T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

OKUL PSİKOLOJİK DANIŞMANLARININ (REHBER ÖĞRETMENLERİNİN) PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK, ÖZ YETERLİK VE İŞ DOYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Beyza Betül DOĞAN

KOCAELİ 2020

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

OKUL PSİKOLOJİK DANIŞMANLARININ (REHBER ÖĞRETMENLERİNİN) PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK, ÖZ YETERLİK VE İŞ DOYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Beyza Betül DOĞAN

Dr. Öğr. Üyesi Gülşah TURA

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Karar ve No: 16.07.2020/17

KOCAELİ 2020

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim ve tez süreci boyunca yardıma ihtiyacım olan her anda bana zaman ayıran, güler yüzlü ve anlayışlı yaklaşımıyla beni destekleyen, karşılaştığım zorluklar karşısında umut aşılayan danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Gülşah Tura'ya sonsuz teşekkür ederim.

Lisans eğitimimden bu yana bilgi birikimi, deneyimi ve değerli fikirleri ile akademik alanda örnek model olan ve tez jürimde bulunarak bu çalışmaya katkı sunan Doç. Dr. Mustafa Yüksel Erdoğdu'ya,

Yüksek lisans eğitimim süresince yaşamıma mesleki ve kişisel anlamda önemli katkılar sunan, her zaman yol gösterici olan ve tez jürimde bulunarak bu çalışmaya katkı sunan Dr. Öğr. Üyesi Yıldız Öztan Ulusoy'a ve eğitim hayatım boyunca yolumu aydınlatan bütün öğretmenlerime teşekkür ederim.

Araştırmaya katılarak değerli deneyimlerini paylaşan tüm okul psikolojik danışmanı meslektaşlarıma ve beni destekleyen dostlarıma, arkadaşlarıma ayrıca teşekkür ederim.

Hayatım boyunca yanımda olan, sevgilerini her daim hissettiren, maddi manevi desteklerini esirgemeyen, varlıkları ile bana güç veren, eğitim ve iş hayatım boyunca en büyük destekçilerim anneme ve babama, bu süreçte benden yardımlarını esirgemeyen ve desteklerini her daim hissettiğim değerli kardeşlerime çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR ..... **i**
İÇİNDEKİLER ..... **ii**
ÖZET ..... **iv**
ABSTRACT ..... **V**
SİMGE VE KISALTMALAR ..... **vi**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **vii**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

1. PROBLEM 8
1.1. ALT PROBLEMLER 8
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI 9
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ 9
1.4. ARAŞTIRMANIN SAYILTILARI 11
1.5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI 11
1.6. TANIM 12

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURUMSAL ÇERÇEVE 13
2.1. PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK 16
2.1.1. Psikolojik Sağlamlığın Tarihçesi 19
2.1.2. Psikolojik Sağlamlığın Nitelikleri 21
2.1.3. Risk Faktörleri 22
2.1.3.1. Kişisel Risk Faktörleri 23
2.1.3.2. Ailesel Risk Faktörleri 24
2.1.3.3. Çevresel Risk Faktörleri 24
2.1.4. Koruyucu Faktörler 25
2.1.4.1. İçsel Koruyucu Faktörler (Kalıtımsal- Biyolojik Faktörler) 26
2.1.4.2. Dışsal Koruyucu Faktörler (Ailesel-Çevresel Faktörler) 27
2.2. ÖZ YETERLİK 28
2.2.1. Öz Yeterlik İnancı ve Etkileyen Etmenler 30
2.2.1.1. Doğrudan Yaşantılar 31
2.2.1.2. Dolaylı Yaşantılar 31
2.2.1.3. Sözel İkna 32
2.2.1.4. Duygusal Durumlar 32
2.2.2. Okul Psikolojik Danışmanın Öz Yeterliği 33
2.3. İŞ DOYUMU 35
2.3.1. İş Doyumunu Etkileyen Faktörler 36
2.3.1.1. Bireysel Faktörler 37
2.3.1.2. Örgütsel Faktörler 39
2.3.2. İş Doyumunun Psikolojik Boyutu 41
2.4. ALAN YAZINDA YAPILAN ARAŞTIRMALAR 42
2.4.1. Psikolojik Sağlamlık ile İlgili Yapılan Araştırmalar 42

2.4.2. Öz Yeterlik ile İlgili Yapılan Araştırmalar 46
2.4.3. İş Doyumu ile İlgili Yapılan Araştırmalar 51

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM 56
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ 56
3.2. ARAŞTIRMA GRUBU 56
3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI 59
3.3.1. Katılımcı Bilgi Formu 60
3.3.2. Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği 60
3.3.3. Okul Psikolojik Danışmanı Öz Yeterlik Ölçeği 61
3.3.4. İş Doyumu Ölçeği 63
3.4. VERİ TOPLANMASI 64
3.5. VERİ ÇÖZÜMLENMESİ 64

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR 67
4.1. PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK ÖLÇEĞİ, OKUL PSİKOLOJİK DANIŞMANI ÖZ YETERLİK ÖLÇEĞİ VE İŞ DOYUMU ÖLÇEĞİ TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER 67
4.2. ARAŞTIRMANIN ALT PROBLEMLERİNE İLİŞKİN BULGULAR 68

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER 82

KAYNAKÇA 92

EKLER 107

ÖZGEÇMİŞ 115

ÖZET

Bu araştırmada, okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlamlık, öz yeterlik ve iş doyumu kavramları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Çalışma, okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlamlık, öz yeterlik ve iş doyumuna ilişkin durumlarını ortaya koymaya yönelik olarak ilişkisel tarama modelinde betimsel bir araştırma niteliği taşımaktadır. Araştırma grubunu, İstanbul ilinde Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ve özel okullarda görev yapan 288'i kadın 118'i erkek olmak üzere 406 okul psikolojik danışmanı oluşturmuştur. Araştırma verilerinin toplanmasında, Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği, Okul Psikolojik Danışmanı Öz Yeterlik Ölçeği, İş Doyumu Ölçeği ve kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Bu araştırmada Bağımsız Gruplar Arası T Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi, Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Tekniği, Çoklu Regresyon ve Çoklu Aşamalı Hiyerarşik Regresyon analizleri kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda, okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlamlıkları ile okul psikolojik danışmanı öz yeterliği ve iş doyumu arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. İş doyumu ve öz yeterlik algılarının, okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlamlıklarını yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlamlık ve alt boyutlarının cinsiyet, öğrenci sayısı, okul kademesi, kurum türü değişkenlerine göre istatistiksel anlamda farklılaşma görülmemiştir. Sadece psikolojik sağlamlık kendini adama alt boyutunda okul yönetiminin rehberlik ve psikolojik danışmanlık faaliyetlerini desteklemesi değişkeninde farklılaşma görülmüştür. Bununla birlikte, okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlamlığının çalışma ortamından duydukları memnuniyet, çalışılan okulun sosyo-ekonomik düzey, meslekte yeterlik düzeyi değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Okul psikolojik danışmanı, psikolojik sağlamlık, öz yeterlik, iş doyumu

ABSTRACT

In this study, it is aimed to investigate the relationship between resilience, self-efficacy and job satisfaction of school counselors.

The study is a descriptive research in the relational screening model to reveal the status of school counselors regarding resilience, self-efficacy and job satisfaction. The sample group consisted of 406 school counselors, 288 of which were women and 118 were men, working in public and private schools affiliated to the Ministry of National Education in Istanbul. In the collection of research data, Psychological Resilience Scale, School Counselor Self-Efficacy Scale, Job Satisfaction Scale and personal information form were used. In this study, Independent Groups T Test, One Way Variance Analysis, Pearson Moments Product Correlation Technique, Multiple Regression and Multiple Stage Hierarchical Regression analysis were used.

As a result of the research, a positive correlation was found between the resilience of the school psychological counselors and the self-efficacy and job satisfaction of the school counselor. It was concluded that job satisfaction and self-efficacy perceptions predicted the resilience of school counselors. There was no statistically significant difference in resilience and sub-dimensions of school counselors according to gender, number of students, school type, institution type. Only in the sub-dimension of resilience, is there a differentiation in the variable that the school management supports guidance and psychological counseling activities. However, it was concluded that the resilience of school counselors differed significantly in terms of satisfaction with the work environment, socio-economic level of the studied school, and proficiency level in the profession.

Keywords: School counselor, resilience, self-efficacy, job satisfaction

SİMGE VE KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
RAM	Rehberlik Araştırma Merkezi
RPD	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık
ULAKBİM	Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi

TABLOLAR LİSTESİ

TABLO 1: Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler 58
TABLO 2: Araştırmada Kullanılan Ölçeklere İlişkin Tanılayıcı İstatistikler..... 68
TABLO 3: Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ile Okul Psikolojik Danışman Öz Yeterlik Ölçeği Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Sonuçları..... 69
TABLO 4: Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ile İş Doyumu Ölçeği Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Sonuçları..... 70
TABLO 5: Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ile Okul Psikolojik Danışman Öz Yeterlik Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları..... 70
TABLO 6: Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ile İş Doyumu Ölçeğine İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları..... 71
TABLO 7: Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Cinsiyete Göre Bağımsız Grup T Testi Analizi 72
TABLO 8: Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Kurum Türüne Göre Bağımsız Grup T Testi Analizi 72
TABLO 9: Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Okul Kademesine Göre Kruskall Wallis H Testi Analizi 73
TABLO 10: Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Çalışma Ortamından Duyulan Memnuniyet Düzeylerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi.. 74
TABLO 11: Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Çalışılan Okulun Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi 75
TABLO 12: Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Okulun Öğrenci Sayısına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi..... 76
TABLO 13: Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Meslekte Yeterlik Düzeylerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi..... 78
TABLO 14: Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Okul Yönetiminin RPD Hizmetlerini Desteklemesi Düzeylerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi..... 79
TABLO 15: Katılımcıların Psikolojik Dayanıklığına Etki Eden Değişkenlere İlişkin Çoklu Aşamalı Hiyerarşik Regresyon Analizi (Enter Metodu) Sonuçları..... 80

GİRİŞ

Bireyler hayatları boyunca birçok deneyim yaşayarak farklı olaylarla karşılaşmaktadırlar. Bu farklı deneyimlerin arasında karşılaşılabilecek olası olumsuz yaşantıların etkilerinin azaltılması ise her zaman istenen bir durumdur. Yaşam döngüsü içerisinde bireylerin karşılaşabileceği sorunlarla mücadele edebilme ve başa çıkma rolünü etkili bir şekilde kullanmaları beklenmektedir. Eğitim sürecinde ise bireyler, küçük yaşlardan itibaren yaşadıkları olumsuz yaşantıların kendilerinde kalıcı izler bırakmaması için zorlayıcı ve riskli olaylar karşısında mücadele desteğini okuldaki rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinden alabilmektedirler.

Rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetleri, bireyin kendi kapasitesini en uygun seviyede geliştirmesi ve kullanması yanı sıra istek ve imkânı doğrultusunda ihtiyaç duyduğu var olma sürecine erişmesi için uzman kişiler tarafından aldığı profesyonel yardım süreci olarak tanımlanmaktadır (Kuzgun, 1997: s.23). Diğer bir ifadeyle rehberlik, bireyin kendine yönelik algısı, beklentileri, kendisini anlaması ve karşılaştığı problemlere çözümler üretmesinde yardımcı olma sürecidir (Kepçeoğlu, 1994: s.12). Rehberlik hizmetleri, öğrencinin kendini tanıyan, kendisine sunulan fırsatları değerlendirebilen, sorumluluk alabilmesinin yanı sıra toplum içinde sağlıklı bir birey olarak yaşamı boyunca kendini gerçekleştirmesi amacıyla düzenlenen faaliyetler bütünü olarak ifade edilmektedir (MEB, 2017: s.2).

Rehberlik 20. yy'ın başlarından itibaren kariyer alanındaki gelişmelerle başlamıştır. Rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin temeli 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yy'ın başlarında Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) yapılan bilimsel araştırma ve uygulamalara dayanmaktadır (Herr, Cramer ve Niles, 2004; Pope, 2000: s.196). Ayrıca rehberlik hizmetleri çağın ve toplumların ihtiyaçları doğrultusunda farklı aşama ve değişimlerden geçerek alan yazındaki yerini de almıştır (Coleman, 2009: s.9). Yayın sayısında ve deneysel uygulamalarda yaşanan artış, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin (RPD) küresel boyutlarda ele alınmasına katkı sunmuştur.

RPD hizmetlerinin en temel amacı bireyin kendini gerçekleştirmesidir. Bireyin kendini gerçekleştirmesi ise adım adım ve bir süreç içerisinde gerçekleşmektedir. (Yeşilyaprak, 2010: s.7-8). Gerek kendini gerçekleştirme sürecine bireye sunduğu desteğin gerekse çağın getirdiği bilgi toplumuna geçiş süreçlerinin RPD hizmetlerinin gelişmesinde etkili olduğu görülmektedir. Son yıllarda, kendini gerçekleştiren bireylerin yetiştirilmesi amacıyla onun ilgi ve yeteneklerini en iyi şekilde keşfetmelerine yardımcı olmanın yanı sıra kişisel gelişimini ve uyumu en üst düzeyde sağlayabilme ihtiyacı RPD hizmetlerine olan ihtiyacı ve yönelimi arttırmıştır.

Rehberlik ve psikolojik danışma hizmeti, bireysel farkındalıkların tanımlanması ve geliştirilmesi, mevcut veya olası sorunların tespiti ve çözümü yanı sıra kişilerin kişisel-sosyal, eğitsel ve mesleki alanlarda potansiyellerini uzman kişiler aracılığıyla en üst seviyeye taşımaya yönelik uygulamaları kapsamaktadır. Diğer bir ifadeyle, RPD hizmeti, bireyin kendini bir bütün olarak kabul edip geliştirmesini ve gerçekleştirmesini amaçlayan rehberlik temelli psikolojik danışma sürecini ifade etmektedir (Kepçeoğlu, 1994: s.32). RPD hizmetlerine yönelik ABD'deki gelişmeleri takip eden Türk uzmanlar, Türk eğitim sistemine bu hizmetlerin yerleştirilmesine öncülük etmiştir (Yeşilyaprak, 2010: s.23).

Türkiye'de RPD kavramının 1950 yılından itibaren eğitim sisteminde yer aldığı görülmektedir (Bakırcıoğlu, 2000: s.43). RPD hizmetlerine yönelik ABD'deki gelişmeleri takip eden Türk uzmanlar, Türk eğitim sistemine bu hizmetlerin yerleştirilmesine öncülük etmiştir (Yeşilyaprak, 2010: s.23). 1960 yıllara kadar yoğun çalışmaların yapıldığı alanda daha sonrasında bir duraksama dönemi yaşanmış ancak çeşitli yönetmeliklerle RPD hizmetlerinin önemi açıkça vurgulanmıştır (Doğan, 1990: s.32; Özgüven, 1990: s.4). 1970-1971 eğitim-öğretim yılında uygulanan müfredatta okul rehberlik uygulamasının ilki gerçekleştirilmiştir. 1980 sonrasında üniversitelerde bulunan Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik lisans programında ciddi bir artış gözlenmiştir. 17 Nisan 2001 yürürlüğe giren yönetmelikte okullarda uygulanması planlanan RPD hizmetlerine ilişkin açıklamalarda ".... sorunlara erken müdahale ve özellikle sorunun oluşmamasına yönelik gelişimsel, koruyucu yaklaşım esastır." ifadesi bu konuda önemli ayrıntılara yer verildiğini

göstermiştir (Türkiye Cumhuriyeti, 2001: s.4). MEB (2017: s.5) tarafından en son yayınlanan yönetmelikte okullarda uygulanan eğitimde rehberlik hizmetlerinin amacı;

> "… kendini tanıyan, kendisini sunulan eğitsel ve mesleki fırsatları değerlendirebilen, sorumluluk alabilen bireylerin yetiştirilmesini ve bireylerin toplum içinde sağlıklı bir birey olarak yaşamlarını sürdürerek kendini gerçekleştirmelerini amaçlar."

şeklinde belirtmektedir. Bu yönetmelikte rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin rehberlik hizmetleri başlığı altında toplandığı görülmektedir. Ayrıca yönetmelik kapsamında okullarda görev yapan RPD mezunları, rehberlik öğretmeni olarak tanımlanmıştır.

Okullarda yürütülen rehberlik hizmetleri alanları (eğitsel, mesleki ve kişisel/sosyal), birey sayısı (bireysel ve grup) ve öğretim kademelerine (okul öncesi, ilkokul, ortaokul, ortaöğretim ve yaygın eğitim) göre farklı kazanımlara odaklanmaktadır (MEB, 2017: s.6). Okul rehberlik hizmetleri, okul öncesi kademesinden başlanarak ortaöğretim kademesine kadar her seviyedeki okulda verilmektedir. Öğrenciler okullarda bulunan rehberlik hizmetleri servisinden önleyici, gelişimsel, sosyal, eğitsel, mesleki ve kişisel rehberlik vb. alanlarda bireysel ya da grupla destek ve yardım alabilmektedir.

Mesleki Yeterlilik Kurumu tarafından yayınlanan ulusal meslek standartlarına dair tebliğe göre okullarda görev alan rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri personeli için 'Okul Psikolojik Danışmanı' ifadesi kullanılmıştır (Türkiye Cumhuriyeti, 2017: s.8). Bu araştırmada da benzer şekilde okullarda bulunan rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmet personeli için okul psikolojik danışmanı unvanı kullanılmıştır.

Mesleki Yeterlilik Kurumu tarafından yayınlanan ulusal meslek standartlarına dair tebliğ yazısında okul psikolojik danışmanı;

> "Okul Psikolojik Danışmanı (Seviye 7) iş sağlığı ve güvenliği, çevre koruma ve kalite gereklilikleri çerçevesinde öğretmen, aile ve diğer paydaşlarla işbirliği halinde, okul öncesi dönemden ortaöğretim sonuna kadar öğrencilerin akademik, kariyer ve kişisel-sosyal gelişimlerine yardımcı olmak amacıyla; bireyi tanıma tekniklerinden yararlanarak, önleyici, geliştirici ve çözüm bulucu özellikteki okul psikolojik

> danışmanlığı programını geliştiren, bu programı uygulayan ve değerlendiren; öğrencilerle bireysel ve grupla psikolojik danışma, sınıf rehberliği gibi doğrudan etkileşime ve okuldaki ilgililerle konsültasyon gibi dolaylı etkileşime dayalı çalışmalar yapan nitelikli kişidir."

olarak tanımlanmıştır.

Okul psikolojik danışmanları öğrenci, veli ve öğretmenler gibi farklı yaş gruplarına çeşitli konularda danışmanlık hizmeti vermektedir. Okul psikolojik danışmanı, danışanlarının yaşadığı umutsuzluk, öfke veya üzüntü gibi olumsuz duygular ve travmatik yaşantılara karşı kendini korurken, danışanın yaşadığı durumu ve duygularını anlayarak ihtiyacına uygun olan psikolojik danışma sürecini de gerçekleştirmektedir (Skovholt, Goh, Upidi, and Grier 2004: akt Arslan, 2018: s.20). Okul psikolojik danışmanları kişisel yaşamlarında karşılaştıkları olumsuz durumların yanı sıra iş hayatında farklı riskli durumlarıyla da karşı karşıya gelebilmektedir. Okul psikolojik danışmanının danışma sürecinde vermiş olduğu uzman tepkiler danışanları olumlu etkilemekte ve danışanlara rol model olmaktadır. Ancak çoğu zaman olumsuz yaşantıların ilk paylaşıldığı kişi olduğu için süreç içinde etkilenebilmektedirler. Bu bakımdan okullarda sunulan rehberlik hizmetlerinin etkililiği ve verimliliği açısından okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlamlık düzeylerinin ve ilişkili olduğu kavramların önemi ön plana çıkmaktadır.

Pozitif psikoloji kavramlarından biri olan ve ulusal literatürde yer almaya başlayan psikolojik sağlamlık kavramı, araştırmacılar tarafından farklı bilim dallarına atıf yapılarak tanımlanmaktadır. Psikolojik sağlamlık kavramının literatürde görülme alanı olan tıp bilimi çalışmaları 1970'li yıllara dayanmaktadır (Cicchetti, 2006: s.4; Masten, 2007: s.923; Masten ve Obradovic, 2006: s.15). Lazarus (1993: s.5)'a göre psikolojik sağlamlık kavramı, dövme-dökme metalin sertlik, kırılganlık, yumuşaklık ve esneklik sürecindeki fiziki halleri üzerinde yapılan karşılaştırmalarla tanımlanmaktadır. Davranış psikolojisi alanıyla tanımlanmaya çalışılan kavrama ilişkin 2000'li yıllardan sonra Türkiye'de araştırmalar yapılmaya başlandığı görülmektedir (Gizir, 2004: s.24).

Bireyin yaşamda karşı karşıya kaldığı olumsuz yaşantılardan sonra toparlanma süreci ve hızlı bir şekilde normal hayatlarına dönme güçleri, psikolojik sağlamlık kavramıyla açıklanmaktadır (Stewart, Reid ve Mangham, 1997: s.24). Literatüre bakıldığında psikolojik sağlamlık kavramı kişilik özelliği olarak ele alınmaktadır. Garmezy (1991a: s.421) psikolojik sağlamlık kavramını riskli çevrelerdeki çocukların kişilik özelliği olarak gösterirken; Connor ve Davidson (2003: s.79) ise, felaket karşısında bireyin çabalamasını sağlayan kişilik özellikleri olarak ifade etmektedir. Psikolojik sağlamlığı yüksek kişiler, stres ve olumsuz koşullar karşısında mücadele etme, var olmayı sürdürme ve gelişip üstün gelme davranışları sergilemektedir (Eminağaoğlu, 2006: s.18).

Okul psikolojik danışmanları öğrenci, veli ve öğretmenler gibi farklı yaş gruplarına çeşitli konularda psikolojik danışmanlık hizmeti vermeleri nedeniyle psikolojik danışma sürecinde birbirinden riskli durumla sık sık karşı karşıya gelmektedir. Risk, olumsuz sonuçları ölçülebilen ve gelecekte etkisi görülebilen durum olarak değerlendirilmektedir (Masten ve Reed, 2002: s.77). Diğer bir ifadeyle risk, sorunun başlamasına veya oluşumunda gözlenen durumlara etki edebilen faktörler olarak belirtilmektedir (Kirby ve Fraser, 1997: s.13). Okul psikolojik danışmanın karşılaştığı olası riskler arasında; yanlış inanışlar, olumsuz veli tutumu, öğrenci isteksizliği, olumsuz farkındalıklar, iş yoğunluğu ve okul yapısından kaynaklı sorunlar vb. yer almaktadır (Karataş ve Şahin Baltacı, 2013: s.449). Can (2010: s.913)'a göre, okul yönetiminin desteğinin ve ilgisinin bulunmaması bir diğer risk faktörüdür. Owen, Owen ve Ballestro (2009: s.23)'ya göre, RPD hizmetlerinin okul müdürleri tarafından algılanma biçimi ve önemli görülme derecesi okul psikolojik danışmanını olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Masten (2001: s.231)'a göre psikolojik sağlamlık, kişisel bir özellik olarak ele alındığında bazı bireylerin olası risklere göre dayanıklı yani güçlü, bazı bireylerin ise zayıf olduğu algısını üretmektedir. Ancak risklerin bireyler üzerindeki etkisi ve bu etkinin zaman ve koşula göre farklılık göstermesi psikolojik sağlamlık açısından bir karmaşaya yol açmaktadır. Diğer bir ifadeyle, psikolojik sağlamlık bireysel farklılıkların gözlendiği bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bakımdan okul psikolojik danışmanlarının olası risklere karşı donanımlı olması, sorunlarla başa

çıkabilmesi ve gerekli önlemleri alarak öğrenci, veli ve öğretmenlere danışmanlık desteğini sunması beklenmektedir. Bu bakımdan okul psikolojik danışmanlarının görevlerini yerine getirirken karşı karşıya kaldığı riskler karşısında psikolojik sağlamlık göstermesi büyük önem arz etmektedir.

Alan yazın incelendiğinde psikolojik sağlamlık kavramıyla yakından ilişkisi bulunan kavramlardan biri öz yeterliktir. Öz yeterlik kavramının İngilizce karşılığı olan "self-efficacy" ifadesinin Türkçe dilindeki çeviri karşılığına ilişkin farklılıklar bulunmaktadır. Bazı araştırmalarda "yetkinlik beklentisi" (Atıcı, Özyürek ve Çam 2005: s.11; Yiyit 2001: s.26), "öz-etkililik" (Gözüm, Aksayan 1999: s.25; Otacıoğlu Gürşen, 2008: s.166) ve "öz-yeterlik" (Afacan 2008: s.3; Aksoy ve Diken 2009: s.712) olarak geçen kavramın bu araştırmadaki kullanımı öz yeterlik olarak belirlenmiştir.

Öz yeterlik, sosyal-bilişsel kuramı kapsamında ele alınan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bandura (1997)'ya göre öz yeterlik, kişinin kendi becerilerini, yeteneklerini değerlendirmesi ve davranışa dönüştürebilmesine ilişkin algısı olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir ifadeyle öz yeterlik, düşünce ve davranış arasında bulunan bir algı olarak değerlendirilmektedir. Bandura (1989: s.1179)'ya göre bireyler, öz yeterlik algılarının güçlü olması durumunda hayatlarında karşılaşabilecekleri olumsuz durumlarla (engeller, başarısızlıklar, zorluklar, gerilemeler, hayal kırıklıkları, düzensizlikler vb.) başa çıkabilmektedir.

Okul psikolojik danışmanı, danışmanlık sürecindeki etki gücünü, sahip olduğu öz yeterlik algısı düzeyinde ortaya çıkarmaktadır (Larson 1998: s.232). Okul psikolojik danışmanı uygun psikolojik danışmanlık becerilerini kullanabilmesi bakımından kendisini alanında yeterli hissetmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, danışmanlık sürecinde mesleğine yönelik öz yeterlik algısına ilişkin etkililiğini ortaya koyabilmesi için bulunduğu ortamdan haz alması ve işinde mutlu olması gerekmektedir. Bireyin işinden aldığı haz ve mutluluk olarak tanımlanan iş doyumu, okul psikolojik danışmanlarının öz yeterlik inançlarını etkilemektedir (Caprara, Barbaranelli, Borgogni ve Steca, 2003: s.825). Bu noktada okul psikolojik

danışmanlarının psikolojik sağlamlık ve öz yeterlik algıları üzerinde etkisi olan bir diğer kavram da iş doyumu olarak karşımıza çıkmaktadır.

İş doyumu bireyin işinden mutlu olmasını ve haz almasını ifade eden kavramdır (Izgar, 2000: s.23). Okul psikolojik danışmanının, iş yaşamında çalıştığı ortamda mutlu olması ve haz alması, burada karşılaşacağı olumsuz durumlarla mücadele algısını yakından etkilemektedir (Karaköse ve Kocabaş, 2006: s.6). Günbayı ve Tokel (2012: s.78)'e göre mesleki alanda yaşanan iş doyumu, bireyin başarılı, üretken ve mutlu olmasını desteklemektedir. Birey, iş doyumuna erişmediğinde çalıştığı kurumdan uzaklaşma eğilimi, memnuniyetsizlik, işine karşı isteksizlik vb. gibi olumsuz psikolojik tepkiler vermektedir (Gamsız, 2013: s.24). Bu bakımdan okul psikolojik danışmanının, çalıştığı kurumda iş doyumuna ulaşıp ulaşmaması durumu, okul psikolojik danışmanının psikolojik sağlamlığını etkileyebilmektedir.

Son yıllarda ruh sağlığı alanında hizmet veren mesleklerin (psikolog, psikiyatrist, sosyal danışman, psikolojik danışman vb.) karşılaştıkları olumsuz yaşantılar ve danışan anlatıları karşısında güçlü kalabilmelerine yönelik araştırmalarda artış gözlenmiştir. Psikoloji alanında yer alan risk faktörleri (sosyal - çevresel, kişisel, ailevi vb.), bireyin yaşam sürecinde normal gelişim sergilemesini engelleyen olumsuz deneyimler olarak değerlendirilmektedir (Vanderbilt-Adriance, 2001: s.23). Okul psikolojik danışmanlarının önleyici rehberlik faaliyetleri kapsamındaki uygulama ve faaliyetleri ile karşılaştıkları riskli durumların bir arada bulunduğu ortamlarda gelişen psikolojik sağlamlık, olumsuz yaşantı ve deneyimlerin etkilerini değiştirebilecek nitelikte bir özelliktir (Rutter, 1999: s.320). Bu bağlamda gerek bir birey olarak okul psikolojik danışmanının kişisel sağlıklarını korumaları gerekse bir meslek eleamanı olarak sunacakları psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin etkili ve verimli sunulması noktasında psikolojik sağlamlıklarının incelenmesinin önem arz ettiği düşünülmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

Bu bölümde araştırmaya ilişkin problem durumu ve araştırmanın amacı, önemi, sayıltıları, sınırlılıkları ve tanımlarına yer verilmiştir.

1. PROBLEM

Okul psikolojik danışmanının ruhsal sağlığının korunması ve geliştirilmesinde, sunulan rehberlik hizmetlerinin etkili ve verimli olmasında aynı zamanda algılanan stresin daha iyi yönetilebilmesinde psikolojik sağlamlığın varlığı, öz yeterlik inancının yüksek olması ve istenilen iş doyumu düzeyine ulaşılması önemlidir. Bu nedenle bu araştırmada okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlamlık, öz yeterlik ve iş doyumu arasındaki ilişki incelenecektir.

1.1. ALT PROBLEMLER

Bu araştırmanın amacı, okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlamlık, öz yeterlik ve iş doyumu arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu amaç çerçevesinde araştırmanın alt problemleri aşağıda belirtilmektedir.

1. Okul psikolojik danışmanlarının, psikolojik sağlamlık ve öz yeterlik düzeyleri arasındaki ilişki nedir?
2. Okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlamlık ve iş doyumu düzeyleri arasındaki ilişki nedir?
3. Okul psikolojik danışmanlarının öz yeterlik algıları, psikolojik sağlamlık düzeyini yordamakta mıdır?
4. Okul psikolojik danışmanlarının iş doyumu düzeyleri, psikolojik sağlamlıklarını yordamakta mıdır?
5. Okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlamlık düzeyi ortalama puanları cinsiyet, kurum türü, okul kademesi, öğrenci sayısı, çalışma ortamından memnuniyet düzeyi, okulun sosyo-ekonomik düzeyi, meslekte

yeterlik düzeyi, okul yönetiminin destekleme düzeyi, değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

6. Okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlamlık düzeyleri, çeşitli yordayıcı özellikler, iş doyumu ve öz yeterlik algıları düzeyi değişkenlerine göre yordanmakta mıdır?

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlamlık, öz yeterlik ve iş doyumu düzeylerini arasındaki ilişkiyi ve psikolojik sağlamlık düzeylerini cinsiyet, kurum türü, okul kademesi, öğrenci sayısı, okulun sosyo-ekonomik düzeyi, çalışma ortamından memnuniyet düzeyi, meslekte yeterlik düzeyi, okul yönetiminin desteği değişkenleri açısından incelemektir.

Okul psikolojik danışmanları danışanlarının deneyim ve yaşantılarından olumsuz etkilenebilmekte ve bu etkinin sonuçlarını kendi günlük yaşamlarında ve iş yaşamlarında görebilmektedirler. Bireyin olumsuz deneyim ve yaşantılarının ardından kendini hızlı bir şekilde toparlama süreci ve normal hayatlarına dönebilme gücü, psikolojik sağlamlık kavramı ile açıklanmaktadır (Stewart, Reid ve Mangham, 1997). Okul psikolojik danışmanın olumsuz yaşantılar karşısında kendini korunması ve aynı zamanda algıladıkları stresi etkin bir şekilde yönetilebilme gücü psikolojik sağlamlığın varlığını önemli ölçüde etkilemektedir. Öğrencilerin karşısında kendi uzmanlık alanına yönelik öz yeterlik inancının yüksek olması ve çalıştığı kurumda iş doyumunun tatmin edebilecek seviyede bulunması okul psikolojik danışmanın psikolojik sağlamlığı ile ilişkili olduğu düşünülmektedir.

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Birey, yaşam koşulları içinde birbirinden farklı olumsuz yaşantılarla karşı karşıya gelerek sürekli risk altında kalabilmektedir. Sosyal ve çevresel, ailevi ve kişisel sorunlar, bireyin yaşam döngüsünde sağlıklı gelişim göstermelerini etkilemekte ve zaman zaman engelleyici olumsuz deneyimler yaşamasına neden olmaktadır (Vanderbilt-Adriance, 2001: s.22).

Bireyin olumsuz yaşam deneyimlerine karşı güçlü kalabilmek için risk faktörlerine yönelik koruyucu faktörleri harekete geçirerek dinamik bir süreç içinde yaşam döngüsüne uyum göstermesi gerekmektedir. Bireyin olumsuz yaşantılar karşısında sergilediği bu uyum başlangıçta kişilik özelliği olarak değerlendirilmekte ancak yapılan araştırmalarda farklı tanımlamaların bir başlık altında toplanmasıyla "psikolojik sağlamlık" kavramının oluşumunda etkili olduğu görülmektedir.

Rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetleri, bireyin kendini anlaması ve farklı özelliklerini tanımasını sağlayan, kendisini gerçekleştiren bir birey olarak gelişebilmesi için yapılan sistematik ve uzmanlık gerektiren bir yardım olarak tanımlanmaktadır (Kuzgun, 1997: s.17). Psikolojik danışman, bireyin bir sorunu çözmesine, yaşam şartlarını anlamasına ve iyileştirmesine yönelik koşulların oluşturulmasında kendisine destek ve yardım hizmeti sunmaktadır (Ipaye, 2018: s.162). Okul psikolojik danışmanının, öğrencinin sorunlarını dinlemesi, öğrencinin doğruyu bulmasına yardımcı olması ve öğrencinin kendini bulma arayışı içinde kendine rehberlik etmesi beklenmektedir (Theresa, 2016: s.39).

Rehberlik hizmeti sunan okul psikolojik danışmanlarının, meslekleri gereği danışanların ihtiyaçlarını anlayabilmesi, karşılaştıkları olumsuzlukların çözümüne ilişkin içsel ve dışsal faktörleri belirleyebilmesi ve bireyi tanıyarak olumlu yönlerini keşfetmelerine yönelik yönlendirebilmesi ve destek sunabilmesi gerekmektedir. Okul psikolojik danışmanı olarak görev yapan personelleri meslekleri gereği işlerini yerini getirirken çoğu zaman danışanların olumsuz yaşantılarını dinlemektedir. Bu bakımdan okul psikolojik danışmanı olan kişilerin, zorlu durumlara uyum sağlamaları ve danışanlarına yönelik gerekli destekleyici tutum sergilemeleri için psikolojik sağlamlıkları oldukça önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öğrencilerin günlük ve okul yaşamında karşı karşıya kaldıkları olumsuzluklar ve bu olumsuzluklarla başa çıkabilme süreci içinde gelişim gösterebilen psikolojik sağlamlık, bireylerin olumsuz yaşantılarından kalan etkileri değiştirebilme gücünü ortaya koymaktadır. Okul psikolojik danışmanı, öğrencilere zorlu yaşantılarla mücadele sürecinde yardım ve destek hizmeti sunmaktadır. Bu süreçte danışmanın,

psikolojik sağlamlık kavramına yönelik özelliğinin incelenmesini gerekli kılmaktadır. Bu çerçevede, psikolojik sağlamlık kavramını etkileyen öz yeterlik ve iş doyumu değişkenleri arasındaki ilişki incelenmektedir.

Bu araştırmada, psikolojik sağlamlık kavramı okul psikolojik danışmanlarının, bireysel yaşamlarında ve öğrencilere rehberlik hizmeti sunarken karşılaştığı olaylara karşı bir koruyucu kalkan olarak değerlendirilmiştir. Okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlamlığı, öz yeterliliğine yönelik inancı ve çalıştığı ortamdaki iş doyumuna ilişkin düzeyi ele alınmıştır. Alan yazında yapılan incelemede okul psikolojik danışmanlarına yönelik psikolojik sağlamlık, öz yeterlik ve iş doyumu düzeylerinin belirlenmesine yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır.

1.4. ARAŞTIRMANIN SAYILTILARI

Bu araştırma;

- Araştırmada kullanılan Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği, Okul Psikolojik Danışmanı Öz Yeterlik Ölçeği, İş Doyumu Ölçeği'nin geçerli ve güvenilir sonuçlar verdiği,
- Araştırmaya katılan okul psikolojik danışmanların kendilerine uygulanan ölçek sorularını içtenlikle ve objektif olarak cevapladıkları, sayıltıları çerçevesinde planlanıp çalışma yürütülmüştür.

1.5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu araştırma;

- İstanbul ilinde MEB bağlı resmi ve özel okullarda görev yapmakta olan ve araştırmaya katılan okul psikolojik danışmanları,
- Araştırma kapsamında kullanılan Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği, Okul Psikolojik Danışmanı Öz Yeterlik Ölçeği, İş Doyumu Ölçeği alt maddelerinin ölçtüğü nitelikler,
- Araştırmada elde edilen yargılar, şimdiye kadar yapılan araştırmaların bulgularıyla sınırlıdır.

1.6. TANIM

Araştırma süresince kullanılan kavramlara ilişkin tanımlamalar aşağıda belirtilmiştir.

Okul Psikolojik Danışmanı: Millî Eğitim Bakanlığı tarafından eğitim-öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma servisleri ile rehberlik ve araştırma merkezlerinde öğrencilere rehberlik ve psikolojik danışma hizmeti veren personel olarak tanımlanmıştır (MEB, 2017: s.2).

Psikolojik Sağlamlık: Yaşamdaki zorlu durumlarla mücadele ederek onlarla başarılı bir şekilde başa çıkmayı ve uyum göstermeyi sağlayan bir süreçtir (Rutter, 1987: s.319).

Öz Yeterlik: Kişinin kendi becerilerini, yeteneklerini değerlendirmesi ve davranışa dönüştürebilmesine ilişkin algısıdır (Bandura, 1997).

İş doyumu: Kişinin çalıştığı işten duyduğu doyum derecesi veya aldığı hazzın duygusal durum düzeyidir (Başaran, 1991: s.263).

İKİNCİ BÖLÜM

Bu bölümde rehberlik ve psikolojik danışma alanı ve okul psikolojik danışmanı ile ilgili bilgiler verilmiştir. Ayrıca psikolojik sağlamlık, öz yeterlik ve iş doyumu kavramlarına yönelik açıklama ve alan yazın taramasına yer verilmiştir.

2. KURUMSAL ÇERÇEVE

Eğitim yaşantısı boyunca her birey, ilgi, yetenek ve değerlerini tanıma ve kendinde var olan potansiyeli en üst düzeyde keşfetme ve kullanma eğiliminde olmaktadır. Rehberlik hizmetleri bireyin, bilişsel, sosyal, mesleki, eğitsel vb. alanlarının yanı sıra kişisel istek, ihtiyaç ve yönelimlerine yönelik destekleyici yardım uygulamalarını kapsamaktadır. Bu çerçevede, bireyin günlük yaşam süreci ve okul ortamında yaşadığı kişisel veya eğitsel sorunların çözümü için okul psikolojik danışmanlarından destek ve yardım alabilmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından okullarda ve rehberlik araştırma merkezlerinde (RAM) öğrencilerin bireysel ihtiyaçları doğrultusunda gerekli destek ve yardım süreci rehberlik hizmetleri kapsamındadır. Bu süreçte, öğrencilerin ihtiyaç duyduğu konularda destek ve yardımda bulunması amacıyla rehberlik ve psikolojik danışma alanında uzmanlaşmış kişiler okul psikolojik danışmanı olarak tanımlanmıştır (MEB, 2017: s.4). Okul psikolojik danışmanı, okullarda sadece sorun yaşayan öğrencilere yönelik çalışmalar yapmamakta, tüm öğrencileri kapsayan eğitsel, önleyici, gelişimsel ve mesleki rehberlik faaliyetleri sürdürmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği'ne göre eğitim kurumlarında görev alan okul psikolojik danışmanı için aşağıdaki görevler tanımlanmıştır (MEB, 2017: s.9).

"a) Yıllık çerçeve planını, bağlı olduğu rehberlik ve araştırma merkezinin hazırladığı çerçeve planı temel alarak eğitim kurumunun türüne ve öğrencilerin

ihtiyaçlarına göre hazırlar. Yıllık çerçeve planını ve yıl sonu çalışma raporunu rehberlik ve araştırma merkezine iletilmek üzere eğitim kurumu müdürüne sunar.

b) Sınıf rehberlik planlarının hazırlanmasında, uygulanmasında, sınıf içi rehberlik uygulamalarının geliştirilmesinde sınıf rehber öğretmenlerine rehberlik eder.

c) Öğrencilerin eğitsel, mesleki ve kişisel/sosyal gelişimlerini sağlamak amacıyla bireysel rehberlik ve grup rehberliği hizmetlerini yürütür.

ç) Sınıf ve pansiyonlarda yürütülen eğitsel, mesleki ve kişisel/sosyal rehberlik etkinliklerinden, rehberlik alanında özel bilgi ve beceri gerektiren hizmetleri yürütür.

d) Gerektiğinde rehberlik hizmetlerinde kullanılacak ölçme araçları, doküman ve kaynakları hazırlama ve geliştirme çalışmalarına katılır.

e) Rehberlik hizmetleri çerçevesinde yapılan çalışmaları raporlaştırır ve ilgililerle paylaşır.

f) Mesleklerin özelliklerini, ön koşullarını, eğitim, yetiştirilme ve staj olanaklarını, çalışma koşullarını; verilen bursları, eğitim ve iş gücü yetiştirme programlarını öğrenciler, öğretmenler ve velilerle paylaşır.

g) Rehberlik hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülebilmesi için ihtiyaç duyulan durumlarda bireysel veya grupla psikolojik danışma ve görüşme yapmak üzere öğrenciyi ders saati içerisinde rehberlik servisine davet eder. Görüşme içeriğinin gizliliğini koruyarak görüşülecek öğrencinin yalnızca adını ve görüşme saatini eğitim kurumu idaresine bildirir.

ğ) Rehberlik servisinde gerçekleştirilen çalışmaların kaydını tutar, çalışmalara ait doküman arşivi oluşturur.

h) Bireylere ilişkin hizmetin gerektirdiği özel ve gizlilik içeren bilgileri, mevzuat ile yetkili kılınan makamlar dışında öğrencinin ve velisinin izni olmadan kimseyle paylaşmaz.

ı) Rehberlik hizmetlerinin tanıtılması ve yaygınlaştırılması amacı ile materyal hazırlar ve gerekli tanıtım çalışmalarını gerçekleştirir.

i) Merkezî sınavlara ait tercih döneminde görev alır.

j) Eğitsel değerlendirme ve tanılamada özel eğitim değerlendirme kuruluna üye olarak katılır.

k) Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme ekibinde rehberlik hizmetlerini yürütmek üzere görev alır.

l) Özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler ve ailelerine yönelik eğitim hizmetlerinin yürütülmesinde ilgili kişi, kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapar.

m) Destek eğitim odasında eğitim alan kaynaştırma öğrencilerinin gelişimini takip eder. Öğretmenlere bu konuda rehberlik eder.

n) Evde ve hastanede eğitime karar verilmiş öğrencilere rehberlik hizmeti sunmak amacıyla öğrenciyi evde ve hastanede ziyaret eder.

o) Rehberlik ve araştırma merkezlerinin yürüttüğü proje ve ekip çalışmalarına ihtiyaç duyulması hâlinde katılır.

ö) Öğrencinin ilgi, yetenek, değer, çevre koşulları ve kişilik özelliklerini de dikkate alarak alan, dal ve ders seçimi yapmasına, sosyal kulüplere yönelmesine destek olur. Üst eğitim kurumlarına ve programlarına ilişkin gerekli bilgileri verir.

p) Görevlendirildiği takdirde komisyonla öğrenci alan eğitim kurumlarının kayıt döneminde görev alır.

r) Eğitim kurumuna ve pansiyona yeni kayıt olan ya da nakil yoluyla gelen öğrencilere yapılacak uyum çalışmasını planlar.

s) Aile rehberliği hizmetlerini yürütür.

ş) Veli toplantılarına katılır.

t) Öğrencilerin stresle, kişisel sorunlarla ve travmatik yaşantılarla baş etme becerileri geliştirmelerine destek olur.

u) Öğrencinin kişisel özelliklerini, eğitsel ve mesleki ihtiyaçlarını değerlendirmek amacıyla ihtiyaç duyulan ölçme aracını uygular; değerlendirmelerini raporlaştırarak ilgililerle paylaşır.

ü) Mesleki yönelim faaliyetlerinde güncel veri ve gelişmelerden faydalanmak için ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapar.

v) Psikolojik ölçme araçlarını uygularken, ölçme aracının uygulama yönergesinde belirtilen kurallara, bilimsel ve etik ilkelere uygun davranır.

y) Öğrencinin ya da grubun ihtiyaçlarına göre psikolojik danışma sürecini belirler, uygular ve danışma sürecinde danışan dosyası aracılığı ile gerekli kayıtları tutar.

z) Öğrencilerle yürütülen rehberlik çalışmalarının kayıtlarını tutar ve sonrasında öğrenciyi izler.

aa) Hakkında danışmanlık tedbir kararı alınan çocuğa ve çocuğun bakımından sorumlu kişilere hizmet sunar.

bb) Pansiyonlu eğitim kurumlarında, pansiyonda barınan öğrencilere verilecek rehberlik hizmetleri ile ilgili iş ve işlemleri eğitim kurumunda veya pansiyonda yürütür.

cc) İhtiyaçlar doğrultusunda, ailelere, öğrencilere, öğretmenlere ve idarecilere yönelik ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği yaparak eğitim etkinlikleri gerçekleştirir.

çç) Çalışmalarını rehberlik ve araştırma merkezi ile işbirliği içerisinde yürütür.

dd) Ortaokullarda öğrenci davranışları değerlendirme kurulunun ve ortaöğretim kurumlarında okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunun önerisi ile rehberlik servisine yönlendirilen öğrenciyle görüşme yapar ve öğrencinin durumuna ilişkin raporu ilgili kurula sunar.

ee) Eğitim kurumu idarecileri, öğretmenler, eğitim kurumu personeli ve ailelere yönelik rehberlik hizmetleri hakkında işbirliği sağlanması için müşavirlik yapar.

ff) Sınavlarda görev alabilir; belleticilik ve nöbet görevi yapar.

gg) Sunduğu hizmetlerin etkililiğini ve verimliliğini artırmak amacıyla araştırma, izleme ve değerlendirme çalışmaları yapar.

ğğ) Eğitim kurumu müdürünün vereceği rehberlik hizmetleri ile ilgili diğer görevleri yapar."

Okul psikolojik danışmanı, okullarda danışmanlık hizmeti süresince iş hayatında birbirinden farklı olumsuz yaşantı yani risk faktörleri ile karşı karşıya gelmektedir. Bu süreçte, danışanlarının yaşadığı olumsuz duyguları ve travmatik yaşantı süreçlerine karşı onlara destek ve yardımda bulunurken diğer yandan bir birey olarak bu olumsuz yaantılardan etkilenebilmekte ve bu durum da okul psikolojik danışmanının psikolojik sağlamlığını etkileyebilmektedir. Bununla birlikte mesleki alanda yaşanan aksaklıklar olumsuz yaşantıları tetiklemektedir. Parmaksız ve Gök (2018: s.261)'e göre, velilerin RAM veya doktora yönlendirmelerde isteksiz olması, velilerin okula gelmemesi, ilgisiz ve tutarsız yaklaşımları, iletişime kapalı tutum sergilemesi vb. sorunlar okul psikolojik danışmanını olumsuz yönde etkilemektedir. Diğer bir çalışmada, okul yöneticilerinin rehberlik hizmetlerine ilişkin yetersiz bilgiye sahip olması ve bu alana yönelik olumsuz ve önyargılı bir yaklaşımları okul psikolojik danışmanı olumsuz süreçlere itmektedir (Bakioğlu ve Gayık Asyalı, 2005: s.103). Bu ve benzeri durumlar, okul psikolojik danışmanı tarafından yapılacak rehberlik hizmetlerinde sıklıkla olumsuz süreçlerin yaşanmasına neden olmaktadır.

Bu kapsamda araştırmanın kuramsal çerçevesini okul psikolojik danışmanın psikolojik sağlamlığı ve bu kavramla ilişkili olan öz yeterlik kavramı ile iş doyumu meydana getirmektedir.

2.1. PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK

Psikolojik sağlamlık kavramı, pozitif psikoloji kavramlarından birisidir. Son yıllarda uluslararası ve ulusal literatürde yeni bir araştırma alanı olarak değerlendirilmektedir. Psikolojik sağlamlık kavramına karşılık gelen tanımlar, bireyin olumsuz yaşantılar sonucunda hızlı bir şekilde normal hayatlarına dönme gücü olarak ifade edilmektedir (Stewart, Reid ve Mangham, 1997: s.23). Alan yazın

incelendiğinde, psikolojik sağlamlık kavramı kişilik özelliği olarak ifade edilerek gelişimsel ve dinamik bir süreç olarak değerlendirilmektedir (Jacelon, 1997: s.124).

Kobasa (1979: s.3) psikolojik sağlamlık kavramını "stresle baş etmede bir direnç kaynağı olarak çalışan kişilik özelliği" olarak tanımlamaktadır. Gentry ve Kobasa (1984: s.93-94) ise, psikolojik sağlamlığı, stresin olumsuz etkilerini ile mücadele gücü ve hastalığa yol açan gerginliği önleyen bir kişilik özelliği olarak ifade etmektedir. Garmezy (1991b: s.463) psikolojik sağlamlık kavramını için riskli çevrelerdeki çocukların kişilik özelliği olarak kullanmaktadır. Connor ve Davidson (2003: s.78) ise psikolojik sağlamlık kavramını, olumsuz yaşantılar karşısında bireyin çabalamasını sağlayan bireysel farklılık olarak değerlendirmektedir.

Psikolojik sağlamlık kavramı, Latince "resiliens" köküne dayanan, maddenin esnek olması ve eski haline dönebilmesini ifade etmektedir (Greene, 2002: s.143). İngilizce "resilience" kelimesi ile ifade edilmektedir. Oxford İngilizce-Türkçe sözlüğe göre "resilience" çabuk iyileşme kabiliyeti, "resilient" çabuk iyileşen, kendini çabuk toparlayabilen anlamına gelmektedir. Ulusal literatür incelendiğinde ise "resilience" kavramı için farklı çeviri çalışmaları yapıldığı ve kavramın Türkçe karşılığı için farklı çevirilerle ifade edildiği görülmektedir. Psikolojik sağlamlık kavramının, yılmazlık (Ögülmüş 2001: s.29, Özcan 2005: s.11, Gürgan 2006a: s.48), kendini toparlama gücü (Terzi, 2006: s.79), ego sağlamlığı (Karaırmak, 2006: s.133), psikolojik sağlamlık (Karaırmak 2006: s.131; Gizir ve Aydın 2006: s.89; Gizir, 2007: s.115) ve dayanıklılık (Taşğın ve Çetin, 2006: s.90) gibi çevirilerle ifade edildiği görülmüştür. Sonuç olarak, psikolojik sağlamlık kavramı konusunda çeviri çeşitliliği nedeniyle kavram birliğine varılmadığı görülmektedir.

Işık (2016b: s.68) 'resilience' kavramının farklı çevirilerle ele alındığı doküman inceleme çalışmasında ülkemizde yapılmış yüksek lisans ve doktora tez çalışmalarını ve Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (ULAKBİM) veri tabanında yer alan araştırmaları incelemiştir. Bu kapsamda 2004-2014 yılları arasında kırk dördü yüksek lisans tezi, on ikisi doktora tezi olmak üzere elli altı lisansüstü tez çalışmasında ve ULAKBİM veri tabanında yirmi bir araştırmada 'resilience' kavramı yer almıştır. Çalışmaların tamamı incelendiğinde 'resilience' kavramı için beş farklı

çeviri bulunmaktadır. Lisansüstü tez çalışmalarının % 1.78'sinde psikolojik güçlendirme, % 5.35'inde kendini toparlama gücü, % 26.78'inde yılmazlık, % 28.57'sinde psikolojik dayanıklılık ve en fazla olarak % 37.50'sinde psikolojik sağlamlık olarak kullanılmıştır. ULAKBİM veri tabanında yer alan araştırmalarda ise % 9.52'isinde kendini toparlama gücü, % 14.28'sinde psikolojik dayanıklılık, % 38.09'unda yılmazlık ve psikolojik sağlamlık olarak kullanılmıştır. Yüksek lisans ve doktora tez çalışmalarında en çok kullanılan çeviri psikolojik sağlamlıkken, araştırmalarda en çok kullanılan çeviri yılmazlık ve psikolojik sağlamlıktır. Bu kapsamda bu araştırmada 'resilience' psikolojik sağlamlık olarak ele alınmıştır. Ayrıca, Türk Psikologlar Derneği, "resilience" kavramı için "psikolojik sağlamlık" kelimesinin kullanılmasını uygun görmüştür.

Psikolojik sağlamlık kavramına ilişkin yapılan araştırmalar, bu kavrama ilişkin birbirinden farklı tanımlamaların yer aldığını ve açıklayıcı tam bir tanımın olmadığını göstermektedir. Tanımlamalardaki ortak noktalar incelendiğinde, psikolojik sağlamlık kavramının, stresli, travmatik ve zor yaşam olaylarının üstesinden gelme ve sağlıklı bir şekilde uyum göstermeyi içeren dinamik bir süreç olduğu anlaşılmaktadır. Masten ve Obradovic (2006: s.15) psikolojik sağlamlığı, olağandışı bir sürecin eseri olarak kabul etmemekte ve olumsuz koşullar altında bireyin uyum sistemlerinin isleyişinin bir sonucu olarak değerlendirmektedir. Bu uyum sistemlerinin sağlıklı ve etkili bir şekilde çalışması durumunda psikolojik sağlamlıktan söz edilebilmektedir. Bireyin karşılaştığı güç ve zor durumlara rağmen sağlıklı bir şekilde yaşamına devam etmesi ve riskli durumların karşısında sağlıklı bir uyum göstermesi beklenmektedir (Sameroff, 2005: s.3).

Sonuç olarak, psikolojik sağlamlık kavramından bahsedebilmek için kişinin riskli ya da stresli bir durumun içerisinde olması gerekmektedir. Okul psikolojik danışmanlarının çalışma koşulları ve maruz kaldıkları olumsuz yaşantı süreçleri düşünüldüğünde psikolojik sağlamlık kavramının önemi artmaktadır.

2.1.1. Psikolojik Sağlamlığın Tarihçesi

20. yy'ın ikinci yarısından sonra yapılan bilimsel araştırmalarda psikolojik rahatsızlık durumlarının farklı boyutlarla ele alındığı görülmektedir. Bireyin yaşam koşulları içinde sıklıkla maruz kaldığı olumsuz yaşantılar, geçmişte yaşadığı travmatik olaylar ve karşı karşıya kaldığı zorluklar psikolojik sağlamlık kavramının incelenmesini gerekli kılmaktadır (Prince-Embury, Saklofske ve Vesely, 2015: s.295). Alan yazın incelendiğinde, psikoanalitik açıdan psikolojik sağlamlığın bir savunma mekanizması olarak değerlendirildiği görülmektedir (Davydov, Stewart, Ritchie ve Chaudieu, 2010: s.479). 21. yy'ın başlarında yapılan araştırmalarda, bireyin çocuk çağlarında geçirdiği travmalar, genetik yollarla aktarımı sağlanan psikolojik rahatsızlıklar, ebeveyn uyuşmazlıkları ve dışsal faktörler (alkol vb.) birer risk faktörü olarak olumsuz durumların yaşanmasına kaynaklılık ettiği görülmüştür (Werner, 2005: s.12).

Psikolojik sağlamlık kavramını yakından ilgilendiren risk faktörlerinin çerçevesi 1960'ların sonuna doğru şekillenmiştir. 1970 ve sonrasında uzmanlara göre kişisel gelişimde; psikolojik ve sosyal özelliklerin, aile ve akran durumlarının ve çevre koşullarının etkileşiminin belirtileri görülmektedir. Ruh sağlığı uzmanları tarafından yapılan araştırmalarda davranış bozukluğu ve psikolojik rahatsızlıklar incelenirken biyolojik ve psiko-sosyal risk faktörlerden kaynaklanabilecek olumlu ve olumsuz etkiler incelenmiştir (Werner ve Smith, 2001; Masten, Morison, Pellegrini ve Tellegen, 1990; Tiet ve ark., 1998; Masten ve ark., 1999; Buckner, Mezzacappa ve Beardslee, 2003; Schoon, Parsons ve Sacker, 2004; McCubbin ve ark., 2002; Nakashima ve Canda, 2005; Akt: Gizir, 2004: s.116). Psikolojik sağlamlık ve risk faktörleri, toplumdaki pek çok kesimi yakından ilgilendiren çeşitli etmenlerin, bireysel, ailesel, sosyal ve çevresel koşulların yüksek risk altındaki bireylerin yaşamında oldukça önemli rol almasını etkilemiştir. Özellikle son yıllarda bireyin psikolojik sağlamlık düzeyleri zihinsel ve akademik yetenekleri ve becerileri üzerinden incelendiğinde, sağlam bireylerin daha etkili bir şekilde yeteneklerini ve becerilerini kullandığı görülmüştür (Kandel ve ark., 1988; Masten ve ark., 1988; Mandleco ve Peery, 2000; Cappella ve Rhona, 2001; Akt: Gizir, 2007: s.118).

Biyolojik ve psikolojik risk faktörlerinin birlikte ele alındığı araştırmalarda risk altındaki her bireyin davranış bozukluğu veya psikolojik rahatsızlık davranışı göstermediği gözlenmiştir (Lin, Sandler, Ayers, Wolchik ve Luecken, 2004; Tebes, Irish, Vasquez ve Perkins, 2004; Chen ve George, 2005; Greeff ve Ritman, 2005; Akt: Gizir, 2004: s.116). Risk faktörlerine yönelik yapılan araştırmalarda psikolojik rahatsızlığı neden olan olumsuz durumların sınıflandırılamaması, bu faktörlerin birbiriyle ilişki pek çok gelişimsel problemle ilişkili olduğu sonucuna ulaştırmıştır (Leshner, 1991: s. 977; Kirby ve Fraser, 1997: s.11).

Bireyin yaşantısını boylamsal olarak ele alan araştırmalarda, bebeklikten yetişkinliğe kadar süreci takip edilmiştir. Araştırmalarda birden fazla değişkenden kaynaklanan olumsuz durumların stres altına aldığı bireylerde sadece az bir grupta ciddi boyutlarda psikolojik rahatsızlık ve kalıcı davranış bozukluğu geliştirdiği gözlenmiştir. Bu araştırmalar olumsuz yaşantılar karşısında pozitif bir yaşam süren bireyler için psikolojik sağlamlık kavramının oluşmasına katkı sağlamıştır (Luthar, 2003: s.142).

Werner ve Smith (2001: s.89) tarafından yapılan araştırmada, bebeklikten yetişkinliğe kadar 40 yıllık süre takip edilmiştir. 1955 yılında Kauai Adası'nda sosyoekonomik bakımdan dezavantajlı sayılan ailelerde doğan bebekler gözlemlenmiştir. Bu bireylerin yaşadıkları birden fazla olumsuz yaşantıların stres kaynağı olmasına rağmen ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde psikolojik sağlamlık koşulunu sağladığı ve sağlıklı bireyler olduğu görülmüştür. Çalışma sonucu olarak araştırmacılar, bu bireyler için "korumasız ama yenilmez" ifadesi kullanmıştır.

Walsh ve McGoldrick (2013: s.25) tarafından yapılan araştırmada, aktif görülen stres durumları, önceki travma ve kayıp vb. acı veren anı ve duyguları çağrıştırdığında mevcut durumdaki stresi tetikleyici faktör olarak psikolojik sağlamlığı etkilediğini belirtmektedir. Son yıllarda yapılan araştırmalarda psikolojik sağlamlığın farklı şekilde tanımlanmasına rağmen bir çok çalışmada olumlu uyum ve olumsuzluklar üzerinde durulduğu görülmektedir (Fletcher ve Sarkar, 2013: s.21).

2.1.2. Psikolojik Sağlamlığın Nitelikleri

Psikolojik sağlamlık, bireyin maruz kaldığı olumsuz yaşantılar veya durumlar karşısında mevcut psikolojik sağlığını koruma yeteneği ve gücüdür. Psikolojik anlamda sağlam bireyler olumsuz durumlar karşısında var olmayı sürdürmekte ve bu durumların üstesinden gelme yetenekleri sergilemektedir (Garmezy 1991a: s.423). Fraser, Richmen ve Galinsky (1999: s.132)'e göre psikolojik sağlamlık, bireyin kişisel özellikleri ile iç ve dış faktörler arasındaki etkileşimin sonucu olarak gözlenmektedir. Strese yol açan risk faktörleri ve bunlara karşı olarak stresin etkilerini azaltan koruyucu faktörler, psikolojik sağlamlık kavramının gelişimsel sürecine etki etmektedir. Herrick ve diğerleri (2013: s.2) ise psikolojik sağlamlığı, "riske maruz kalmanın olumsuz etkilerinin üstesinden gelebilme, travmatik deneyimlerle başarılı bir şekilde başa çıkabilme ve riskle ilişkili olumsuz durumları önleyebilme süreci" olarak ifade edilmektedir.

Psikolojik sağlamlık kavramına yönelik yapılan araştırmalar incelendiğinde, aşağıda ifade edilen niteliklerin ön plana çıktığı görülmektedir (Pardon, Waxman ve Huang, 1999; Luthar ve ark., 2000; Masten, 2001; 2014: s.25). Psikolojik sağlamlık:

- Zorlu durumlarla başa çıkabilme ve güçlüklere olumlu uyum sağlayabilme,
- Sosyal yeterlik, mizaç, karakter özelliği, dayanıklılık, başa çıkma vb. kavramlarından farklılık gösteren,
- Kabul edilebilir koşullarda açığa çıkan risklere karşı olumlu uyum gelişimi sergileyen,
- Riskler, içsel ve dışsal koruyucu faktör ve olumlu uyum bileşenlerine sahip dinamik bir sistemdir.

Psikolojik sağlamlık kavramının nitelikleri incelendiğinde, bireyde gözlenen olumlu sonuçların değerlendirilmesinde risk faktörlerinin ve koruyucu faktörlerin etkileşimi sonucunda ortaya çıkabilen tüm olası sonuçları barındırdığı ifade edilmektedir (Vanderbilt-Adriance ve Shaw, 2008: s.44). Psikolojik sağlamlık kavramını belirli bir periyotta ele alan araştırmalar, riskli durumlardan elde edilen

olumlu sonuçların psikolojik sağlamlığı düşüren veya yükselten bir dinamik süreç olarak tanımlamaktadır (Masten, 2014: s.27). Bu çerçevede, psikolojik sağlamlık kavramına etki eden faktörler; risk faktörleri ve koruyucu faktörler başlıkları altında tanımlanmaktadır.

2.1.3. Risk Faktörleri

Literatür incelendiğinde, kişinin sergilediği tutumun veya yeterliğin psikolojik sağlamlık olarak ifade edilebilmesi için riskli, güç ve zorlu yaşam koşullarının açığa çıkması gerekmektedir (Masten, 2001: s.229). Kirby ve Fraser (1997: s.145)'e göre risk, güçlük ve zorluk, problemli bir yaşantı sürecinin başlamasına veya devam etmesine neden olan faktör olarak ifade edilmektedir. Olumsuz bir durumun risk olarak değerlendirilebilmesi için farklı görüşler öne sürülmektedir. Akar (2018: s.9) riskin kişiden kişiye farklılık gösterdiğini dolayısıyla göreceli bir özelliği bulunduğunu belirtmektedir. Luthar, Cicchetti ve Becker'e (2000: s.549) çalışmasında, araştırmacıların çalışmalarında yer verdikleri yaşam koşulları örneklem grup için stresli olarak tanımlanmasına karşın bu kişilere göre iyi ya da kötü olarak farklılık gösterdiği belirtilmektedir.

Riskler tespit edilirken;

- Geçerli ve güvenilir olan ölçme araçlarının kullanılmalı,
- Güçlük yaşayan ve yaşamayan gruplar istatistiksel olarak karşılaştırılmalı,
- Ailesel, çevresel, kişisel zorlu yaşantıların araştırmada bulunmalı,
- Çoklu risk faktörlerine yer verilmeli,

hususlarına dikkat edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Ayrıca araştırmalarda elde edilen bulgular çerçevesinde risk faktörleri ve sonuçlar arasında aynı yönde güçlü bir ilişki bulunması gerekmektedir (Luthar ve Cushing, 1999: s.149).

Risk faktörleri, bireyin küçük yaşlardan itibaren gelişim dönemlerindeki kazanımları güçleştirmektedir. İleri yaşlarda çeşitli davranış problemlerine ve ruh sağlığı bozukluklarına yol açtığı belirtilmektedir (Armstrong ve Galligan, 2011: s.333). Küçük yaşlardan itibaren sürekli psikolojik uyumu tehdit eden sorunların

merkezinde kalan bireyler risk grubunda değerlendirilmektedir (Schonert-Reichl, 2000: s.6).

Alan yazın incelendiğinde, araştırmacılar risk faktörlerinin sınıflandırılması gerektiğini vurgulamaktadır. Durlak (1998: s.515)'a göre bireyin doğrudan maruz kaldığı durumlar yakın risk faktörleri olarak ifade edilirken, dolaylı olarak maruz kaldığı durumlar ise uzak risk faktörleri olarak değerlendirilmektedir. Akran zorbalığı, kötü madde bağımlılığı, suçlar vb. olumsuz durumlar yakın risk faktörü örnekleridir (Durlak, 1998: s.515). Ailedeki psikopatoloji, sosyo-ekonomik düzeyin düşüklüğü vb. olumsuz durumlar uzak risk faktörü örnekleri olarak ifade edilmektedir (Luthar ve Cushing, 1999: s.151). Risk faktörleri birer başlık altında toplandığında, çevresel, kişisel ve ailesel risk faktörleri başlıkları çerçevesinde ele alınmaktadır (Armstrong, Birnie-Lefcovitch ve Ungar, 2005: s.273).

2.1.3.1. Kişisel Risk Faktörleri

Bireyin maruz kaldığı olumsuz yaşantılar ve bu yaşantılarla etkili şekilde başa çıkma yöntemlerinde karşılaştığı zorluklar ve uyum sürecinde bireyden kaynaklanan engeller kişisel risk faktörleri olarak değerlendirilmektedir (Özer, 2013: s.40). Kişisel risk faktörleri, bireyden kaynaklanan ve kişisel özelliklerin baskın olarak içsel risk faktörü olarak da tanımlanmaktadır (AbuBakar vd., 2010: s.71).

Bireyin düşük düzeydeki problem çözme becerileri (Dwyer, 2000: s.13), düşük sosyo-ekonomik çevre ve güvenli-güvensiz bağlanma stilleri (Roche, Runtz ve Hunter, 1999: s.188) kişisel risk faktörlerine bazı örneklerdir. Rutter (1987: s.319)'e göre kişisel risk faktörleri, kültüre uyumsuz, yabancı, antisosyal tutum ve davranışlar, özgüven düşüklüğü, etkili başa çıkma yöntemlerinin olmaması, otokontrol mekanizmasındaki zayıflık, alıngan ve agresif kişilik özellikleri arasında yer almaktadır. Diğer araştırmalarda ise, erken doğumdan kaynaklanan (Bradley vd., 1994: s.349), kronik hastalıklar (McCubbin, Balling, Possin, Frierdich ve Bryne, 2002: s.107) ve kötü ve zorlu yaşantılar (Masten, Best ve Garmezy, 1990: s.431) kişisel risk faktörü olarak değerlendirilmiştir.

2.1.3.2. Ailesel Risk Faktörleri

Bireyin biyolojik ya da ailesinin yaşantısından kaynaklanan sorunları ailesel risk faktörlerini oluşturmaktadır. Örneğin, ebeveynlerin boşanması ve tek ebeveynle yaşama, ebeveyn hastalığı, ebeveyn ile çocuk arasında sağlıklı etkileşim ve iletişimin kurulamaması, aile içindeki şiddet olayları ve kalıtımsal hastalıklar bu risk faktörleri arasında yer almaktadır (Carlson, 2001: s.21; Campbell, Cohan ve Stein, 2006: s.589).

Bireyin zorlu yaşantılar karşısında uyum sağlamalarını engelleyen ve olumsuz yaşantı deneyimlerine neden olan ailesel risk faktörleri birçok araştırmaya konu olmaktadır. Ailesel risk faktörlerine ilişkin araştırmalarda, ebeveyn ve çok arasındaki ilişki ve aile içinde görülen şiddet ve cinsel istismar (Gizir, 2007: s.123), ebeveynlerin boşanması ve dolayısıyla sadece bir ebeveynle yaşama zorunluluğu (Mulholland, Watt, Phıllpot ve Sarlın, 1991: s.277; Hetherington ve Elmore, 2003: s.209; Özcan 2005: s.34; Er 2009: s.23), aileye ilişkin patoloji ve hastalıklar (Baldwin 1993: s.756; Luthar, 1999: s.604), ailede birlikteliğin sağlanmaması (Carlson, 2001: s.18) ve kalabalık, geçimsiz (Dwyer, 2000: s.24), ihmalkar ebeveyn (Campbell , Cohan ve Stein, 2006: s.588) faktörleri birer risk olarak ifade edilmiştir.

2.1.3.3. Çevresel Risk Faktörleri

Bireyin yaşam koşulları içinde ailesel ve kişisel risk faktörleri dışında kalan ve olumsuz yaşantı deneyimlerine zemin hazırlayan güç durumlara çevresel risk faktörleri denilmektedir (Özer, 2013: s.42). Carlson (2001: s.25)'a göre, olumsuz yaşantılara sahip arkadaş ve komşular, yoksulluk, işsizlik vb. durumlar çevresel risk faktörü olarak değerlendirilmektedir.

Bireyin yaşam ve sosyalleşme sürecinde içinde bulunduğu çevreden kaynaklanan farklı risk faktörlerine karşı mücadele edebilmesi beklenmektedir. Alan yazındaki araştırmalar incelendiğinde, işsizlik ve dolayısıyla göçe neden olan toplumsal olaylar (Agabi ve Wilson, 2005: s.212), toplumsal şiddet veya baskıcı tutum (Criss, Pettit, Bates, Dodge ve Lapp, 2002: s.1232; O'Donnell , Schwab-Stone

ve Muyeed, 2002: s.1279), düşük sosyoekonomik durum veya çevre (Baldwin, 1993: s.757) birer çevresel risk faktörü olarak değerlendirilmiştir.

2.1.4. Koruyucu Faktörler

Bireyin zorlu yaşantı süreçlerinde karşı karşıya kaldığı olumsuz durumlarda kalkan görevi gören ve bireyi korumaya alarak süreci atlatmasına katkı sağlayan etkenler koruyucu faktörler olarak değerlendirilmektedir (Garmezy, 1993: s.132). Koruyucu faktörler, risk faktörleri ile psikolojik sağlamlık sürecinde aracı rol üstlenmektedir (Armstrong, Birnie-Lefcovitch ve Ungar, 2005: s.276). Bireyin olumsuz yaşantılardan etkilenmeden koruyucu faktörlerin etkisiyle sürece olumlu uyum göstermesi ve dolayısıyla psikolojik sağlamlık özelliğini sergilemesine olanak sağlamaktadır.

Koruyucu faktörler, bireyin karşı karşıya geldiği risk faktörlerine uyum sağlama sürecinde bazı ortak özellikler göstermektedir. Bunlar;

- Stres durumlarını azaltmak,
- Tehlikeli veya sıkıntılı durumda stresin etkisini azaltmak,
- Strese neden olan olay zincirini kırmak veya döngüsünü bozmak,
- Özgüveni veya özsaygıyı pozitif yönde korumak,
- Farklı fırsat ve fikirleri pozitif yönde oluşturmak,
- Duygu durumunu kontrol etmek ve zorlu durumların üstesinden gelebilmek,

olarak ifade edilmektedir (Özer, 2013: s.46). Koruyucu faktörlerin bu özellikleri bireyin karşılaştığı riskin olumsuz etkilerini azaltmasına yardımcı olurken bireyin psikolojik ihtiyaçlarını karşılamasında da etkili olmaktadır.

Literatür incelendiğinde, aynı risk faktörüne maruz kalan bireylerin bazıları olağan gelişimini sürdürüp olumlu uyum sağlarken, bazı bireylerin ise bu zorlu yaşantılar sonucunda gelişiminin olumsuz etkilendiği ve olumlu uyum geliştiremediği görülmüştür (Luthar, 2007: s.934; Masten ve Powell, 2003: s.16). Bu bağlamda koruyucu faktörler işlevsellik bakımından sınıflandırılmıştır. Rutter, (1990:

s.321) risk etkisini ve riskle karşılaşma olasılığını azaltan (1), olumsuz yaşantıların ardından çıkabilecek zincir döngüsünü azaltan (2) ve benlik yeterliği ve saygısına katkı sağlayan (3) olarak koruyucu riskleri üç gruba ayırmıştır. Diğer bir araştırmada koruyucu risk faktörleri, kişisel, çevresel, ailesel, biyolojik ve toplumsal olarak gruplandırılırken (Durlak, 1998: s.517), farklı bir araştırmada ise bağlamsal, durumsal ve bireysel olarak sınıflandırılmaktadır (Johnson ve Wiechelt, 2004: s.661).

Gürgan (2006b: s.49)'a göre dışsal koruyucu faktörler kişiden bağımsız olduğu için içsel koruyucu faktörlere göre kontrol altında tutulması zorlaşmaktadır. Koruyucu faktörler, bireyin olumsuz yaşantılarla mücadelesi sürecinde olumlu uyum etkisi gösterdiği ve kolaylaştırdığı belirtilmektedir (Wright, Masten ve Narayan, 2013: s.32). Ağırkan ve Kağan (2017: s.243) tarafından yapılan çalışmada, olumsuz duygu durumları oluşturan risk faktörlerine karşı içsel ve dışsal faktörlerin olumlu uyum sürecini oluşturduğu belirtilmektedir.

Koruyucu faktörler, bireyin yaşantıları sonucunda ortaya çıkan olumsuz sonuçları en aza indirgemek için bir nevi tampon görevi göstermektedir (Ahern, 2006: s.179). Koruyucu faktörler, bireysel özelliklerinin ağır bastığı ve içsel kaynaklı olması bakımından kalıtımsal-biyolojik koruyucu faktörler ve aile yaşantısı, çevresel şartlardan kaynaklı olması bakımından dışsal koruyucu faktörler olarak iki kategoride değerlendirilmektedir (Mandleco ve Peery 2000: s.106; Olsson, Bond, Burns, Vella-Brodrick ve Sawyer, 2003: s.4).

2.1.4.1. İçsel Koruyucu Faktörler (Kalıtımsal- Biyolojik Faktörler)

Bireyin gelişim sürecinde iç dünyasıyla güvenli ve tutarlı bir etkileşim içinde bulunması, problem çözme becerilerinin gelişimini ve özerk olabilme algısını olumlu etkilemektedir. İçsel koruyucu faktörler, bireyin kendi içinde bulunduğu biyolojik (ailesel özellikler, sağlık durumu ve yaşantıları, cinsiyet vb.) ve psikolojik (sorunlarla baş edebilme yeteneği, içsel ve kişilerarası kişilik özellikleri vb.) etmenler olarak ifade edilmektedir (Mandleco ve Peery 2000: s.109).

Son yıllarda yapılan araştırmalarda, biyolojik ve genetik etmenler bireyin erken yaşlarda karşılaştığı zor koşullarda beyin yapısının, fonksiyonlarının ve nörobiyolojik yapısının etkilendiğini ortaya koymaktadır (Luthar ve Brown, 2007: s.938; Herrman ve Jane-Llopis, 2012: s.44). Beyinde meydana gelen bu etkiler ileri yaşlarda psikopatolojik hassasiyeti (Herman ve ark., 2011: s.263) ve olumsuz duyguların uyum dengesini etkileyebilmektedir (Curtis ve Cichetti, 2007: s.820). Kötü muameleye maruz kalan ve kalmayan çocukların psikolojik sağlamlığına ilişkin yapılan araştırmada, çocukların beyin aktivitelerinin cinsiyete göre farklılaştığı görülmüştür (Curtis ve Cichetti, 2007: s.819). Eminağaoğlu (2006) tarafından yapılan araştırmada, ergenlik dönemlerinde görülen kimlik oluşturma sürecinde yaşanan değişimler bireylerde farklı riskler (fiziksel değişim, düşük benlik algısı, depresif duygu durumu vb.) oluşturduğu ve içsel koruyucu faktörlerinin gözlendiği belirtilmektedir. Schneider, Lyons ve Khazon (2013: s.912) yaptığı çalışmada, duygusal zekâ boyutunun fiziksel ve psikolojik tepkileri kolaylaştırdı ve psikolojik sağlamlığı olumlu yönde etkilediğini ifade etmektedir.

2.1.4.2. Dışsal Koruyucu Faktörler (Ailesel-Çevresel Faktörler)

Dışsal koruyucu faktörler, bireyin ailesi (sosyoekonomik durum, ebeveyn özellikleri, aile büyükleri vb.) ve çevresi (sosyal çevresi, akranları, inanç ve değerleri vb.) ile ilgili etmenler olarak ifade edilmektedir (Mandleco ve Peery 2000: s.109). Olsson, Bond, Burns, Vella-Brodrick ve Sawyer (2003: s.9) tarafından dışsal koruyucu faktörler, aktif olumlu ebeveyn tutumu, saygı, sosyoekonomik durum, güvenli ilişki, akademik başarı ve destek, olumlu akran ilişkileri ve sosyal çevre olarak tanımlanmaktadır.

İkizer (2014: s.191) tarafından yapılan çalışmada, psikolojik sağlamlık kavramı nitel ve nicel yöntemlerle incelenmiş ve dindarlık, ruh sağlığı, sosyoekonomik durum ve sosyal ilişki durumlarının bireyin olumsuz yaşantılarla uyumu kolaylaştırdığı görülmüştür. Masten ve Reed (2002: s.78), sosyal çevre, ebeveyn ilişkileri, eğitim şartları, sosyal aktiviteler, güvenli çevre ve sağlık hizmetleri dışsal koruyucu faktör olarak ifade etmektedir. Bu araştırmada, çoklu koruyucu faktörlerin bireyin olumlu uyum oluşturmasında etkili olduğu vurgulanmaktadır.

Dezavantajlı ortamlarda yetişen bireyler, olumsuz yaşantılar karşısında okul ortamının (akademik başarı ve ilgili öğretmen) etkili bir faktör olarak uyum sürecini olumlu yönde etkilediğini belirtmektedir (Howard, Dreyden ve Johnson, 1999: s.312). California Sağlıklı Çocuklar araştırmasında, öğrencilerin hayatındaki desteklenmesi ve diğer kişilerin varlığı, öğrencinin yetenek ve başarısı, sosyal yeterlik ve iletişim yeteneği ile sorumlulukları yerine getirmek düzeyi dışsal koruyucu faktör olarak değerlendirilmektedir (Safe Place to Learn, 2004: s.24).

Son yıllarda yapılan araştırmalarda, babanın işsiz olması (Bacikova-Sleskova, Benka ve Orosova, 2015: s.418) ve ailenin ekonomik düzeyi (Gizir, 2007: s.124) ile bireyin olumsuz yaşantılara uyum süreci koruyucu faktör olarak etkili olduğu belirtilmektedir. Farklı araştırmalarda maddi imkanlar, aile içi ilişkiler (Kabasakal ve Arslan, 2014: s.87) ve sosyal destek düzeyi (Arıdağ ve Ermumcu, 2017: s.493) de birer dışsal koruyucu faktör olarak belirtilmektedir.

2.2. ÖZ YETERLİK

Öz yeterlik, Sosyal-Bilişsel Öğrenme Kuram'ın savunucusu olan Bandura (1977: s.192) tarafından İngilizce bir terim olan "self-efficacy" ifadesinin Türkçe karşılığı olarak kullanılmaktadır. Bandura (1977: s.198) öz yeterliliği her bireyin içinde bulunduğu durumları başarılı bir şekilde atlatabilmesi için sahip olduğu mevcut potansiyelinin yeterliğine ilişkin inancı olarak tanımlamaktadır.

Bireylerin, sahip olduğu beceri ve yetenek düzeylerine yönelik inançları, onların motivasyon ve davranışlarını etkilemektedir (Bandura, 1986: s.321). Diğer bir ifadeyle, öz yeterlik, bireyin yaşamındaki olayları kontrol edebilmesi ve işlevsel yapılarını sürdürebilmeleri bakımından yetenek ve becerilerine yönelik algılarını etkileyebilmektedir (Urbani, ve diğerleri, 2002: s.95). Aksoy ve Diken (2009: s.31)'a göre öz yeterlik kavramı iş yaşamında gerekli bilgi, beceri, tutum-davranış ve deneyim gibi önemsenmesi gereken bir kavram olarak ifade edilmektedir. Bandura (1986)'ya göre öz yeterlik algısı güçlü bireylerin hayatın her alanında başarılı olması

kaçınılmazdır. Bu durum bireyi meslek ve okul seçiminden başarısına, özel ve sosyal yaşamındaki mutluluğa kadar tüm süreçleri kapsamaktadır.

Bandura (1977: s.192)'ya göre, psikolojik süreçler ne türde olursa olsun öz yeterliğin gücünü ve seviyesini etkilediğini ve değiştirdiğini belirtmektedir. Bireyin karşılaşacağı herhangi bir zorlu durumda veya kendine belirlediği hedeften cayması gibi bir durumla yüzleşmesi anında öz yeterlik beklentileri harekete geçmektedir. Bireyin böyle bir durumla başa çıkmaya yönelik tutum ve davranışlarını harekete geçirip geçirmeyeceği veya ne kadar gayret harcayacağı ve bu gayretin ne kadar devam edeceği öz yeterlik algısıyla açıklanabilmektedir (Wood ve Bandura, 1989: s.409). Kurbanoğlu (2004: s.140)'na göre, öz yeterlik algısı, kişisinin sahip olduğu yeterlik düzeyine ilişkin inancı ile bağlantılı olarak tanımlanmaktadır.

Öz yeterlik kavramı, kişinin beceri ve yetenekli olmasından çok kendisine yönelik algısı ve sahip olduğu kaynaklara güvenmesi olarak değerlendirilmektedir (Yıldırım ve İlhan, 2010: s.305). Bireyin öz yeterlik algısı, ihtiyaç duyulan bilgi ve becerileri edinerek bunları kullanmak üzere harekete geçebilme süreci olarak da görülmektedir (Erkan, 2011: s.10). Bu kapsamda, bireyin sahip olduğu beceri düzeyinin öneminden çok bu beceriyi sahip olduğu bilgi ile kullanıp kullanmayacağına yönelik algısı olarak gözlenmektedir. Buna göre, bireyin kendi performansını ortaya koymasında öz yeterlik inancının düzeyi önem arz etmektedir. Birey bir davranışı yerine getirirken yeterli düzeyde beceriye sahip olmasa bile bunu yapabileceğine inanabilmektedir. Bu durum tam aksi bir şekilde de görülebilmektedir. Yani, birey bir davranışı yerine getirmede yeterli düzeyde beceriye sahip olduğu halde bunu gerçekleştirmeye yönelik öz yeterlik algısının düşüklüğü potansiyelinin açığa çıkmasını engelleyebilmektedir (Bandura, 1997).

Bandura (2001: s.1)'nın öz yeterliğe ilişkin bir tanımı; bireyin, bir performansı sergilemek için ihtiyaç duyulan gereksinimleri karşılayıp, bu davranışı yerine getirme ve başarılı olabilme kapasitesi hakkında kendisine yönelik yargısıdır. Dolayısıyla, öz yeterlik inancı ve sonuç beklentisi arasındaki benzerlik ve farklılığın ortaya konulmasını gerekli kılmaktadır (Erkan, 2011: s.11). Bandura (1977: s.212)'ya göre; öz yeterlik ve sonuç beklentisi arasında kişinin davranışı yer

almaktadır. Bireyin hedef davranışı gerçekleştirme sürecinde öz yeterlik inancı yer alırken, davranış ve sonuç arasında ise sonuç beklentisi yer almaktadır. Bireyin potansiyelini ortaya koymak sürecinde aldığı olumlu veya olumsuz süreçler, öz yeterlik algısını etkileyebilmektedir (Eysenck, 1982: s.533). Örneğin, bireyin davranışı ortaya koyma sürecinde kendisine görevi gerektiren becerileri taşıması konusundaki yönü ifade edildiğinde sonucunda artış gözlenebilmektedir. Bu durum, öz yeterliği etkileyen etmenleri gündeme getirmektedir.

2.2.1. Öz Yeterlik İnancı ve Etkileyen Etmenler

Bandura (1994: s.72) öz yeterliği pek çok farklı etmenin etkilediğini ifade etmektedir. Bandura'ya göre bireyler zorlu ve stresli durumlarda daha kolay yorulmakta ve bu süreçte mevcut potansiyellerini açığa çıkarma şanslarını düşürmektedir. Dolayısıyla bu süreçte dikkat çekilen ilk unsur, bireyin analitik düşünme yeteneği olmaktadır.

Bandura (1994: s.74) analitik düşünmenin, düşük öz yeterliğe sahip bireylerde kararsızlık yaşanmasına neden olacağı ve hedeflerinin daha aşağı çekmelerine ve performanslarının kötüleşmesine yol açacağını belirtmektedir. Aşkar ve Umar (2001: s.2)'a göre ise, analitik düşünme yeterliği olan bireyler, yüksek öz yeterlik algısı ile daha zor hedeflere yönelecek ve performanslarının iyileşmesini sağlayarak başarılı olacaklarını belirtmektedir.

Bandura (1994: s.75), Sosyal-Bilişsel Öğrenme Kuram'ına göre, bireyin sahip olması beklenen öz yeterlik algısı; doğrudan yaşantılar, dolaylı yaşantılar, sözel ikna ve duygusal durumu olan dört temel kaynaktan beslenmektedir. Ayrıca bireyin öz yeterlik algısına sahip olmasının yanı sıra inanç duygusuna da sahip olması gerektiğini vurgulanmaktadır. Bireyin yapmak istediği davranış ile kendi potansiyeline ilişkin algısı ve bunu fark etmesi öz yeterlik inancı ile açıklanmaktadır (Korkmaz, 2003: s.209). Çakar (2013: s.270)'e göre, bireyin doğrudan ya da dolaylı olarak geçirilen yaşantılar yoluyla edindiği deneyimler inanç haline dönüşmektedir. Diğer bir araştırmada, öz yeterliğin gelecekle ilişkili olduğu ve bireyin bu

performansı sergilemesinde inancın etkili olduğu belirtilmektedir (Akt, Woolfok, 2001: s.369).

2.2.1.1. Doğrudan Yaşantılar

Bireyin performansını sergileme ve davranışa dönüştürme sürecinde yaşantı yoluyla edindiği başarılı sonuçların olumlu yönde etki bırakığı, başarısız sonuçların ise olumsuz etki bıraktığı gözlenmiştir (Bandura, 1977: s.211). Bireyin doğrudan yaşantı yoluyla edindiği deneyimler, öz yeterlik inancını en fazla etkileyen etmen olarak ifade edilmektedir. Özden (2019)'a göre, bireyin karşılaştığı engel veya hedeflediği bir duruma erişme sürecinde karşılaştığı olumsuz durumlarla yüzleşme sürecinde öz yeterlik beklentilerinin durumla başa çıkabilme davranışlarında doğrudan etkili olduğunu belirtmektedir.

Bandura (1977: s.193), bireyin algıladığı öz yeterlik ile davranış değişikliği arasında ilişkinin olduğunu tespit etmiştir. Kişinin kendine ilişkin algıladığı güçlü öz yeterlik algısı daha etkin ve aktif davranışları beraberinde getirdiği belirtilmiştir. Bandura'ya göre öz yeterlik, bireyin herhangi bir performansı sergilemek için ihtiyaç duyulan etkinlikleri organize ederek, başarma kapasitesi hakkındaki kendine yönelik yargısını etkilediğini ifade etmektedir Aşkar ve Umay (2001: s.1). Collins (1982: Akt: Miller, 2006) çalışmasında öz yeterliğin matematik yapma davranışını üzerindeki anlamlı etkisini ifade ederek, öğrencilerin başarısız olduğu problem çözme sürecinde istekli davranışlar sergilediği ve matematiğe yönelik olumlu tutum geliştirdiğini ifade etmiştir.

2.2.1.2. Dolaylı Yaşantılar

Birey yaşam süreci içinde sosyal güdülenme yoluyla dışarıdan edindiği tecrübelerle dolaylı yaşantılar yoluyla öz yeterlik algısını etkilemektedir (Bandura, 1997: s.196). Bu süreçte birey kendi performansını sergileyeceği alanda ya da kendine yakın gördüğü kişileri örnek kabul ederek yaptığı gözlemlerden sonuçlar çıkarmaktadır. Bu durum gözlemledikleri kişilerin ortaya koyduğu başarılı veya

başarısız performansın durumuna göre olumlu ya da olumsuz olarak öz yeterlik inancının oluşmasına neden olmaktadır.

Öz yeterlik kavramını dolaylı olarak etkileyen kişisel ihtiyaçlar, motivasyon, hedefler vb. olgular öz yeterliğin dolaylı yaşantılardan etkilenmesine neden olmaktadır. Bireyin motivasyonunun bilişsel süreçteki yapısı ve belirlediği hedefe doğru kendini gerçekleştirmesi ve değerlendirmesi öz yeterlik algısını dolaylı olarak etkilediği belirtilmiştir (Bandura, 1977: s.185). Senemoğlu (2012: s.48)'na göre, bireylerin öz yeterlik algısını güçlendirmek amacıyla yaşam koşullarının bireyin ihtiyaçlarına ve yaşantılarına göre şekillendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

2.2.1.3. Sözel İkna

İnsan sosyal bir varlık olarak çevresiyle sürekli iletişim halinde olmaktadır. Bu bakımdan hem çevresini yönelik görüşlerini dile getirmekte hem de çevresindekilerin kendisine yönelik yaptıkları görüşleri dikkate almaktadır. Bireyin hedef davranışı sergileme sürecinde kişilerin kendi yeteneğine ilişkin görüşleri ve çevresindeki insanlardan duyduğu olumlu ve olumsuz düşünceleri "sözel ikna" olarak ifade edilmektedir (Bandura, 1997: s.178). Bireyin çevresindeki kişilerden performans davranışlarına yönelik aldığı olumlu dönütler, öz yeterlik algısının yüksek düzeyde kalmasına katkı sağlamaktadır (Miller, 2006: s.98).

Bireyin tüm istek ve gayretlerinden sonra kendisine yönelik yapılan motive edici ifadeler, bireyi olumlu etkilenmekte ve performansını sergileme öncesinde sürece odaklanmasını kolaylaştırıcı bir rol almaktadır. Bu durumda birey süreçte karşı karşıya kaldığı olumsuz durumlarda, öz yeterlik inancını koruyabilmekte ve sözel ikna, öz yeterlik inancını olumlu yönde etkileyen bir etmen olabilmektedir (Zeldin ve Pajares, 2000: s.219)

2.2.1.4. Duygusal Durumlar

Bireyin bedensel ve zihinsel sağlığı yanı sıra bireysel yaşamında veya diğer kişilerle etkileşimi sonrasında görülen duygusal durumları, öz yeterlik inancını

etkileyen bir diğer etmendir (Bandura, 1997: s.167). Bireyin duygusal durumu ve buna bağlı olarak olumlu veya olumsuz etkileşimi öz yeterlik inancını etkilemektedir (Pajares, 2002: s.119). Duygusal durumu olumsuz engelleyen süreçlerin en aza indirgenmesi öz yeterlik inancının korunmasında ve artmasında etkin rol almaktadır.

Bireyin yaşam koşullarını dönük belirlediği hedefler, kendini gerçekleştirme ve olumsuz yaşantılarla başaçıkabilme süreçleri bireyin öz yeterlik algısına yönelik inancında güvenilir geri dönüt sağlamaktadır (Özden, 2019: s.49). Doğrudan veya dolaylı yaşantıların bireyin duygu durumunu olumsuz etkilemesine neden olmakta ve öz yeterlik algısının düşmesinde etkili olabilmektedir. Bireyin hedef ulaşma sürecindeki sonuç beklentilerini yapılandırması ve kendine uygun şekilde düzenlemesi, bireyin bilişsel, duygusal ve karar sürecindeki rolünde etkili olmaktadır (Yılmaz ve Çokluk-Bökeoğlu, 2008: s.147).

2.2.2. Okul Psikolojik Danışmanın Öz Yeterliği

Okul psikolojik danışman öz yeterliği, "danışmanların, danışanların isteklerini karşılayabilmedeki etkililikleri" olarak ifade edilmektedir (Walz ve Bleuer, 1993: s.1; Akt: Yüksel, Diken, Aksoy ve Karaaslan, 2012: s.138). Okul psikolojik danışmanı, kendi yaşantısından bağımsız olarak en uygun teknikleri kullanarak danışanı ile etkili iletişim becerilerini kurabilmesi ve bunu sürdürebilmesi gerekmektedir (Corey, 2008: s.15). Alanında yetkin ve donanımlı kişilerden hizmet alabilmek her danışanın öncelikli hakları arasında yer almaktadır (Corey, Corey ve Callanan, 1998: s.23). Bu kapsamda, okul psikolojik danışmanının, danışanlarına yardım sürecinde onları anlayabilecek ve sorunlarına çözümde katkı sunabilecek yeterlikte olmasının zorunlu kılmaktadır (Savi Çakar, 2017: s.162). Türk PDR Derneği (2011: s.14) tarafından yayınlanan etik kurallar arasında temel ilkeler bölümünde yer alan, "Yetkinlik-Yeterlik-Ehliyet" ilkesi bu gerekliliğin önemini ortaya koymaktadır.

Larson (1998: s.228)'a göre okul psikolojik danışmanı öz yeterliği, kişinin süreç içinde karşılaşacağı danışanlarına etkili bir destek ve yardım sunabilmesine yönelik algı, inanç ve yargısı olarak ifade edilmektedir. Diğer bir ifadeyle, okul

psikolojik danışmanı öz yeterliği, ne yapacağını bilmek ile onu yapmak arasındaki aracı faktördür. Bu bakımdan literatür incelendiğinde, okul psikolojik danışman adaylarına yönelik öz yeterlik çalışmalarına sıklıkla yer verildiği görülmektedir (Hanson, 2006; Larson ve Daniels, 1998: s.185). Larson vd., (1992: s.118)'e göre okul psikolojik danışmanın öz yeterliğinin iki önemli bileşeni bulunmaktadır. Birinci bileşen olarak, psikolojik danışmanların etkili ve başarılı performans sergilemesinin önemi vurgulanmıştır. İkincisi ise, psikolojik danışmanın mesleğine ilgisi, bağlılığı ve kariyer planlamasını etkileyecek öneme sahip olması olarak ifade edilmiştir.

Okul psikolojik danışmanı öz yeterliğine ilişkin çalışmaların 1980'li yıllara dayandığı ve farklı sonuçların ortaya çıktığı incelenmiştir. Johnson vd. (1989: s.215) tarafından yapılan çalışmada, okul psikolojik danışmanı öz yeterliği ve performansı arasındaki ilişki incelenmiş fakat anlamlı bir ilişkinin olmadığı ifade edilmiştir. Diğer bir çalışmada, Sharpley ve Ridgway (1993: s.78) okul psikolojik danışman adaylarının öz yeterliği ve performansı arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu araştırmada, düşük öz yeterlik düzeyindeki okul psikolojik danışmalarının yüksek performans sergilediği sonucuna ulaşılmıştır. Ancak, Hanson (2006: s.45) tarafından yapılan araştırmada, okul psikolojik danışmanı öz yeterlik düzeyleri ile performansları arasında anlamlı şekilde pozitif yönde bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Larson vd., (1992: s.118) tarafından yapılan bir diğer çalışmada, okul psikolojik danışmanı öz yeterlik düzeyleri ile kaygı düzeylerinin, okul psikolojik danışmanının performanslarını etkilediğine ilişkin anlamlı düzeyde pozitif bir ilişki sonucuna ulaşılmıştır. Lent vd. (2003: s.106) çalışmasında, okul psikolojik danışmanı öz yeterlik düzeylerini belirlemeye yönelik kullanılan ölçme araçlarının farklı değişkenleri içermesi bakımından araştırma sonuçlarında farklılık ortaya koyduğunu ifade etmektedir.

Okul psikolojik danışmanı öz yeterlik düzeyinin ele alındığı bu araştırmada, seçilen ölçeğin psikometrik değerlerinin yanı sıra ölçek boyutlarının ASCA Ulusal Modeli ve ASCA Ulusal Standartları kapsamında ele alınmasına dikkat edilmiştir. Bu doğrultuda, okul psikolojik danışmanı öz yeterlik düzeyine yönelik inceleme yapmak amacıyla, Bodenhorn ve Skaggs (2005: s.26) tarafından geliştirilen "Okul Psikolojik Danışmanı Öz-Yeterlik Ölçeği" kullanılmıştır.

2.3. İŞ DOYUMU

İş doyumu, ilk olarak 1920'lerde kullanılmaya başlayan ve 1930-1940'lı yıllara doğru daha fazla önem verilmeye başlanan bir kavram haline gelmiştir. İş doyumunun farklı meslek ve iş sahalarında ilgi görmeye başlaması bu kavramın önemini doğrudan arttırmıştır. Özellikle endüstri alanında iş doyumunun doğrudan veya dolaylı bir şekilde verimliliği ve iş doyumunu arttırıcı bir faktör olarak değerlendirilmiştir (Güler, 1990: s.21). Yeşilyaprak (2000: s.26)'a göre, bireysel, örgütsel ve dolayısıyla toplumsal alanlara katkısı bakımından iş doyumunu saptamaya ve arttırmaya yönelik araştırmalar önem arz etmektedir.

İş doyumu, bireyin mesleğini yansıttığı işine yönelik genel tutumunu ifade etmektedir (Kantar, 2008: s.19). Bu kavrama ilişkin ilk alan çalışmalarının kural boyutlarda olmadığı ancak 20. yy'ın başlarından itibaren ele alındığı belirtilmektedir. Türk (2007: s.72)'e göre, Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerararsisi bu alanda yapılan kuramsal çalışmalarda temel kabul edilen kuramlardan biri olarak değerlendirilmektedir. Bireyin yaşamı ve kendini gerçekleştirmesi sürecinde iş sahibi olması ve bu işin kendisine mutluluk hissettirmesi son yıllarda önemsenmiştir (Günbayı ve Tokel, 2012: s.81). Özellikle iş doyumunun, iş performansı ve verimliliği üzerindeki etkisi incelenmiş ve önemli bir faktör olduğu vurgulanmıştır (Acar, 2019: s.21). Son yıllarda sanayi, teknoloji, endüstri, eğitim gibi alanlarda etkili insan gücünün gelişimi ve verimliliği, iş doyumunun önemini arttırmıştır (Barlı, 2005: s.60).

İş doyumu, "…..kişinin kendi işini ve iş deneyimlerini değerlendirmesinin sonucunda ortaya çıkan keyifli ya da olumlu duygusal durum" şeklinde ifade edilmektedir (Locke, 1976; Akt: Çetinkanat, 2000: s.1). Spector (1997; Akt: Savaş, 2012: s.62)'a göre ise iş doyumu, bireyin işini sevmesi veya sevmemesine yönelik hissettiklerini davranışa dönüştürmesi olarak ifade edilmektedir. Gülnar (2007: s.163) iş doyumunu, kurum kültürünün oluşmasında etkili bir ölçüt kabul etmekte ve kişinin işinden hoşnut olup olmaması olarak tanımlamaktadır. Başaran (1991: s.263)

ise iş doyumunu, kişinin çalıştığı işten duyduğu doyum derecesi veya aldığı hazzın duygusal durum düzeyi olarak ifade etmektedir.

Serinkan ve Bardakçı (2009: s.119)'ya göre, çalışan kişilerin iş ortamında verimli sonuçlar ortaya koymasında iş doyumu önemli bir yer tutmaktadır. İş doyumu genel anlamda bireyin işine olan tutumu olarak değerlendirilmektedir. Bu anlamda bireyin işinden hoşnut olması "doyum"; işinden memnun olmaması ise "doyumsuzluk" olarak değerlendirilmektedir (Ültanır, 2002: s.163). Savaş (2012: s.63), bireyin işine yönelik yaptığı değerlendirmesinde olumlu bir duygusal durum ifade edilmiyorsa o kişide iş doyumsuzluğunun oluştuğunu ifade etmektedir. Yelboğa (2007: s.1)'ya göre, bireyin mesleğine ilişkin olumsuz duygular hissetmesi, iş doyumsuzluğuna neden olmaktadır. İş doyumsuzluğu yaşayan bireylerin, işe karşı devamsız ve isteksiz tutum sergileme, işi yavaşlatma ve tamamlamama rolüne girme ve çalıştığı kuruma karşı bir uzaklık hissetme gibi performans ve verimini etkileyen psikolojik tepkiler sergilediği görülmektedir (Erdoğan, 2010: s.43). Başaran (1991: s.36)'a göre iş verenler ve yöneticiler iş yerindeki performans ve verimliliği arttırmaya çalışırken aynı zamanda işi yapanların iş doyumlarını arttırmayı hedeflemeleri gerekmektedir.

İş doyumuna ilişkin yapılan çalışmalar incelendiğinde, meslek, bireysel özellikler, yaş, çalışma şartları, cinsiyet, kişisel ihtiyaçlar, stres, iş yoğunluğu, iş performansı vb. değişkenler ile birlikte ele alındığı ve ilişkisinin araştırıldığı belirtilmektedir (Taşdelen Karçkay, 2008: s.28). Çetinkanat (2000: s.2)'a göre iş doyumunu etkileyen üç önemli etken bulunmaktadır. Birincisi; işe karşı duygusal tepki, ikincisi; beklenti düzeyi ve üçüncüsü ise; işten kaynaklanan özelliklerdir. Sonuç olarak, iş doyumunu etkileyen birbiriyle ilişkili veya ilişkisiz değişkenlerin olduğu anlaşılmaktadır.

2.3.1. İş Doyumunu Etkileyen Faktörler

İş doyumu, bir kişinin mesleğini yerine getirirken işinden memnun olması ve bundan mutluluk duyması olarak ifade edilmektedir (Izgar, 2000: s.6). İş doyumu, farklı meslek ve iş alanlarında bulunan koşulların yanı sıra bireysel farklılıklar ve

kişisel özelliklere bağlı olarak etkisini göstermektedir. Genel anlamda iş doyumunu etkileyen faktörler iki başlık altında toplanmıştır. Birinci başlıkta bireysel faktörler yer alırken, ikinci başlıkta örgütsel faktörler yer almaktadır.

Locke (1976: s.1318)'e göre iş doyumunu olumlu ve olumsuz etkileyen faktörler ortaya çıkardıkları sonuç çerçevesinde şöyle ifade edilmektedir;

- Kişi işte başarılıysa iş doyumunu hisseder.
- İşte yoruluyorsa bu durum doyumsuzluk hissettirir.
- Kişinin işi ilgi alanında ise iş doyumunu hisseder.
- Performansa göre ve adil bir ödüllendirme süreci iş doyumunu arttırır.
- Çalışma şartları, fiziksel ihtiyaçları sağlıyorsa iş doyumu yaşanır.

Alan yazın çalışmaları iş doyumuna etki eden olumlu ve olumsuz faktörlerin bulunduğuna dikkat çekmektedir (Gülnaz, 2007: s.196). Herr ve Cramer (1988, Akt. Özgüven, 2003: s.128)'a göre, bireyin çalıştığı işinin bazı boyutlarına yönelik doyumsuzlukları ifade etmesine rağmen iş doyumunun olduğunu ifade etmesi bu kavramın çok boyutlu olarak açıklanmasını gerektirmektedir. Yeşilyaprak (2001: s.140), iş doyumu kavramının psikologlar tarafından birbirinden ayı ve göreceli olarak bağımsız faktörleri içerdiğini ifade etmektedir. Alan yazındaki araştırmalar incelendiğinde, her bir araştırmacının çalışmasının içeriğine uygun birbirinden farklı iş doyumu faktörlerine yer verdiği ve iş doyumunu arttıran faktörlerin olduğu görülmüştür (Eren, 2001: s.46; Ertürk, 2011: s.14). İş doyumuna etki eden faktörlerin birçok çalışmada bireysel ve örgütsel faktörler başlığı altında tanımlandığı görülmüştür (Acar, 2019: s.30).

2.3.1.1. Bireysel Faktörler

İş doyumunu etkileyen bireysel faktörler, 20. yy'ın sonlarına doğru ele alınmıştır. Birey üzerinde etkili olan doğuştan getirdiği biyolojik özellikleri ile sosyal çevresinde deneyimlediği yaşantı süreçleri kişinin iş doyumunu doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemektedir. Bu çerçevede, bireyin yaşı, cinsiyeti, içinde bulunduğu

yaşın ödevleri, kişilik tutum ve davranışları, eğitim durumu, statüsü, ihtiyaç ve beklentileri vb. gibi faktörler iş doyumunda etkin rol almaktadır.

Gibson ve Klein, 1970: s.414), iş doyumu ve yaş arasındaki ilişkinin bireyin kişilik özellikleri ve biliş düzeyi ile bağlantılı olduğunu ifade etmektedir. Diğer bir çalışmada, yaşı büyük kişilerin, genç kişilere oranla daha yüksek iş doyumuna sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Glenn vd., 1977: s.190-193). Okpara (2006: s.50) ise, iş doyumu ve yaş arasında U şeklinde bir ilişkinin bulunduğunu ifade etmektedir.

Clark (1997: s.341) yaptığı araştırmada, iş doyumu ile cinsiyet arasında anlamlı farklılık bulunduğu ifade etmiş ve iş doyumunun kadınlarda daha yüksek olduğunu vurgulamıştır. Garcia- Bernal ve ark. (2005: s.286)' a göre ise, iş doyumu ve cinsiyet arasındaki ilişkiyi farklı değişkenler üzerinden incelemiştir. Araştırmaya göre, kişilerarası ilişkiler değişkenine göre erkeklerin iş doyumu artarken, kadınlar için bir anlam ifade etmemiştir. İşin şartlarına göre ise kadınların iş doyumunda artış gözlenirken, erkeklerde ise herhangi bir öneme sahip olmadığı görülmüştür.

Eğitim durumu ve düzeyi ile iş doyumu arasındaki ilişkinin ortaya konulmasına yönelik farklı sektörlerde araştırmalar bulunmaktadır. Öğretim elemanlarının iş doyumuna yönelik yapılan araştırmada, eğitim düzeyinin yüksek olmasının iş doyumunu olumlu yönde etkilediği ifade edilmiştir (Oshagbemi, 2003: s.51). Yine eğitim düzeyinin iş doyumuna etkisi incelendiğinde, eğitim düzeyi yüksek olan kişilerin iş performansını ve verimliliği daha çok önemsediği, işlerinden memnun olma düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Yelboğa, 2007: s.5). Diğer bir çalışmada, bireylerin aldıkları eğitim düzeyine göre kendisini başkalarıyla karşılaştırdığında, aldıkları ücrete göre iş doyumunun olumlu veya olumsuz etkilendiği görülmüştür (Kantar, 2008: s.62).

Bireyin iş doyumu ve kişilik özelliklerine göre küresel ölçekte yapılan araştırmalarda, çalışmaların büyük çoğunluğunun kişilik özelliklerinin iş doyumunu etkilediği sonucuna ortaya koymaktadır (Spector vd., 2009: s.48). Savaş (2012: s.81)' a göre, eğitim düzeyinin çalışanların kazandıkları ücretlerle dolaylı, olumlu veya olumsuz bir şekilde iş doyumunu etkilediğini ifade etmektedir. Canbulat (2007:

s.32), yüksek eğitim düzeyindeki bireylerin alt düzeydekilerden daha yüksek iş doyumuna erişmesi için yüksek ücret almaları gerektiğini vurgulamaktadır.

Kişinin mesleki potansiyelinin açığa çıkması sürecinde işinin, şahsi istek ve ihtiyaçlarını karşılaması durumunda iş doyumuna ulaştığı belirtilmektedir (Kantar, 2008: s.69). Ceylan (1998: s.80)'a göre, kişi işini yaptığı süreçte işine yönelik belirlediği ihtiyaç ve beklentilerini karşılaması aşamasında başarılı olduğu duygusuna kapılırsa, iş doyumunu sağlamış olmaktadır.

İş doyumunu etkileyen bireysel faktörlere ilişkin alan yazın incelendiğinde, kişisel özelliklere bağlı olarak ortaya çıkan pek çok farklılığın iş doyumunu etkileyebileceği görülmüştür. Kişinin benlik saygısı, rolü, kişisel ilgi alanları vb. değişkenlerin iş doyumunu olumlu veya olumsuz etkileyebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

2.3.1.2. Örgütsel Faktörler

İş doyumunu etkileyen örgütsel faktörler, belirli bir süreçte gerçekleştirilen işin yer aldığı ortamda kişilerin iş yerinin geneline yani örgütüne sağladığı olumlu veya olumsuz etkilerden oluşmaktadır. Bu anlamda, iş sürecinin tüm boyutlarını örgütsel bağlamda ele alan çok sayıdaki tüm değişkenler, iş doyumunda etkili olmaktadır. Güney (2000: s.76) iş doyumunu, kurumda oluşturulması gereken örgütsel ortam ölçüsü olarak kabul etmektedir.

Bir kurumda oluşturulan örgütsel ortam hem yönetim için hem de kurumda çalışanlar için oldukça önem arz etmektedir. Altınışık (1997: s.140)'a göre, örgütsel etkililiği sağlamanın sonuçları yönetim için doğrudan faydalanabileceği bir kaynak olmakla birlikte aynı zamanda dolaylı olarak örgüt etkililiğine katkı sağlayabileceği bir araç niteliğidir. Çalışanlarının yeterli veya yetersiz iş doyumunu bilen yöneticiler, kurumun performans ve verimliliğini etkileyen psikolojik tepkilere müdahale edebilmektedir (Erdoğan, 2010: s.43). İş doyumuna ilişkin yapılan araştırmalar örgütsel kavramı altına ele alınmış ve iş doyumunu arttıran bazı faktörlerin olduğu vurgulanmıştır (Eren, 2001: s.44; Ertürk, 2011: s.23).

Spector (1985: Akt. Güllü, 2009: s.23)'a göre örgütsel faktörlerin iş doyumunu olumlu veya olumsuz yönden etkileyen değişkenler; işin niteliği, ücret ve ödüllendirme, kurum işi ilişki ve iletişim, görevde yükselme olanağı, iş arkadaşlıkları olarak ifade edilmiştir. Başaran (1991: s.203) bireyin işini sevmesine bağlı olarak iş doyumuna erişmesine olanak sağlayacak dört nitelik saymaktadır. Bunlar, bireyin yetenek ve potansiyellerini açığa çıkarabileceği iş ortamı, işin veya kurumun gelişmelere ve yeniliklere açık olması, çalışma sürecinde kişiye sorumluluk yüklemesi ve kişinin farklılıklarını ortaya çıkarması ile sorun çözme sürecine elverişli olması şeklinde ifade edilmektedir.

Kişinin çalıştığı işten kazandığı ücret, hedeflediği yaşam standardına ulaşabilmesini olanak sağlaması iş doyumunu etkilemektedir. Bu durum bireyin işine karşı olumlu tutum geliştirmesini sağlamakta ve iş doyumunu arttırmaktadır (Akgündüz, 2006: s.16). Tetik vd., (2008: s.84)'a göre kişinin çalıştığı kurumda görevde yükselme olanağının bulunması ve sıkı bir şekilde uygulanması güçlü bir iş doyumu sağlamaktadır. Ancak, örgütte yapılandırılan görevde yükselme süreci ve ödüllendirme sistemi güven vermezse, çalışanlarının işe yönelik motivasyonlarını zedelemekte ve iş doyumunu olumsuz etkilemektedir (Erdoğan, 1999: s.89).

Kişinin çalıştığı kurumda ortak paylaşımı yapabileceği iyi dostluk veya arkadaşlık bağlarının örgütteki iş doyumunu olumlu yönde arttırdığı belirtilmektedir (Demiröz, 2001: s.21). Gülnar (2007: s.168) yaptığı çalışmada, kişinin daha üst düzeydeki kişilerle olumlu ilişki veya arkadaşlıklar kurmasının iş doyumunu arttırıcı bir etkisi olduğunu vurgulamaktadır. Kişinin çalıştığı işten keyif almadığı halde iş ortamındaki arkadaşlıkları ve onlara duyduğu yakınlık itibariyle çalıştığı örgüte karşı olumlu tutum geliştirmesine neden olmaktadır (Özkalp ve Kırel, 2005: s.119). İş doyumunu etkileyen örgütsel faktörler incelendiğinde, farklı değişkenlerin birbiriyle ilişki içinde bulunduğu ve iş doyumunu doğrudan veya dolaylı olarak etkilediği görülmüştür.

2.3.2. İş Doyumunun Psikolojik Boyutu

Birey, yaşam sürecinde iş ve meslek edinmesinin temelinde yatan maddi kazanımları ifade eden fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamasının yanı sıra sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılanması gerekmektedir (Kuzgun, 2000: s.75). Bu çerçevede, iş doyumunun sosyal ve psikolojik ihtiyaçların karşılanması ile bir ilişki içinde olduğu ifade edilmektedir. Diğer bir ifadeyle, iş doyumu bireyin yaşam doyumu sürecinde fizik ve ruh sağlığını doğrudan etkilemektedir.

Bireyin beden ve ruh sağlığını korumaya ve sürdürmeye dönük destek talep ettiği meslek alanlarında bu destek ve yardımı sunan kişilerin iş doyumu, kendi sağlıklarının yanı sıra işin niteliği ve etkisini de yakından ilgilendirmektedir (Yeşilyaprak, 2000: s.33). Fromm (1981: akt. Özgüven, 2003: s.24), bireyini işini yaptığı ortam psikolojik boyutlarını ele alırken iki faktörün etkisini vurgulamıştır. Üretmek ve sevmek faktörlerinin birbiriyle ilişkili olduğunu, bireyin iş doyumunun artmasının verimlilik ve performansını olumlu yönde etkileyeceğini savunmuştur. Diğer bir ifadeyle, bireyin işinde başarılı olması ve verimli olma ihtiyacının karşılanması, sevme-sevilme duygusunu etkileyecek ve bu ihtiyacının karşılanmış olacağını ifade etmektedir.

Luckner ve Hanks (2003: s.8) tarafından yapılan çalışmada iş doyumunu, "kişinin işinin tümüne veya bazı yönlerine göre etkili cevabı" olarak ele almıştır. Locke (1976: s.1301) kavramın bir daha psikolojik boyutunu ele alarak, "bireyin işini olumlu ve zevk veren bir duygu şeklinde değerlendirmesi" şeklinde ifade etmiştir. İş doyumunun, iş gelme, devamsızlık, performans ve verimlilik gibi kavramların yanı sıra psikolojik boyuttaki etkilerinin ifade edildiği görülmektedir. Bireyin iş başlama sürecinde yazılı anlaşmanın yanı sıra sözel bir anlaşmaya vardığı ve bu anlaşmanın karşılıklı iş beklentilerini ifade eden psikolojik anlaşmalar olduğunu vurgulamaktadır (Eğinli, 2009: s.38). İş beklentilerini tanımlayan bu psikolojik anlaşmalar, iş doyumunun negatif veya pozitif tutumlar olarak açığa çıkması şeklinde gözlenmektedir.

2.4. ALAN YAZINDA YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Literatür incelemesi sonucunda, psikolojik sağlamlık, öz yeterlik ve iş doyumu hakkında yurtdışında ve ülkemizde yapılan bazı araştırmalar sunulmuştur.

2.4.1. Psikolojik Sağlamlık ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Wilson (1985) tarafından yapılan çalışmada, erken çocukluk dönemindeki zihinsel gelişim psikolojik sağlamlık ve riskli durumlar üzerinden incelenmiştir. Örneklem grubu erken çocukluk dönemindeki 450 ikiz üzerinden oluşturulmuştur. Örneklem grubunda 1.750 kilogram altına düşen çocuklar riskli grup olarak belirlenmiştir. Araştırma bulgularına göre düşük kiloya sahip çocukların erken çocukluk döneminde düşük bir zekâ düzeyi sergilediği görülmüştür. Çalışmada sosyoekonomik düzey ile olumlu gelişim gösterme arasında anlamlı düzeyde pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Araştırma sonucuna göre yüksek düzeyde sosyo-ekonomik durumu olan bireylerde iyileşme görülürken, diğer bireylerde depresyon gözlenmiştir.

Gunby (2002) çalışmasında, yaşamı olumsuz etkileyen stres kaynaklarının etkilerini, koruyucu faktörleri kapsamında inceleyerek bu etkilerin risk faktörü olarak etki edip etmediğini incelemiştir. Öz yeterlik, sosyal etkileşim şekli ve iç kontrol mekanizması koruyucu faktör olarak ele alınmıştır. Araştırma bulgularına göre olumsuz yaşantı sayısının akademik, sosyal ve genel yeterliği anlamlı ve yüksek düzeyde yordarken, duygusal yeterliği anlamlı ve düşük düzeyde yordadığı görülmüştür. Ayrıca yeni yaşanan zorlu ve olumsuz durumların geçmiş yaşantılara göre psikolojik sağlamlığı olumsuz yönde daha çok etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Öz yeterliğin olumlu etkilerinin stresli durumlardan bağımsız olduğu ve yeni olumsuz yaşantılar ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkiyi hafifletmediği sonucu gözlenmiştir.

Gizir (2004) çalışmasında, ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerinin akademik sağlamlıklarının gelişmesinde bireysel özelliklerin ve çevresel faktörlerin etkisini araştırmıştır. Araştırma sonucunda, evdeki yüksek beklentiler ile okulda arkadaş

ilişkilerinde görülen ilgi ve sevecenlik özelliklerinin akademik sağlamlığı yordadığı ve koruyucu faktör olarak görüldüğü belirtilmiştir. Öğrencilerin akademik sağlamlığı ile olumlu akademik benlik, eğitsel beklenti düzeyi, empatik yaklaşımı, içsel kontrolü ve umutlu olmak özellikleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür.

Karaırmak (2007) 1999 depremi sonrasında bireylerin psikolojik sağlamlığını duygusal ve bilişsel faktörlerle ele almıştır. Bireylerin kişisel özelliklerini yansıtan benlik saygısı, umut, olumlu duygu durumu, iyilik ve yaşam doyumu doğrudan veya dolaylı olarak psikolojik sağlamlıkla ilişkili bulunmuştur. Benlik saygısı, iyimserlik ve umudun psikolojik sağlamlığı doğrudan, olumlu duygu durumu ve yaşam doyumunun dolaylı olarak etkilediği belirtilmiştir.

Chung (2008) tarafından yapılan çalışmada, üniversite öğrencilerinin yaşam doyumu ve psikolojik sağlamlıkları arasındaki ilişki incelenmiştir. Güzellik algısı ve mükemmeliyetçilik, şükür halinde bulunma, sevgi ve alçakgönüllü olmak boyutları yaşam doyumunun alt boyutları olarak ele alınmıştır. Araştırma bulguları kapsamında güzellik algısı ve mükemmeliyetçilik, şükür halinde bulunma ve alçakgönüllü olmak boyutları ile psikolojik sağlamlık arasında anlamlı düzeyde pozitif yönde ilişki gözlenirken, sevgi boyutu ile psikolojik sağlamlık arasında çok düşük düzeyde ilişki gözlenmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin yaşam doyumu yüksek bireylerin psikolojik sağlamlığının yüksek olduğu şeklinde yorumlanmıştır.

Liu, Wang ve Li (2012) tarafından yapılan araştırmada, 282 katılımcının psikolojik sağlamlık ve nevrotik bozukluk durumlarının yaşam doyumu üzerindeki etkisi incelenmiştir. Psikolojik sağlamlık, nevrotik bozukluk durumunun yaşam doyumu üzerindeki etkisi incelendiğinde, negatif duygu durumlarının psikolojik sağlamlık ve yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi anlamlı şekilde yordamadığı görülmüştür. Ancak, pozitif duygu durumlarının psikolojik sağlamlık ve yaşam doyumu arasındaki ilişkide aracı rol olduğu sonucunda ulaşılmıştır.

Şahin (2014) tarafından yapılan çalışmada, öğretmenlerin psikolojik sağlamlık düzeyleri, öz duyarlık ve yaşam doyumları arasındaki ilişkiyi 422 öğretmen

üzerinden incelemiştir. Araştırma bulgularına göre, öğretmenlerin psikolojik sağlamlık ve yaşam doyumunun öz duyarlık düzeyini etkilediğini ve anlamlı şekilde yordadığını göstermiştir. Araştırma sonucunda psikolojik sağlamlık ve yaşam doyumunun, öğretmenlerin öz duyarlığını anlamlı ve pozitif yönlü etkilemesi, bu iki değişkenin modelin açıklayıcı değişkenleri olarak tanımlanmasını sağlamıştır.

Arslan (2015) tarafından yapılan araştırmada, lise öğrencilerinin öz yeterlik, benlik saygısı ve olumlu duygu durumlarının psikolojik sağlamlık üzerindeki rolü incelenmiştir. Araştırma bulguları incelendiğinde, psikolojik sağlamlığın öz yeterlik, benlik saygısı ve olumlu duygu durumlarını anlamlı düzeyde yordadığı ve pozitif yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Kahvecioğlu (2016) tarafından yapılan araştırmada, özel yetenekli çocuğu olan ailelerin psikolojik sağlamlık durumları, öz yeterlik, benlik saygısı ve çeşitli demografik değişkenler çerçevesinde ele alınmıştır. Araştırma bulgularına göre, özel yetenekli çocuğu olan ailelerin psikolojik sağlamlık durumları ile öz yeterlik ve benlik saygısı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin bulunduğu belirtilmiştir. Ebeveynlerin yaş, medeni durumu, çalışma durumu ve özel yetenekli çocuğun okula gidip gitmeme durumu açısından farklılık gösterdiği belirtilmiştir. Psikolojik sağlamlık ve cinsiyet arasındaki ilişki incelendiğinde erkeklerin aleyhinde anlamlı bir farklılık görülmüştür.

Karabulut ve Balcı (2016) tarafından yapılan araştırmada, Ankara ilinde görev yapan okul yöneticilerinin psikolojik sağlamlığı ve denetim odağı arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu araştırmaya Ankara ilinde görev yapan 290 okul yöneticisi katılmıştır. Okul yöneticilerinin yılmazlığı ile cinsiyet, okul kademesi ve öğrenim seviyesi değişkenlerine göre anlamlı düzeyde ilişki bulunamamıştır. Hizmet süresi değişkeni açısından ise 1-2 yıllık ve 3-9 yıllık yöneticilerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin 10-16 yıllık yöneticilerinden daha az olduğu bulunmuştur.

Özkan (2017) tarafından yapılan araştırmada öğretmen adaylarının psikolojik sağlamlık ve duygusal zeka özelliklerinin kariyer geleceği algısına etkisi ve arasındaki ilişki incelenmiştir. Öğretmen adaylarının kariyer iyimserliğinin ve iş

piyasasına ilişkin algılanan bilgilerinin cinsiyete göre kadınların lehinde farklılaştığı gözlenmiştir. Kariyer geleceği algısı ve alt boyutlarının sınıf düzeyi ve yaşamının büyük çoğunluğunu geçirdiği yerin, sosyok ekonomik düzey ve anne-baba eğitim durumu değişkenlerine göre farklılaşmadısı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca kariyer geleceği algısı ile psikolojik sağlamlık düzeyleri arasında pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı bir ilişkinin bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır

Toplu (2017) tarafından yapılan araştırmada, şiddete maruz kalan lise öğrencilerinin psikolojik sağlamlıkları, empati, öz yeterlik ve çeşitli demografik değişkenler çerçevesinde ele alınmıştır. Kahramanmaraş ilinde 405 lise öğrencisi üzerinden yapılan araştırmanın sonucunda şiddete maruz kalan lise öğrencilerinin psikolojik sağlamlıkları ve empati durumları arasında pozitif yönde, düşük düzeyde anlamlı bir ilişki görülmüştür. Araştırmada psikolojik sağlamlıkları ve öz yeterlik arasındaki ilişki incelendiğinde pozitif yönde, orta düzeyde anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Araştırmanın sonucunda şiddete maruz kalan lise öğrencilerinin Öz yeterlik b empati durumları arasında pozitif yönde, zayıf ve anlamlı bir ilişkinin olduğu belirtilmiştir.

Altuntaş ve Genç (2018) öğretmenlerin psikolojik sağlamlık ve mutluluk düzeylerini incelemiştir. Araştırmaya Malatya ili Battalgazi ilçesinde görev yapan 409 öğretmen katılmıştır. Araştırma sonucunda mutluluk ve psikolojik sağlamlık arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Mizmizlioğlu (2018) bir grup ruh sağlığı görevlisinin psikolojik sağlamlık ve sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının iş doyumuna etkisi incelenmiştir. İstanbul ilindeki kamu hastanelerinde görev yapan ruh sağlığı görevlilerinin örneklemini oluşturduğu araştırmaya 156 kişi katılım sağlamıştır. Psikolojik sağlamlık ve sağlıklı yaşam biçimi ve iş doyumu değişkenlerinin kendi aralarında pozitif ve anlamlı bir ilişkisi olduğu gözlenmiştir. Ayrıca psikolojik sağlamlık değişkeninin iş doyumunu anlamlı bir şekilde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak psikolojik sağlamlık ve sağlıklı yaşam biçimi davranışlarının iş doyumunu anlamlı şekilde yordadığı istatistiksel olarak gözlenmiştir

Arslan (2018) okul psikolojik danışmanlarının mutluluk, psikolojik sağlamlık ve bağımlılık durumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmaya farklı illerde görev yapan 192 kadın, 71 erkek olmak üzere 263 okul psikolojik danışmanı katılmıştır. Araştırma sonucunda okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlamlık ve mutluluk değişkenleri arasında orta düzeyde ilişki bulunmuştur.

Çetin (2019) tarafından yapılan araştırmada, öğretmenlerin psikolojik sağlamlıkları ve stresle başa çıkma stilleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmaya İstanbul ili Pendik ilçesinde görev yapan 304 öğretmen katılmıştır. Araştırma sonucuna göre öğretmenlerin psikolojik sağlamlığı ile cinsiyet, yaş, branş, sınıf mevcudu, öğrenim düzeyi değişkenleri ile anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Medeni durum değişkeninde ise evli olan öğretmenlerin lehine bir sonuç bulunmuştur. Ayrıca psikolojik sağlamlığı yüksek öğretmenlerin stresle başa çıkmada olumlu yöntemler kullandığı bulunmuştur.

Özkapu (2019) tarafından yapılan çalışmada, Suriyeli çocukların eğitim gördüğü okullarda görev yapan psikolojik danışmanların psikolojik sağlamlıklarının, kişilik özellikleri ve öz yeterlik algıları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmaya resmi okullarda, geçici eğitim merkezlerinde ve çadır kentlerde görev yapan 194 kadın, 81 erkek olmak üzere 275 okul psikolojik danışmanı katılmıştır. Araştırmada Kişilik Ölçeği, Yetişkinler İçin Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği, Genel Öz Yeterlik Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlamlık düzeyleri ile genel öz yeterlik düzeyleri pozitif yönde ve anlamlı ilişki görülmüştür. Genel öz yeterlik düzeylerinin psikolojik sağlamlık düzeyini yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bir diğer bulgu ise okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlamlık düzeyleri ile beş faktör kişilik özellikleri pozitif yönde ve anlamlı düzeyde ilişkidir. Beş faktör kişilik özelliklerinin psikolojik sağlamlık düzeyini yordadığı görülmüştür.

2.4.2. Öz Yeterlik İlgili Yapılan Araştırmalar

Yaka (2005) okul psikolojik danışmanlarının temel psikolojik danışma yeterlik düzeylerini bazı değişkenler açısından incelemiştir. Araştırmaya 220 okul psikolojik

danışmanı katılmıştır. Araştırma sonucunda cinsiyet ve mezun olan lisans programı açısından anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Kadın okul psikolojik danışmanlarının temel psikolojik danışma yeterlik düzeyleri erkek okul psikolojik danışmanlarına göre daha yüksektir. Ayrıca rehberlik ve psikolojik danışmanlığından mezun okul psikolojik danışmanlarının temel psikolojik danışma yeterlik düzeyleri diğer bölümlerden mezun olanlardan daha yüksek bulunmuştur. Rehberlik ve psikolojik danışmanlık ve psikoloji mezunları arasında ise anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Özgün (2007) okul psikolojik danışmanlarının mesleki öz yetkinlik beklentileri ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmaya 188 okul psikolojik danışmanı katılmıştır. Okul psikolojik danışmanlarının mesleki öz yetkinlik beklentileri ve kişilik özellikleri arasında düşük düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Araştırma sonucunda kadın ve erkek okul psikolojik danışmanlarının benzer düzeyde mesleki öz yetkinlik beklentisi olduğu, farklı bölümlerden mezun okul psikolojik danışmanlarının mesleki öz yetkinlik beklentisinin değişmediği bulunmuştur. Çalışılan eğitim kademesi açısında ise ortaöğretimde çalışan okul psikolojik danışmanlarının diğer kademelerde çalışan okul psikolojik danışmanlarına göre mesleki öz yetkinlik beklentilerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Gündüz ve Çelikkaleli (2009) okul psikolojik danışmanlarının mesleki yetkinlik inancının incelendiği araştırmaya ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında görev yapan 194 kişi katılmıştır. Araştırma sonucunda cinsiyet değişkeni bakımından anlamlı farklılık bulunmuştur. Kadın okul psikolojik danışmanlarının erkek okul psikolojik danışmanlarına göre mesleki yetkinlik inancı daha yüksektir. Mesleki kıdem değişkeni bakımından ise mesleklerinin ilk 1-5 yılında bulunan okul psikolojik danışmanlarının yetkinlik algısının daha düşük düzeyde olduğu gözlenmiştir. Ayrıca farklı eğitim kademelerinde görev yapan okul psikolojik danışmanlarının mesleki yetkinlik algısının benzer düzeyde olduğu, öğrenci sayısı açısından ise daha az sayıda öğrenciye hizmet veren ve görev yaptıkları okulda yönetici ve öğretmenler tarafından desteklenen okul psikolojik danışmanlarının yeterlik algısının daha yüksek olduğu bulunmuştur

Erkan (2011) eğitim yaşantılarına ilişkin memnuniyetin okul psikolojik danışmanlarının öz yeterliği arasında ilişki bulmuştur. Araştırma sonucunda okul psikolojik danışmanlarının eğitim yaşantılarına ilişkin memnuniyeti arttıkça öz yeterlik algısı da artmaktadır. Ayrıca okul psikolojik danışmanlarının öz yeterlik düzeyleri cinsiyet, yaş ve öğrenim düzeyi açısından anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır.

Sali-Bilgiç (2011) ilköğretim okullarında görev yapan okul psikolojik danışmanlarının öz yeterlik düzeylerinin incelemiştir. Araştırmaya 213 erkek, 250 kadın olmak üzere 463 okul psikolojik danışmanı katılmıştır. Araştırma sonucunda okul psikolojik danışmanlarının öz yeterlik düzeyinin cinsiyet değişkeni açısında farklılaşmadığı bulunmuştur. Öğrenim düzeyine göre ise lisans düzeyinde mezun olan okul psikolojik danışmanlarının öz yeterlik düzeyi lisansüstü öğrenim düzeyine sahip okul psikolojik danışmanlarından daha yüksektir. Mesleki kıdem açısından bakıldığında ise 1-10 yıl arasında görev yapan psikolojik danışmanların öz yeterlik düzeyi 10-20 yıl arasında kıdeme sahip okul psikolojik danışmanlarının öz yeterlik düzeyine göre daha düşükken; 0-12 ay ile 20 yıl ve üzeri kıdeme sahip okul psikolojik danışmanlarından daha yüksektir. 0-12 ay kıdeme sahip okul psikolojik danışmanları ile 20 yıl ve üzeri kıdeme sahip okul psikolojik danışmanları arasında ise anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Paolini, (2012) okullarda gerçekleştirilen rehberlik ve psikolojik danışma faaliyetlerine dair uygulamaların planlanarak yürütülmesi ve hesap verebilirlik niteliği bulunan ölçeklerden oluşmasının okul psikolojik danışmanının öz yeterlik düzeyi ve öğrencilerin akademik başarısı üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırmaya 1084 okul psikolojik danışmanı katılmıştır. Araştırma sonucunda rehberlik ve psikolojik danışma faaliyetlerinde planlı olunmasının ve hesap verebilirlik niteliği bulunan ölçeklerden faydalanan okul psikolojik danışmanlarının öz yeterlik düzeylerinin geliştiği ve bu durumun öğrencilerin akademik başarıları üzerinde pozitif yönde anlamlı bir sonuca ulaştığı görülmüştür

Asarlı (2012) okul psikolojik danışmanlarının özyeterlik düzeylerini incelediği araştırması 225 okul psikolojik danışmanı katılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre;

lisans eğitimi sırasında uygulama derslerinin yapıldığı dönem sayısı, okul psikolojik danışmanlarının eğitim düzeyi ve mesleki kıdemleri değişkenleri ile ölçeğin alt ölçekleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümü ve eğitimde psikolojik hizmetler bölümünden mezun olan katılımcılar ile diğer bölümlerden mezun olan katılımcılar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı bulunmuştur. Ayrıca farklı kademelerde görev yapan okul psikolojik danışmanlarının öz yeterlik düzeylerinin benzer olduğu ve öğrenci mevcudunun farklılaşmasının okul psikolojik danışmanının öz yeterlik düzeyini değiştirmediği ve okulda görev yapan okul psikolojik danışman sayısının okul psikolojik danışmanlarının öz yeterlik düzeyini etkilemediği bulunmuştur.

Jellison (2013) çalışmasında, Ohio'da liselerde görev yapan 81 okul psikolojik danışmanının görev tanımı ve ideal okul psikolojik danışmanlığı faaliyetleri ile sahada yürütülen okul psikolojik danışmanlığı arasındaki farklılıkların öz yeterlik düzeyine etkisini incelemiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre psikolojik danışma faaliyetleri başta olmak üzere okul psikolojik danışmanları yüksek öz yeterlik düzeyine sahip olduğu görülmüştür. Özellikle belirlenen görev ve sorumluluklar dışında faaliyetler gerçekleştirmeleri istenmeyen okul psikolojik danışmanlarının öz yeterlik düzeyi daha yüksek olduğu sonucunda ulaşılmıştır Ayrıca okul psikolojik danışmanlarının iş doyum düzeyi yüksek olmasına rağmen algılanan iş stres düzeyi de yüksek düzeyde olduğu görülmüştür.

Taytaş (2013) psikolojik danışmanların yeterlik algıları ile psikolojik danışmanların yeterliğine ilişkin öğretmenlerin görüşleri incelenen araştırmaya 194 okul psikolojik danışmanı katılmıştır. Araştırma sonucunda okul psikolojik danışmanlarının öz yeterlik algısının cinsiyet, mesleki kıdem ve çalışılan eğitim kademesi değişkeni açısından anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur. Mezun olunan bölüme göre ise psikolojik danışma alt boyutunda farklılık bulunmuştur. Öğrenim düzeyine göre bakıldığında lisans mezunu okul psikolojik danışmanlarının psikolojik danışma alt boyutunda öz yeterlik algılarının lisansüstü mezunu olan okul psikolojik danışmanlarına göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Durmuş (2015), özyeterlik inancı ile iş doyumu ve yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada, örneklem grubunu RAM ve okullar olmak üzere farklı eğitim kurumunda görev yapan 137 psikolojik danışman seçmiştir. Araştırma bulgularında, psikolojik danışmanların özyeterlik inancı ile yaşam doyumu ve iş doyumu arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bunun yanında araştırmada psikolojik danışmanlarının öz yeterlik inançlarının cinsiyet, medeni durum ve öğrenim düzeyi açısından anlamlı düzeyde farklılaşmadığı bulunmuştur.

Mullen ve Lambie (2016) tarafından yapılan çalışmada, 693 okul psikolojik danışmanın öz yeterlik düzeyi ile okullarda sunulan rehberlik ve psikolojik danışma faaliyetlerini gerçekleştirme sıklığı arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmalarında okul psikolojik danışmanlarının öz yeterlik düzeylerinin okullarda sunulan rehberlik ve psikolojik danışma programlarının daha etkili ve verimli bir şekilde gerçekleştirilmesine katkı sağladığı görülmüştür. Okul psikolojik danışmanlarının öz yeterlik düzeylerinin yüksek olmasının okullarda sunulan rehberlik ve psikolojik danışma faaliyetlerinin verimliliği için ön koşul olduğunu belirtilmiştir.

Ikonomopoulos, Vela, Smith ve Dell'Aquila (2016) yaptıkları çalışmada, lisans mezunu okul psikolojik danışmanlarının mesleklerinin ilk yıllarında düşük öz yeterlik düzeylerine sahip olacağını ifade ederek yüksek lisans eğitimi sırasında uygulama çalışmaları yapılması gerektiğini ifade etmiştir. Bu araştırmada 11 okul psikolojik danışmanlığı yüksek lisans öğrencisine 14 hafta süresince 12 saat üçlü süpervizyon, 25 saat grup süpervizyonu desteği sunulmuştur. Süpervizyon desteği 9 okul psikolojik danışmanın öz yeterlik düzeyine yüksek derecede etkili olurken 2 okul psikolojik danışmanın öz yeterlik düzeyine orta derecede etkili olduğu bulunmuştur. Verilen süpervizyon desteğinin okul psikolojik danışmanlarının öz yeterlik düzeyini geliştirme konusunda yardımcı olabileceği belirtilmiştir.

Yayla ve İkiz (2017) tarafından gerçekleştirilen araştırmada psikolojik danışmanların etkili nitelikleri ile danışma öz yeterlik düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda etkili psikolojik danışma nitelikleri ile öz yeterlik arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki bulunmuştur. Öz yeterlik ve öğrenim düzeyine arasındaki ilişkiye bakıldığında yüksek lisans ve üstü öğrenim düzeyinde

olan katılımcıların lisans düzeyinde öğrenim gören katılımcılara göre daha yüksek derecede öz yeterliğe sahip olduğu bulunurken yaş, çalışılan kurum türü ve hizmet süresi açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Acar (2019) tarafından yapılan çalışmada, RAM'da çalışan psikolojik danışmanların ve özel eğitim öğretmenlerinin genel öz yeterlik düzeyleri ve iş doyumu arasındaki ilişkinin genel öz yeterlik düzeylerine ve iş doyumuna etkisi incelenmiştir. Öğretmenlere uygulanan genel öz yeterlik ölçeği ve Minnesota İş Doyumu ölçeği sonuçlarına göre rehber ve özel eğitim öğretmenlerinin genel öz yeterlik alt boyutu olan yılmama faktörünün anlamlı şekilde farklılaştığı ve rehber öğretmenlerde daha yüksek sonuçlar gözlendiği belirtilmiştir. Öğretmenlerin cinsiyet, mesleki kıdem, kurumda çalışma süresi değişkenlerinin genel öz yeterlik ve iş doyumu düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık göstermediği sonucunda ulaşılmıştır. Araştırmada, genel öz yeterlik ve iş doyumu düzeyleri arasında pozitif yönde düş düzeyde bir ilişkinin bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Evram, Akıntuğ ve Baysen (2019) tarafından yapılan araştırmada, ortaöğretimde görev yapan okul psikolojik danışmanların RPD hizmetlerine ilişkin yeterlik algıları incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre okul psikolojik danışmanların RPD hizmetlerine ilişkin yeterlik algılarının yüksek olduğu sonucunda ulaşılmıştır. Okul psikolojik danışmanların medeni durumu, mesleki kıdemi ve okuldaki çalışma süresi RPD hizmetlerine etkisi incelendiğinde, bu değişkenlerin yeterlik düzeyleri ile aralarından anlamlı bir ilişki olduğu belirtilmiştir.

2.4.3. İş Doyumu ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Koç (1998) tarafından yapılan araştırmada, RAM'da görev yapan okul psikolojik danışmanların iş doyumu, mesleki sorunlar ve demografik değişkenler ele alınarak incelenmiştir. Araştırmada cinsiyet, mezuniyet alanı, öğrenim düzeyi ve alınan mesleki eğitim faaliyetlerinin iş doyumunu farklılaştırmadığı görülmüştür. Ancak, okul psikolojik danışmanların mesleki kıdemi ve çalıştığı bölümün iş doyumunu etkilediği ve anlamlı düzeyde farklılaşmanın olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Taşdelen-Karkçay (2008) okul psikolojik danışmanlarının mesleki yeterlilik ve iş doyumu düzeylerini incelemiştir. Araştırma sonucunda okul psikolojik danışmanlarının mesleki yeterlilik düzeyinin yüksek, iş doyumunun ise orta düzeyde olduğu bulunmuştur. Farklı eğitim programlarından mezun olan okul psikolojik danışmanlarının mesleki yeterlilik düzeyinde ve iş doyumu düzeyinde anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Clemens, Milsom ve Cashwell (2009) okul psikolojik danışmanları ve okul müdürü arasındaki ilişkiyi ve okul psikolojik danışmanlarının rol tanımı, iş doyum düzeyleri ve işten ayrılma istek düzeylerini incelemiştir. Araştırmaya 188 okul psikolojik danışmanı katılmıştır. Araştırma sonucunda okul psikolojik danışmanları ve okul müdürü arasındaki ilişkinin okul psikolojik danışmanlarının iş doyumu düzeyini ve işten ayrılma istek düzeyini yordadığı bulunmuştur. Okul yönetimi tarafından olumlu yönde desteklenen ve okullarda uygulanan rehberlik ve psikolojik danışma programlarında bulunan içerik ve kazanımları yüksek oranda gerçekleştirebilen okul psikolojik danışmanlarının iş doyumlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Akkuş (2010)'un yaptığı çalışmada, RAM'da çalışan okul psikolojik danışmanların iş doyumu, çalışma yılı ve çalışma koşullarının teknolojik yeterliği ile demografik değişkenler ele alınarak incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre, RAM'da görev yapan okul psikolojik danışmanların iş doyumunun cinsiyet, yaş, medeni durum, öğrenim durumu, mezuniyet alanı, çalışma yılı ve çalışma koşullarının teknolojik yeterliği değişkenlerine göre anlamlı farklılık oluşturmadığı görülmüştür. Ancak, okul psikolojik danışmanların kurum yöneticileri ile iyi ilişkiler içinde olması iş doyumunu etkilemiş ve pozitif yönde anlamlı bir farklılık oluşturmuştur.

Özen (2011) çalışmasında, okul psikolojik danışmanların iş memnuniyet düzeyini incelemiştir. Araştırmaya İzmir ili resmî ve özel ilköğretim okulları ile Rehberlik ve Araştırma Merkezleri'nde görev yapan 248 psikolojik danışman katılmıştır. Psikolojik danışmanlara uygulanan Minnesota İş Doyumu ölçeği

sonuçlarına göre cinsiyet, öğrenim düzeyi ve hizmet süresi açısından anlamlı bir fark bulunmamıştır. Kurum türü değişkenine göre ise özel okullarda çalışan okul psikolojik danışmanlarının lehine bir sonuç bulunmuştur.

Cervoni ve DeLucia-Waack (2011) okul psikolojik danışmanlarının iş doyumunun yordayıcısı olarak rol karmaşası, rol belirsizliği ve ASCA tarafından önerilen okul psikolojik danışmanı görevlerine harcanan zaman arasındaki incelenmiştir. Araştırmaya lisede görev yapan 175 okul psikolojik danışmanı katılmıştır. Elde edilen bulgulara göre okul psikolojik danışmanlarının rol karmaşası ve rol belirsizliği yaşamasının iş doyum düzeyini azalttığı bulunmuştur. Ayrıca ASCA tarafından önerilen okul psikolojik danışmanlığı görevlerine daha çok zaman ayıran okul psikolojik danışmanlarının iş doyum düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Araştırma sonucunda lisede görev yapan okul psikolojik danışmanlarına rollerini açıkça saptamaları ve okuldaki rehberlik ve psikolojik danışma faaliyetlerini ASCA tarafından önerilen okul psikolojik danışmanlığı görevlerine göre belirlemeleri önerilmiştir.

Seçer (2011) tarafından yapılan çalışmada, okul psikolojik danışmanlarının tükenmişlik düzeyleri incelenmiştir. Araştırmada, Maslach Tükenmişlik Envanteri ve kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Araştırmaya Erzurum ilinde görev yapan 69 erkek 78 kadın olmak üzere 147 okul psikolojik danışmanı katılmıştır. Elde bulgulara göre okul psikolojik danışmanlarının tükenmişlik düzeyinde doğum yeri, cinsiyet, medeni durum değişkeninde anlamlı bir farklılık bulunmazken yaş değişkeninde 51 yaş ve üstü bireylerin tükenmişlik düzeyinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca çalıştığı okuldan memnun olan okul psikolojik danışmanlarının daha az düzeyde tükenmişlik yaşadığı bulunmuştur.

Pyne (2011) kapsamlı okul psikolojik danışmanlığı programı, ASCA ulusal modeli ve okul psikolojik danışmanlarının iş doyum düzeyi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma Michigan eyaletinde görev yapan 103 okul psikolojik danışmanı ile gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgulara göre okul yönetiminin destekleyici tutumu okul psikolojik danışmanın iş doyum düzeyinin tek yordayıcısıdır. Okul yönetimi tarafından desteklenen, öğretmenler ve çalışanlar

arasındaki iletişimi kolaylaştıran, okuldaki bütün öğrencilere rehberlik hizmeti veren, çalışmalarını programlı gerçekleştiren ve geri bildirimlere zaman ayıran okul psikolojik danışmanlarının iş doyumunun daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Yıldız (2012) tarafından yürütülen araştırmada resmi ve özel kurumlarda görev yapan 196 okul psikolojik danışmanının tükenmişlik düzeyleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda kadın ve erkek okul psikolojik danışmanlarının benzer tükenmişlik düzeyde olduğu ve mesleki kıdemi 0-5 yıl arasında bulunan okul psikolojik danışmanlarının mesleki kıdemi 21-25 yıl arasında bulunan okul psikolojik danışmanlarına göre daha çok tükenmişlik yaşadığı bulunmuştur. Ayrıca çalıştığı okuldan memnun olan okul psikolojik danışmanlarının çalıştığı okuldan memnun olmayan okul psikolojik danışmanlarına göre daha az düzeyde tükenmişlik yaşadığı bulgulamıştır.

Gündüz (2012) çalışmasında, okul psikolojik danışmanlarında yetkinlik inancı ve tükenmişlik düzeyi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmaya 194 okul psikolojik danışmanı katılmıştır. Araştırmada Mesleki Yetkinlik Ölçeği, Maslach Tükenmişlik Ölçeği ve kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre mesleki yeterlik düzeyi tükenmişlik düzeyinin yordayıcısıdır. Bunun dışında sosyal destek alan, daha az sayıda öğrenciye hizmet veren ve görevlerine karşı olumlu algısı bulunan okul psikolojik danışmanlarının tükenmişlik düzeyinin düşük olduğu bulunmuştur.

Ekşi, Ismuk ve Parlak (2015) okul psikolojik danışmanlarının psikolojik danışma öz yeterlik algısının ve dinleme becerilerinin iş doyumunu yordadığı sonucunu bulmuştur. Araştırmaya ilkokul, ortaokul ve lisede görev yapan 160 okul psikolojik danışmanı katılmıştır. Araştırma bulgularına göre mesleki kıdemi 1 yıl ve altı olan okul psikolojik danışmanlarının 5-10 yıl arasında hizmet süresi bulunan okul psikolojik danışmanlarına göre daha düşük düzeyde iş doyumuna sahip olduğu bulunmuştur. Diğer değişkenler açısından kadın ve erkek okul psikolojik danışmanlarının iş doyum düzeylerinin benzer olduğu, okul psikolojik danışmanlarının iş doyum düzeylerinde öğrenim düzeyi açısından anlamlı bir

farklılık bulunmadığı ve öğrenci sayılarının farklı olduğu okullarda görev yapmanın okul psikolojik danışmanların iş doyum düzeyini etkilemediği sonucu bulunmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırma grubuna ilişkin demografik bilgiler, veri toplama araçları ve özellikleri ile araştırmada elde edilen verilerin analiz sürecine dair bilgilere yer verilmiştir.

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırmada okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlamlıklarının, öz yeterlik algıları ve iş doyumları bağlamında ilişkisel olarak incelenmiştir. Ayrıca bu çalışmada okul psikolojik danışmanlarının öz yeterlik algılarının ve iş doyumlarının, psikolojik sağlamlıklarını yordayıp yordamadığı incelenmiştir. Bu nedenle araştırmada, genel tarama modellerinden olan ilişkisel tarama araştırma modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki ya da daha fazla olgunun etkileşiminde bir değişim olup olmadığını ve değişimin derecesini ortaya koymaktadır (Karasar, 2014: s.67). Hepneer ve diğerlerine (2008: s.231) göre, birden fazla olgunun arasındaki etkileşimi ortaya koyan ilişkisel araştırma modeli başlıca betimsel araştırma türleri arasında yer almaktadır.

3.2. ARAŞTIRMA GRUBU

Araştırma grubu olasılığa dayanmayan uygun örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Olasılığa dayanmayan uygun örneklem yöntemi, araştırmacının kolay erişebileceği gruptaki katılımcıları araştırma sürecinde dahil etmesine imkan tanımaktadır (Hepner vd. 2008: s.352). Araştırma evrenine ulaşmadaki zorluktan dolayı uygun örnekleme yöntemi tercih edilmiştir.

Yazıcıoğlu ve Erdoğan (2014: s.21)'a göre örneklem büyüklüğünün hesaplanmasında aşağıdaki formülü kullanarak evren örneklem hesaplamasında ± 0.05 örnekleme hata payının dikkate alınmasını önermektedir.

$$n = \frac{Nt^2pq}{d^2(N-1) + t^2pq}$$

Formülde bulunan değişkenler;

n: Araştırmaya kabul edilmesi gereken en düşük örnekleme sayısını,

N: İstanbul ilinde bulunan okul psikolojik danışman sayısını,

p: Durumun gerçekleşme olasılığı,

q: Durumun gerçekleşmeme olasılığı,

t: t tablosundaki sabit katsayıyı (t = 1,96 (α = 0.05) de α serbestlik derecesine göre değeridir.), (α= 0.05, 0.01, 0.001 için 1.96, 2.58 ve 3.28 değerleri)

d: Kabul edilen örnekleme hatasını,

göstermektedir. İstanbul ilinde ortalama 6000 okul psikolojik danışmanın çalıştığı İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü İnsan Kaynakları Bölümünden öğrenilmiştir. Bu sayı dikkate alınarak ilgili değerler formüle yazıldığında;

$$n = \frac{6000(1{,}96)^2 0{,}5.0{,}5}{(0{,}05)^2(6000-1)+(1{,}96)^2 0{,}5.0{,}5} = 301$$

sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre İstanbul ilinde ilkokul, ortaokul ve ortaöğretim kademelerinde çalışan okul psikolojik danışmanlarından + 0.05 örnekleme hatası göz önünde bulundurularak en az 316 okul psikolojik danışmanından oluşması gerektiği sonucuna varılmıştır. İstanbul ilinde bulunan okul psikolojik danışman sayısının büyüklüğü ve yansız seçim temsil edicilik oranları göz önünde bulundurulduğunda örneklem grubunun 406 kişi ile temsil edilmesi sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma dahil olan okul psikolojik danışman sayısının örneklemi (6000 okul psikolojik danışman) temsil yüzdesi ortalama % 7 olmuştur.

3.2.1. Araştırmaya Katılan Okul Psikolojik Danışmanlarının Demografik Özellikleri

Araştırma İstanbul ilinde gerçekleştirilmiştir. İstanbul ilinde resmi ve özel kurumlarda görev yapan okul psikolojik danışmanlara çevrim içi form aracılığıyla ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan katılımcılara ilişkin demografik bilgiler Tablo 1.'de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler

Değişken	**Düzey**	**f**	**%**
Cinsiyet	Kadın	288	70,9
	Erkek	118	29,1
Yaş	20-29 Yaş	219	53,9
	30-39 Yaş	130	32,0
	40-49 Yaş	50	12,3
	50 ve üzeri	7	1,7
Medeni Durum	Bekar	204	50,2
	Evli	202	49,8
Çalışılan Okul Kademesi	Anaokulu	17	4,2
	İlkokul	91	22,4
	Ortaokul	161	39,7
	Lise	137	33,7
Kurum Türü	Resmi	346	85,2
	Özel	60	14,8
Hizmet Süresi	1-5 Yıl	173	42,6
	6-10 Yıl	135	33,3
	11-15 Yıl	70	17,2
	16 ve üzeri yıl	28	6,9
Eğitim Düzeyi	Lisans	283	60,7
	Yüksek Lisans	114	28,1
	Doktora	9	2,2
Çalışılan Okuldaki Öğrenci Sayısı	0-500 Öğrenci	132	32,5
	501-1000 Öğrenci	153	37,7
	1001-1500 Öğrenci	77	19,0
	1501 – 2000 Öğrenci	24	5,9
	2001 ve üzeri	20	4,9
Okuldaki Psikolojik Danışman Sayısı	1 Kişi	188	46,3
	2 Kişi	149	36,7
	3 Kişi	49	12,1
	4 Kişi	13	3,2
	5 ve üzeri	7	1,7

Tablo 1. *Devamı*

Değişken	**Düzey**	**f**	**%**
Okul Yönetiminin RPD Faaliyetleri Destekleme Düzeyi	Tamamen Destekliyor	241	59,4
	Kısmen Destekliyor	152	37,4
	Hiç Desteklemiyor	13	3,2
Meslekte Yeterlik Düzeyi	Yeterli	282	69,5
	Kısmen	108	26,6
	Yetersiz	16	3,9
Çalışma Ortamından Memnuniyet Düzeyi	Memnun	235	57,9
	Kararsız	113	27,8
	Memnun Değil	58	14,3
Okulun Sosyo-Ekonomik Durumu	Alt	132	32,5
	Orta	228	56,2
	Yüksek	46	11,3
Toplam		406	100

Tablo 1. incelendiğinde, katılımcıların %70,9 oranından kadın, %29,1 oranında erkeklerden oluştuğu anlaşılmaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğu 20-29 yaş (%53,9) aralığında, medeni durumları birbirine yakın orandadır. Okul psikolojik danışmanların kurum türüne göre dağılımları incelendiğinde, %85,2 resmi okullarda, %14,8 oranında özel okullarda görev yaptıkları görülmüştür. Bu oran İstanbul ilinde bulunan resmi-özel kurum dağılımlarına yakın bir oranda olduğu incelenmiştir (İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 2017). Okul psikolojik danışmanların çalışma ortamından memnuniyetleri incelendiğinde, %57,9'u çalıştığı ortamdan memnunken, %27,8'i kararsız ve %14,3'ü memnun olmadıklarını belirtmiştir. Okul psikolojik danışmanların büyük çoğunluğunun (%69,5) meslekte yeterlik düzeyinin yeterli olduğunu düşünmektedir.

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Veri toplama aracı dört bölümden meydana getirilmiştir. İlk bölümde katılımcıların ilişkin demografik bilgilerini içeren katılımcı bilgi formu yer almaktadır. İkinci ve diğer bölümlerde sırasıyla psikolojik dayanıklılık ölçeği, okul psikolojik danışmanı öz yeterlik ölçeği ve iş doyumu ölçeği bulunmaktadır.

3.3.1. Katılımcı Bilgi Formu

Katılımcı bilgi formu, cinsiyet, yaş, medeni durum, çalışılan okulun türü, hizmet süresi, mezun olunan bölüm, eğitim düzeyi, çalışılan okulun öğrenci sayısı, çalışılan okuldaki psikolojik danışman sayısı, meslekte yeterlik düzeyi, çalışılan ortamdan memnuniyet düzeyi ve çalışılan okuldaki yönetimden destek alma düzeyi değişkenlerine ilişkin bilgileri içermektedir.

3.3.2. Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği

Işık (2016a) tarafından geliştirilen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği, üç alt boyutun her birinde yedi madde olmak üzere toplam 21 maddeden meydana gelmektedir. Ölçekteki her bir yedi madde “Kendini Adama, Kontrol ve Meydan Okuma” alt boyutlarını ifade etmektedir.

Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği, "0 -Kesinlikle katılmıyorum" ve "4- Kesinlikle katılıyorum" arasında değişen 5'li likert tipinde puanlanmaktadır. Ölçekte bulunan 2. ve 15. maddeler ters yönde puanlanmaktadır. Ölçeğin iç tutarlık hesaplaması sonucunda Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı .76 iken, alt boyutlar için hesaplanan Cronbach Alpha güvenirlik katsayıları .62 ile .74 arasında bulunmuştur. Ölçeğin test-tekrar test yöntemiyle güvenirliğini hesaplamak amacıyla ölçek iki hafta arayla 54 kişiye tekrar uygulanmıştır. Uygulama sonucunda hesaplanan test-tekrar test güvenirlik katsayısı .81 bulunmuştur. Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin geçerlik çalışması için ölçüt geçerliği kullanılmıştır. Özbay ve Şahin (1997) tarafından Türkçe’ye uyarlanan Stresle Başa Çıkma Tutumları Envanterinin Aktif Planlama alt boyutu ile Çuhadaroğlu (1986) tarafından Türkçe’ye uyarlanan Benlik Saygısı Ölçeği kullanılmıştır. Ölçüt geçerliği çalışması sonucunda ölçeklerden elde edilen puanların korelasyon katsayı değerleri incelenmiştir. Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ile Stresle Başa Çıkma Tutumları Envanterinin Aktif Planlama alt boyutu arasında ($r = .34$), Benlik Saygısı Ölçeği arasında ($r = .41$) anlamlı düzeyde ilişki hesaplanmıştır.

Bu araştırmada kullanılan Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin araştırma grubu için güvenilir sonuçlar verip vermediğini incelemek için ölçeğin tamamının ve alt

boyutlarının iç tutarlılık anlamındaki güvenirlik katsayısı incelenmiştir. Ölçeğin tamamı için hesaplanan Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .85 iken, Kendini Adama alt boyutu için .73, Meydan Okuma alt boyutu için .81 ve Kontrol alt boyutu için .61 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık anlamında güvenilir sonuçlar verdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin geçerliğini belirlemek amacıyla yapı geçerliği için faktör analizi yapılmıştır (Işık, 2016: s.169). Açımlayıcı faktör analizi sonucunda kendi arasında yüksek korelasyon gösteren maddeler ile faktör yükü .30'un altındaki maddeler ölçekten atılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda her boyutun altında yedi maddenin bulunduğu üç boyutlu bir yapı ortaya çıkmıştır. Ölçeğe ilişkin faktör analizi sonucunda göre üç boyutun açıklanan varyansın %49,61 oranında olduğu belirtilmiştir. Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ölçüt geçerlik çalışmasında ise Stresle Başa Çıkma Tutumları Envanteri Aktif Planlama alt ölçeği ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği arasındaki korelasyonel ilişki incelenmiştir. Ölçeğin, Stresle Başa Çıkma Tutumları Envanteri Aktif Planlama alt ölçeği ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği arasında anlamlı düzeyde ilişkinin olduğu belirtilmiştir (Işık, 2016: s. 173.).

3.3.3. Okul Psikolojik Danışmanı Öz Yeterlik Ölçeği

Bodenhorn ve Skaggs (2005) tarafından geliştirilmiş olan Okul Psikolojik Danışmanı Öz Yeterlik Ölçeği (OPDÖÖ) Erkan (2011) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Okul psikolojik danışmanlarının öz yeterliklerini ölçmek amacıyla geliştirilen bu ölçek 43 maddeden oluşan beşli likert tipi bir ölçektir. Ölçek beş alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek, "kişisel ve sosyal gelişim, öncülük etme ve değerlendirme, kariyer gelişimi ve akademik gelişim, işbirliği ve kültürel kabul" alt boyutlarından oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutları belirlenirken ASCA Ulusal Modeli ve ASCA Ulusal Standartlarının temel alındığı belirtilmiştir (Bodenhorn ve Skaggs 2005).

Ölçek puanlanırken, "1 =Hiç Güvenmiyorum" dan "5 = Çok Güveniyorum" a kademeli olarak artış gösteren puanlama düzeyine göre yapılandırılmıştır. Ölçeğin tamamına yanıt veren bir kişi toplam en düşük 43 puan, en yüksek ise 215 puan

almaktadır. Ölçeğin tamamından ya da alt boyutlarından alınan en yüksek puanlar yüksek öz yeterlik düzeyi olarak yorumlanırken, düşük puanlar ise öz yeterliğin yetersizliğine işaret etmektedir.

Ölçeğin güvenirlik hesaplamasında iç tutarlık katsayısı incelenmiş ve Cronbach Alpha değeri .97 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin geçerlik çalışmasında ölçüt geçerliği dikkate alınarak belirlenmiştir. Ölçüt olarak belirlenen Psikolojik Danışmanlık Öz-Değerlendirme Envanteri (Larson vd., 1992) ile .41 ($p< .05$, $n= 28$), Sosyal Arzu Edilebilirlik Ölçeği (Crowne ve Marlowe 1960) ile .30 ($p> .05$, $n=25$), Durumluk ve Sürekli Kaygı Envanteri (Spielberger 1983) ile -.42 ve -.32 ($p< .05$, $n=38$) arasında ilişkilere göre dolaylı geçerlik bulguları olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu araştırmada kullanılan Okul Psikolojik Danışman Öz Yeterlik Ölçeğinin araştırma grubu için güvenilir sonuçlar verip vermediğini incelemek için ölçeğin tamamının ve alt boyutlarının iç tutarlılık anlamındaki güvenirlik katsayısı incelenmiştir. Ölçeğin tamamı için hesaplanan Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .97 iken, Kişisel ve Sosyal Gelişim alt boyutu için .90, Öncülük Etme Ve Değerlendirme alt boyutu için .89, Kariyer Gelişimi ve Akademik Gelişim alt boyutu için .89, İşbirliği alt boyutu için .88 ve Kültürel Kabul alt boyutu için .79 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık anlamında güvenilir sonuçlar verdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Okul Psikolojik Danışmanı Öz Yeterlik Ölçeğinin geçerliği, yapı geçerliği temel bileşenler analizine göre incelenmiştir. Faktör analizi sonucunda beş faktörlü bir yapının toplam varyasın %55,86'sını açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır. Yapı geçerliğini kendi içerisinde test etmek amacıyla oluşan ölçek yapısı doğrulayıcı faktör analizi ile tekrar test edilmiş ve sonuçları incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda beş alt boyutlu yapının ilk sonuçlar ile benzer nitelikte olduğunu doğrulamıştır. Ölçeğin geçerliği için yapılan yapı geçerliği incelemesinde, ölçeğin geçerliği karşıladığı belirtilmiştir (Erkan, 2011: s. 39).

3.3.4. İş Doyumu Ölçeği

İş Doyumu Ölçeği, Tezer (2001) tarafından genel iş doyumu düzeyini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin psikometrik çalışmaları 99 kişi üzerinden yürütülmüştür. Ölçeğin Spearman-Brown formülüyle hesaplanan güvenirlik katsayısı .91 olarak bulunmuştur. Ölçeğin geçerli çalışması için daha önce geçerliği sağlanan Kozan (1983) tarafından geliştirilen Kişisel Davranış Envanteri kullanılmıştır. İki ölçek arasından hesaplanan korelasyon değerlerine göre (r=.21, p>.05) iş doyumu ölçeğinin sosyal beğenirlik boyutundan kısmen arınık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ölçeğin geçerlik çalışmaları dolaylı olarak yapılan çalışmalardaki kanıtlardan elde edilmiştir.

Ölçekte bulunan 4 seçenekli 10 soru, en düşük 1, en yüksek 4 şeklinde puanlanmaktadır. Ölçeğe tanıt verenler en düşük puan 10, en yüksek puan 40 almaktadır. Yüksek puan alan kişinin iş doyumu düzeyi yüksek olarak yorumlanırken, düşük puan alan kişinin iş doyumu düzeyi düşüktür.

Bu araştırmada kullanılan İş Doyumu Ölçeğinin araştırma grubu için güvenilir sonuçlar verip vermediğini incelemek için ölçeğin güvenirlik katsayısı incelenmiştir. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .87 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık anlamında güvenilir sonuçlar verdiği sonucuna ulaşılmıştır.

İş Doyumu Ölçeğinin geçerliği uyum ve yapı geçerliği üzerinden incelenmiştir. Tezer (2001), ölçeğin yapı geçerliği için faktör analizi yöntemi ile ölçekte bulunan maddelerin faktör yüklerini incelemiştir. İş Doyumu Ölçeğinde bulunan tüm maddelerin tek bir faktörde toplandığını ve faktör analizi sonucunda açıklanan varyansın %48,4 oranında olduğu belirtilmiştir. İş Doyumu Ölçeğinin uyum geçerliği incelemesinde, Maslach Tükenmişlik Envanteri ve İşle İlgili Stres Kaynakları Ölçeği kullanılarak ölçekler arasındaki korelasyonel ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucunda İş Doyumu Ölçeğinin, Maslach Tükenmişlik Envanteri ve İşle İlgili Stres Kaynakları Ölçeği arasında anlamlı düzeyde korelasyonel ilişki olduğu belirtilmiştir (Tezer, 2001: s.37).

3.4. VERİ TOPLANMASI

Araştırma verilerinin toplanması için İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alınmıştır. Araştırma verilerinin toplanması için hazırlanan anket formu, internet ortamında veri erişimini sağlamak üzere internet üzerinden çevirim içi forma dönüştürülmüştür. İnternet üzerinden çevirim içi form ile anket formu üç kişi tarafından karşılaştırmalı olarak teknik açıdan incelenmiş ve form hazır hale getirilmiştir. Uygulama esnasında yaşanabilecek aksaklıkların önüne geçmek için çevrimiçi formda araştırmacının iletişim bilgilerine yer verilmiştir.

Araştırma için hazırlanan çevirim içi online form uygulama sürecinde İstanbul ilindeki tüm ilçelerde uygulanması için İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü aracılığıyla tüm il genelindeki okullara ulaştırılmıştır. Ayrıca araştırmacı tarafından formun tüm okul psikolojik danışmanlarına ulaştırılması için tüm ilçelerde İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri bünyesinde oluşturulmuş olan okul psikolojik danışmanları mobil uygulama gruplarında paylaşımı sağlanmış ve araştırma verilerinin toplanması sağlanmıştır. Çevrimiçi formun uygulama süresi yaklaşık olarak 20-25 dk. sürmüştür.

Araştırmanın verilerini toplamak için hazırlanan çevrimiçi uygulama formundaki katılımcı bilgi formu, psikolojik dayanıklılık ölçeği, okul psikolojik danışmanları öz yeterlik ölçeği ve iş doyumu ölçeği toplam 439 katılımcı tarafından doldurulmuştur. Araştırma verileri internet ortamından çevirim içi uygulama tarafından .xlsx (excel) çalışma dosyası formatında bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Microsoft Office 365 uygulaması kullanılarak araştırma verilerinde kullanılacak çalışma verileri düzenlenmiştir.

3.5. VERİ ÇÖZÜMLENMESİ

Araştırma verilerinin çözümlenmesi için SPSS 24.0 analiz programı kullanılmıştır. Excel çalışma formatında hazırlanan veriler SPSS programına aktarılmış ve veri analizine uygun tanımlamalar yapılmıştır. Verilerin çözümlenmesinin ilk sürecinde hatalı verilerin tespit edilmesi ve veri dosyasından

temizlenmesi sağlanmıştır. Araştırma verilerinde ölçeklerde hep aynı değerleri işaretleyen 5 kişinin ve uç değerlerde bulunan 7 kişinin verileri temizlenmiştir. Ayrıca araştırmanın okul psikolojik danışmanlarıyla yürütülüyor olması ve rehberlik araştırma merkezi ile okullarda çalışan psikolojik danışmanların farklı çalışma alanları olması nedeniyle rehberlik araştırma merkezinde çalışan psikolojik danışmanlara ait 21 veri de silinmiştir. Araştırma kapsamında 406 katılımcının yanıtları veri analizine uygun hale getirilmiştir.

Araştırma verilerinde kullanılması gereken analiz yöntemlerinin tespit edilmesi amacıyla verilerin normallik incelemesi yapılmıştır. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için Kolmogorov- Smirnov Normallik Testi yapılmıştır. Kolmogorov- Smirnov Normallik analizi ile verilerin $p<.05$ anlamlılık düzeyine göre normal dağılımları incelenmektedir. Normal dağılım gösteren verilerde parametrik testler kullanılmaktadır.

Okul psikolojik danışmanlarının Psikolojik Sağlamlık toplam puanı ve Kendini Adama, Meydan Okuma ve Kontrol alt boyut puanları ile Okul Psikolojik Danışman Öz Yeterlik Ölçeği toplam puanı ve Kişisel ve Sosyal Gelişim, Öncülük Etme ve Değerlendirme, Kariyer Gelişimi ve Akademik Gelişim, İşbirliği ve Kültürel Kabul alt boyut puanları ve İş Doyumu Ölçeğinin toplam puanı arasındaki ilişkilerin yönünü ve derecesini belirlemek amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon hesabı kullanılmıştır.

Araştırmaya katılan okul psikolojik danışmanlarının Psikolojik Sağlamlık toplam puanı ve Kendini Adama, Meydan Okuma ve Kontrol alt boyut puanlarının cinsiyete, çalıştıkları kurum türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Bağımsız Grup T Testi analizi yapılmıştır.

Araştırmaya katılan okul psikolojik danışmanlarının Psikolojik Sağlamlık toplam puanı ve Kendini Adama, Meydan Okuma ve Kontrol alt boyut puan ortalamalarının okul kademesi, çalışma ortamından duydukları memnuniyete, çalışılan okulun sosyo-ekonomik düzeyine, çalışılan okulun öğrenci sayısına, mesleki yeterlik düzeyine, okul yönetiminin rehberlik ve psikolojik danışmanlık

hizmetlerini desteklemesi düzeyine göre değişip değişmediğini belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans analizi yapılmıştır.

Araştırmaya katılan okul psikolojik danışmanlarının Okul Psikolojik Danışmanı Öz Yeterlik Ölçeği toplam puanı ve Kişisel ve Sosyal Gelişim, Öncülük Etme ve Değerlendirme, Kariyer Gelişimi ve Akademik Gelişim, İş birliği ve Kültürel Kabul alt boyut puanlarının Psikolojik Sağlamlık toplam puanı ve Kendini Adama, Meydan Okuma ve Kontrol alt boyut puanları ile okul psikolojik danışmanlarının İş Doyumu Ölçeğinin toplam puanının Psikolojik Sağlamlık toplam puanı ve Kendini Adama, Meydan Okuma ve Kontrol alt boyut puanlarını yordayıp yordamadığını test etmek amacıyla Çoklu Regresyon analizi tekniği kullanılmıştır.

Araştırmaya katılan okul psikolojik danışmanların psikolojik sağlamlığına etkisini incelemek üzere, birinci aşamada katılımcı bilgi formunda yer alan bilgileri, ikinci aşamada iş doyumu ölçeği ve üçüncü aşamada öz yeterlik ölçeği alt boyutlarının modele dahil edilerek Çoklu Aşamalı Hiyerarşik Regresyon analizi yapılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Araştırmanın bu bölümünde, katılımcı bilgi formunda yer alan bilgiler ile okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlamlıklarının, okul psikolojik danışmanı öz yeterliği ve iş doyumları bağlamında ele alınan istatistiksel sonuçlara yer verilmiştir.

4. BULGULAR

Araştırmaya katılan okul psikolojik danışmanlarının Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği, Okul Psikolojik Danışmanı Öz Yeterlik Ölçeği ve İş Doyumu Ölçeğine verdikleri yanıtlar ölçek puanları ve alt boyut puanları ilişkisel tarama modeli kapsamında incelenmiştir. Bağımsız Gruplar Arası T Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi, Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Tekniği, Çoklu Regresyon ve Çoklu Aşamalı Hiyerarşik Regresyon analizlerinden elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuştur.

4.1. PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK ÖLÇEĞİ, OKUL PSİKOLOJİK DANIŞMANI ÖZ YETERLİK ÖLÇEĞİ VE İŞ DOYUMU ÖLÇEĞİ TANIMLAYICI İSTATİSTİKLER

Araştırmaya katılan okul psikolojik danışmanlarının Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği, Okul Psikolojik Danışmanı Öz Yeterlik Ölçeği ve İş Doyumu Ölçeğine verdikleri yanıtların veri analizi öncesinde varsayımları test edilmiştir. Katılımcılar tarafından puanlanan ölçeklere ilişkin değişkenlerin merkezi eğilim ölçüleri ile çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediklerini incelemek için Kolmogorov-Smirnov Normallik Testi uygulanmıştır. Ölçeklere ilişkin tanılayıcı istatistikler Tablo 2.'de verilmiştir.

Tablo 2. Araştırmada Kullanılan Ölçeklere İlişkin Tanılayıcı İstatistikler

Ölçekler	Ort	SH	Çarpıklık	Basıklık	Kolmogrov-Smirnov	
					İstatistik	p
Psikolojik Dayanıklılık	3,87	,02	-,26	,61	,06	,20
Öz Yeterlik Ölçeği	4,00	,03	-,27	,44	,07	,10
İş Doyumu Ölçeği	2,93	,03	-,43	,03	,07	,06

Tablo 2. İncelendiğinde, ölçek paunlamalarına ilişkin ortalama değerlerin 2,93 ile 4,00 arasında değiştiği görülmektedir. Verilerin çarpıklık-basıklık değerleri -,43 ile ,61 değerleri arasında hesaplanmıştır. Huck (2012)'a göre, verilerin çarpıklık ve basıklık katsayılarının +1 ile -1 arasında olması gerektiği vurgulanmaktadır. Ancak çarpıklık-basıklık değerlerini bazı araştırmacılar tarafından verilerin normal dağılımının göstergesi olarak kabul edilmesine karşın, değerlerin dağılımının normalden çok fazla sapma göstermediğini ifade etmek için çarpıklık ve basıklık değerleri için tam olarak belirlenmiş bir kesme noktasının olmadığını savunmaktadır. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini incelemek için uygulanan Kolmogorov-Smirnov normallik test sonuçlarına göre verilerin ($p<,05$) normal dağılım gösterdiği görülmüştür.

Veri analizi sürecinde regresyon analizinin yapılabilmesi için verilerin bazı varsayımları karşılaması gerekmektedir. Verilere yönelik yapılan ön inceleme sonucunda varyans şişmesi (VIF) ve tolerans değerleri hesaplanmış ve değerlerin varsayımları karşıladığı görülmüştür. Ayrıca bağımsız değişkenler arasında çoklu doğrusallık (multicollinearity) sorununun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

4.2. ARAŞTIRMANIN ALT PROBLEMLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Okul psikolojik danışmanlarının Psikolojik Sağlamlık toplam puanı ve Kendini Adama, Meydan Okuma ve Kontrol alt boyut puanları ile Okul Psikolojik Danışman Öz Yeterlik toplam puanı ve Kişisel ve Sosyal Gelişim, Öncülük Etme ve Değerlendirme, Kariyer Gelişimi ve Akademik Gelişim, İşbirliği ve Kültürel Kabul alt boyut puanları arasındaki ilişkilerin yönünü ve derecesi Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon hesabı kullanılarak hesaplanmıştır.

Tablo 3. Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ile Okul Psikolojik Danışmanı Öz Yeterlik Ölçeği Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Sonuçları

Ölçek ve Alt Boyutları	**A**	**B**	**C**	**Ç**	**D**	**E**	**F**	**G**	**H**
Psikolojik Dayanıklılık (A)									
PD-Kendini Adama (B)	,87								
PD-Meydan Okuma (C)	,86	,58							
PD-Kontrol (Ç)	,81	,61	,55						
Öz Yeterlik (D)	,51	,38	,46	,47					
ÖY-Kişisel ve Sosyal Gelişim (E)	,47	,36	,42	,41	,95				
ÖY-Öncülük Etme ve Değerlendirme (F)	,47	,34	,43	,45	,94	,85			
ÖY-Kariyer Gelişimi ve Akademik Gelişim (G)	,48	,35	,43	,45	,91	,81	,85		
ÖY-İş Birliği (H)	,50	,38	,46	,45	,94	,87	,84	80	
ÖY-Kültürel Kabul	,41	,28	,37	,42	,86	,80	,76	,76	,79

Tablo 3. incelendiğinde, okul psikolojik danışmanı öz yeterliği ve alt boyutları ile psikolojik sağlamlık ve alt boyutları arasında pozitif yönde alt ve orta düzeyde ilişki sonucuna ulaşılmıştır. Korelasyon katsayısının +1.00 olması değişkenlerin birbiriyle orantılı mükemmel bir ilişkisini; -1.00 olması ise değişkenlerin birbiriyle ters orantılı mükemmel bir ilişkisini ifade etmektedir. Korelasyon katsayısının mutlak değer olarak ölçüsü ise ilişkisinin; 1.00-.70 değerleri arasında yüksek, .69-.30 değerleri arasında orta ve .29-.00 değerleri arasında düşük düzeyde bir ilişki olarak kabul edilmektedir (Büyüköztürk, 2013: s. 32). Okul psikolojik danışmanı öz yeterlik ölçeği ve alt boyutlarının psikolojik sağlamlığı olumlu yönde ve orta düzeyde etkilediği ifade edilebilmektedir.

Okul psikolojik danışmanlarının Psikolojik Sağlamlık toplam puanı ve Kendini Adama, Meydan Okuma ve Kontrol alt boyut puanları ile İş Doyumu toplam puanı arasındaki ilişkilerin yönünü ve derecesi Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon hesabı kullanılarak hesaplanmıştır.

Tablo 4. Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ile İş Doyumu Ölçeği Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Sonuçları

Ölçek ve Alt Boyutları	**A**	**B**	**C**	**Ç**
Psikolojik Dayanıklılık (A)				
PD-Kendini Adama (B)	,87			
PD-Meydan Okuma (C)	,86	,58		
PD-Kontrol (Ç)	,81	,61	,55	
İş Doyumu	,47	,27	,63	,23

Tablo 4. incelendiğinde, okul psikolojik danışmanlarını verdiği yanıtlara göre psikolojik sağlamlık ve alt boyutları ile iş doyumu arasında pozitif yönde alt ve orta düzeyde ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Okul psikolojik danışmanı iş doyumunun psikolojik sağlamlığı olumlu yönde ve orta düzeyde etkilediği ifade edilebilmektedir.

Araştırmaya katılan okul psikolojik danışmanlarının Okul Psikolojik Danışman Öz Yeterlik toplam puanı ve Kişisel ve Sosyal Gelişim, Öncülük Etme ve Değerlendirme, Kariyer Gelişimi ve Akademik Gelişim, İş birliği ve Kültürel Kabul alt boyut puanlarının Psikolojik Sağlamlık toplam puanı ve Kendini Adama, Meydan Okuma ve Kontrol alt boyut puanlarını yordayıp yordamadığını test etmek amacıyla Çoklu Regresyon analizi tekniği kullanılmıştır.

Tablo 5. Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ile Okul Psikolojik Danışmanı Öz Yeterlik Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	**B**	**Standart Hata**	**ß**	**t**	**p**
Sabit	2,27	,14		16,16	,00
ÖY-Kişisel ve Sosyal Gelişim	,01	,08	,01	,12	,90
ÖY-Öncülük Etme ve Değerlendirme	,04	,07	,06	,61	,54
ÖY-Kariyer Gelişimi ve Akademik Gelişim	,13	,06	,20	2,22	,03
ÖY-İş Birliği	,25	,08	,33	3,32	,00
ÖY-Kültürel Kabul	-,03	,05	-,05	-,66	,51
R =,52 R^2=,27 $F_{(5,694)}$=29,80		p<.05			

Okul psikolojik danışmanların öz yeterlik düzeylerinin psikolojik sağlamlığı yordama düzeyini belirlemek için yapılan çoklu regresyon analizi sonucunda

modelin (R =,52; R2=,27; p<.05) toplam varyansının %27'sini açıkladığı görülmüştür. Okul psikolojik danışman öz yeterlik ölçeğinin kariyer gelişimi ve akademik gelişim ile iş birliği alt boyutlarının psikolojik sağlamlıkla yüksek düzeyde ve anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Standardize edilmiş (ß) katsayısı ve t değerleri incelendiğinde yordayıcı değişkenlerin psikolojik sağlamlık üzerindeki göreli önem düzeyinin sırasıyla iş birliği ve kariyer gelişimi ve akademik gelişim olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan okul psikolojik danışmanlarının İş Doyumu toplam puanının Psikolojik Sağlamlık toplam puanını yordayıp yordamadığını test etmek amacıyla Çoklu Regresyon analizi tekniği kullanılmıştır.

Tablo 6. Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ile İş Doyumu Ölçeğine İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken			**B**	**Standart Hata**	**ß**	**t**	**p**
Sabit			2,80	,10		27,45	,00
İş Doyumu			,36	,03	,47	10,57	,90
R =,47	R^2=,22	$F_{(5,694)}$=111,,70		p<.05			

Okul psikolojik danışmanların iş doyumu düzeylerinin psikolojik sağlamlığı yordama düzeyini belirlemek için yapılan çoklu regresyon analizi sonucunda modelin (R =,47; R2=,22; p<.05) toplam varyansının %22'sini açıkladığı görülmüştür. Okul psikolojik danışmanının iş doyumu düzeylerinin psikolojik sağlamlık ile orta düzeyde ve anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Standardize edilmiş (ß) katsayısı ve t değerleri incelendiğinde yordayıcı değişkenin psikolojik sağlamlık üzerindeki göreli önem düzeyine sahip olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan okul psikolojik danışmanlarının Psikolojik Sağlamlık toplam puanı ve Kendini Adama, Meydan Okuma ve Kontrol alt boyut puan ortalamalarının cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Bağımsız Grup T Testi analizi yapılmıştır.

Tablo 7. Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Cinsiyete Göre Bağımsız Grup T Testi Analizi

Ölçek ve Alt Boyut	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	t	p	F
Psikolojik Dayanıklılık	Kadın	288	3,84	,39	-1,53	,13	12,15
	Erkek	118	3,92	,50			p<0.05
Kendini Adama	Kadın	288	4,10	,51	-,42	,68	4,13
	Erkek	118	4,13	,60			p<0.05
Meydan Okuma	Kadın	288	3,81	,53	-1,81	,07	8,64
	Erkek	118	3,93	,63			p<0.05
Kontrol	Kadın	288	3,63	,38	-1,94	,04	4,01
	Erkek	118	3,72	,44			p<0.05

Tablo 7.'deki bulunan psikolojik sağlamlık ve alt boyutlarının cinsiyete göre farklılığına ilişkin sonuçlar incelendiğinde, psikolojik sağlamlık toplam puanı ve cinsiyet arasında farklılık bulunmadığı, kadın ve erkek öğretmenler arasında ($p<0.05$) anlamlı farklılığın sadece kontrol alt boyutunda hesaplandığı görülmüştür. Psikolojik sağlamlık kontrol alt boyutundaki erkek psikolojik danışmanı ortalamasının ($\bar{X}=3,72$), kadın psikolojik danışmanı ortalamasından ($\bar{X}=3,63$) yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan okul psikolojik danışmanlarının Psikolojik Sağlamlık toplam puanı ve Kendini Adama, Meydan Okuma ve Kontrol alt boyut puan ortalamalarının çalıştıkları kurum türüne göre değişip değişmediğini belirlemek amacıyla Bağımsız Grup T Testi analizi yapılmıştır.

Tablo 8. Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Kurum Türüne Göre Bağımsız Grup T Testi Analizi

Ölçek ve Alt Boyut	Kurum	N	$\bar{X}$	Ss	t	p	F
Psikolojik Dayanıklılık	Resmi	346	3,87	,42	,67	,50	,00
	Özel	60	3,83	,43			p>0.05
Kendini Adama	Resmi	346	4,10	,54	-,27	,80	,11
	Özel	60	4,12	,51			p>0.05
Meydan Okuma	Resmi	346	3,86	,55	1,43	,12	1,24
	Özel	60	3,74	,61			p>0.05
Kontrol	Resmi	346	3,65	,40	,32	,74	,18
	Özel	60	3,64	,40			p>0.05

Tablo 8.'de bulunan psikolojik sağlamlık ve alt boyutlarının kurum türüne göre farklılığı incelendiğinde, resmi ve özel kurumlarda çalışan okul psikolojik danışmanlarının puan ortalamaları arasında ($p<0.05$) anlamlı farklılık görülmemiştir.

Araştırmaya katılan okul psikolojik danışmanlarının Psikolojik Sağlamlık toplam puanı ve Kendini Adama, Meydan Okuma ve Kontrol alt boyut puan ortalamalarının çalıştıkları okul kademesine göre değişip değişmediğini belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi yapılmıştır.

Tablo 9. Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Okul Kademesine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi

Ölçek ve Boyutları	D	N	$\bar{X}$	Ss	Varyansın Kaynağı	Kareler toplamı	SD	Kareler Ort.	F	p	Anlamlı Fark
	A	17	3,90	,29	Gruplararası	,18	2	,06	,32	,81	
Psikolojik	B	91	3,90	,39	Grupiçi	72,79	403	,18			
Dayanıklılık	C	161	3,86	,43	Toplam	72,97	405				
	D	137	3,86	,45							
	A	17	4,07	,50	Gruplararası	,422	2	,14	,48	,69	
Meydan	B	91	4,16	,50	Grupiçi	116,88	403	,29			
Okuma	C	161	4,10	,50	Toplam	117,30	405				
	D	137	4,08	,56							
	A	17	3,97	,36	Gruplararası	,468	2	,16	49	,69	
Kendini	B	91	3,88	,52	Grupiçi	126,80	403	,31			
Adama	C	161	3,82	,58	Toplam	127,27	405				
	D	137	3,83	,59							
	A	17	3,66	,21	Gruplararası	,037	2	,01	,08	,97	
Kontrol	B	91	3,67	,35	Grupiçi	64,70	403	,16			
	C	161	3,64	,41	Toplam	64,73	405				
	D	137	3,65	,43							

A : Anaokul B: İlkokul C: Ortaokul D: Lise

Tablo 9.'daki psikolojik sağlamlık ve alt boyutlarının okul kademesine göre farklılığı incelendiğinde, anaokulu, ilkokul, ortaokul ve lise kurumlarda çalışan okul psikolojik danışmanlarının puan ortalamaları arasında ($p<0.05$) anlamlı farklılık görülmemiştir.

Araştırmaya katılan okul psikolojik danışmanlarının Psikolojik Sağlamlık toplam puanı ve Kendini Adama, Meydan Okuma ve Kontrol alt boyut puan ortalamalarının çalışma ortamından duydukları memnuniyete göre değişip değişmediğini belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi yapılmıştır.

Tablo 10. Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Çalışma Ortamından Duyulan Memnuniyet Düzeylerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi

Ölçek ve Boyutları	**D**	**N**	**$\bar{X}$**	**Ss**	**Varyansın Kaynağı**	**Kareler toplamı**	**SD**	**Kareler Ort.**	**F**	**p**	**Anlamlı Fark**
Psikolojik Dayanıklılık	A	235	3,95	,41	Gruplararası	4,16	2	2,08	12,19	,00	A-B
	B	113	3,76	,45	Grupiçi	68,81	403	,17			A-C
	C	58	3,73	,35	Toplam	72,97	405				
Meydan Okuma	A	235	4,16	,52	Gruplararası	1,63	2	,82	2,84	0,6	
	B	113	4,02	,51	Grupiçi	115,67	403	,29			
	C	58	4,06	,58	Toplam	117,30	405				
Kendini Adama	A	235	4,02	,51	Gruplararası	18,86	2	9,43	35,06	,00	A-B
	B	113	3,67	,55	Grupiçi	108,41	403	,27			A-C
	C	58	3,46	,49	Toplam	127,27	405				B-C
Kontrol	A	235	3,68	,39	Gruplararası	,70	2	,35	2,22	,11	
	B	113	3,59	,44	Grupiçi	64,03	403	,16			
	C	58	3,66	,34	Toplam	64,73	405				

A : Memnun B: Kararsız C: Memnun Değil

Tablo 10. incelendiğinde, okul psikolojik danışmanlarının çalıştıkları kurumlardan memnuniyet düzeylerinin psikolojik sağlamlığı farklılaştırdığı ($p<0.05$) görülmüştür. Çalıştığı kurumdan memnun olan okul psikolojik danışmanlarının ($\bar{X}$=3,95), çalıştığı kurumdaki memnuniyet düzeyi kararsız ($\bar{X}$=3,76) ve memnun olmayanlara ($\bar{X}$=3,73) göre daha yüksek ölçek puanına sahip olduğu hesaplanmıştır. Buna göre, çalıştığı kurumdan memnun olan okul psikolojik danışmanların, psikolojik sağlamlık bakımından daha iyi düzeyde olduğu söylenebilir.

Tek yönlü varyans analizinde grupların ortalama puanları için çoklu karşılaştırma testi (Scheffe, Tukey, Dunnet vb.) kullanılması gerekmektedir (Büyüköztürk, 2013: s. 49). Araştırmada, puan dağılımına ilişkin grup varyanslarının eşit olduğu durumlarda kullanılması önerilen Tukey testi kullanılmıştır. Okul psikolojik danışmanlarının çalıştıkları kurumlardan memnuniyet düzeylerinin

psikolojik sağlamlık alt boyutlarına göre sonuçları incelendiğinde, meydan okuma ve kontrol alt boyutunda ($p<0.05$) anlamlı farklılık görülmemiştir. Ancak psikolojik sağlamlık kendini adama alt boyutundaki sonuçlara göre çalışılan kurumdaki memnuniyet düzeylerinde anlamlı ($p<0.05$) düzeyde farklılık görülmüştür. Okul psikolojik danışmanlarının kendini adama alt boyutundaki memnuniyet düzeyi ortalama puanları incelendiğinde sırasıyla memnun olma ($\overline{X}$=4,02), kararsız olma ($\overline{X}$=3,67) ve memnun değil ($\overline{X}$=3,46) olarak hesaplanmıştır. Buna göre, memnun olanların lehinde sonuçların gözlendiği ve kararsız olanlar ile yetersizlik duyanlar arasında da kararsızların lehinde psikolojik sağlamlığı gözlendiği söylenebilir.

Araştırmaya katılan okul psikolojik danışmanlarının Psikolojik Sağlamlık toplam puanı ve Kendini Adama, Meydan Okuma ve Kontrol alt boyut puan ortalamalarının çalışılan okulun sosyo-ekonomik düzeyine göre değişip değişmediğini belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi yapılmıştır.

Tablo 11. Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Çalışılan Okulun Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi

Ölçek ve Boyutları	**D**	**N**	**$\overline{X}$**	**Ss**	**Varyansın Kaynağı**	**Kareler toplamı**	**SD**	**Kareler Ort.**	**F**	**P**	**Anlamlı Fark**
Psikolojik Dayanıklılık	A	132	3,83	,39	Gruplararası	1,33	2	,66	3,73	,03	A-C
	B	228	3,86	,44	Grupiçi	71,64	403	,18			
	C	46	4,02	,38	Toplam	72,97	405				
Meydan Okuma	A	132	4,11	,50	Gruplararası	2,09	2	1,04	3,65	,03	B-C
	B	228	4,07	,57	Grupiçi	115,22	403	,29			
	C	46	4,30	,43	Toplam	117,30	405				
Kendini Adama	A	132	3,72	,56	Gruplararası	3,57	2	1,79	5,82	,00	A-B
	B	228	3,88	,56	Grupiçi	123,70	403	,31			A-C
	C	46	4,00	,50	Toplam	127,27	405				
Kontrol	A	132	3,65	,36	Gruplararası	,64	2	,32	2,02	,13	
	B	228	3,63	,42	Grupiçi	64,09	403	,16			
	C	46	3,76	,39	Toplam	64,73	405				

A : Alt B: Orta C: Yüksek

Tablo 11. incelendiğinde, okul psikolojik danışmanlarının çalıştıkları okulun sosyo-ekonomik düzeylerine göre psikolojik sağlamlık ve alt boyutları puan ortalamalarında farklılaşma ($p<0.05$) görülmüştür. Yüksek ($\overline{X}$=4,02) sosyo-ekonomik

düzeye sahip okullarda görev yapan okul psikolojik danışmanlarının, orta ($\overline{X}$=3,86) ve alt ($\overline{X}$=3,83) profile olanlara göre daha yüksek ölçek puanına sahip olduğu görülmüştür. Tukey çoklu karşılaştırma test sonuçlarına göre, yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip okullarda görev yapan okul psikolojik danışmanların, psikolojik sağlamlık bakımından orta ve alt düzeydeki okullarda çalışanlara göre daha iyi düzeyde olduğu söylenebilir.

Okul psikolojik danışmanların psikolojik sağlamlık kontrol alt boyutunda çalıştıkları okulun sosyo-ekonomik düzeyine göre puan ortalamaları arasında ($p<0.05$) anlamlı farklılık hesaplanmamıştır. Ancak meydan okuma alt boyutunda yüksek ($\overline{X}$=4,30) sosyo-ekonomik düzeye sahip okullarda görev yapanların, orta ($\overline{X}$=4,07) sosyo-ekonomik düzeye sahip okullarda görev yapanlara göre psikolojik sağlamlık bakımından daha iyi düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca psikolojik sağlamlık kendini adama alt boyutunda hem yüksek ($\overline{X}$=4,00) sosyo-ekonomik düzeye sahip okullarda görev yapanların hem de orta ($\overline{X}$=3,88) sosyo-ekonomik düzeye sahip okullarda görev yapanların, alt ($\overline{X}$=3,72) sosyo-ekonomik düzeye sahip okullarda görev yapanlara göre psikolojik sağlamlık bakımından daha iyi düzeyde olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan okul psikolojik danışmanlarının Psikolojik Sağlamlık toplam puanı ve Kendini Adama, Meydan Okuma ve Kontrol alt boyut puan ortalamalarının çalışılan okulun öğrenci sayısına göre değişip değişmediğini belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi yapılmıştır.

Tablo 12. Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Okulun Öğrenci Sayısına Göre Tek Yönlü Varyans Analizi

Ölçek ve Boyutları	**D**	**N**	**$\overline{X}$**	**Ss**	**Varyansın Kaynağı**	**Kareler toplamı**	**SD**	**Kareler Ort.**	**F**	**P**	**Anlamlı Fark**
Psikolojik Dayanıklılık	A	132	3,84	,47	Gruplararası	,76	4	,19	1,06	,38	
	B	153	3,86	,37	Grupiçi	72,21	401	,18			
	C	77	3,92	,40	Toplam	72,97	405				
	D	24	3,80	,44							
	E	20	3,87	,47							

Tablo 12. *Devamı*

Ölçek ve Boyutları	D	N	$\bar{X}$	Ss	Varyansın Kaynağı	Kareler toplamı	SD	Kareler Ort.	F	P	Anlamlı Fark
Meydan Okuma	A	132	4,07	,55	Gruplararası	2,27	4	,57	1,97	,10	
	B	153	4,10	,53	Grupiçi	115,04	401	,29			
	C	77	4,12	,51	Toplam	117,30	405				
	D	24	4,03	,52							
	E	20	4,41	,64							
Kendini Adama	A	132	3,82	,60	Gruplararası	,76	4	,19	,60	,66	
	B	153	3,85	,50	Grupiçi	126,51	401	,32			
	C	77	3,91	,57	Toplam	127,27	405				
	D	24	3,73	,62							
	E	20	3,78	,60							
Kontrol	A	132	3,62	,45	Gruplararası	1,07	4	,27	1,68	,15	
	B	153	3,63	,38	Grupiçi	63,67	401	,16			
	C	77	3,74	,32	Toplam	64,73	405				
	D	24	3,63	,40							
	E	20	3,76	,42							
A : 0-500 B: 501-1000 C: 1001-1500 D: 1501-2000 E:2001 ve üzeri											

Tablo 12.'deki okul psikolojik danışmanların çalıştıkları okullardaki öğrenci sayısına göre psikolojik sağlamlık ve alt boyutlarına ait ortalamalar incelendiğinde, okul psikolojik danışmanlarının puan ortalamaları arasında ($p<0.05$) anlamlı farklılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Diğer bir ifadeyle, okul psikolojik danışmanların psikolojik sağlamlıkları çalıştıkları okuldaki öğrenci sayısına göre ($p<0.05$) değişmemektedir.

Araştırmaya katılan okul psikolojik danışmanlarının Psikolojik Sağlamlık toplam puanı ve Kendini Adama, Meydan Okuma ve Kontrol alt boyut puan ortalamalarının meslekte yeterlik düzeyine göre değişip değişmediğini belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi yapılmıştır.

Tablo 13. Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Meslekte Yeterlik Düzeylerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi

Ölçek ve Boyutları	D	N	$\bar{X}$	Ss	Varyansın Kaynağı	Kareler toplamı	SD	Kareler Ort.	F	p	Anlamlı Fark
Psikolojik Dayanıklılık	A	282	3,95	,41	Gruplararası	5,57	2	2,78	16,64	,00	A-B
	B	108	3,68	,37	Grupiçi	67,40	403	,17			
	C	16	3,72	,54	Toplam	72,97	405				
Meydan Okuma	A	282	4,16	,54	Gruplararası	2,70	2	1,35	4,75	,01	A-B
	B	108	3,98	,50	Grupiçi	114,60	403	,28			
	C	16	4,03	,62	Toplam	117,30	405				
Kendini Adama	A	282	3,96	,53	Gruplararası	13,07	2	6,54	23,07	,00	A-B
	B	108	3,56	,50	Grupiçi	114,20	403	,28			
	C	16	3,67	,73	Toplam	127,27	405				
Kontrol	A	282	3,71	,39	Gruplararası	3,44	2	1,72	11,30	,00	A-B
	B	108	3,52	,39	Grupiçi	61,30	403	,15			A-C
	C	16	3,46	,43	Toplam	64,73	405				

A : Yeterli B: Kararsız C: Yetersiz

Tablo 13. incelendiğinde, okul psikolojik danışmanlarının meslekte yeterlik düzeyine göre psikolojik sağlamlık ve alt boyutları puan ortalamalarında farklılaşma ($p<0.05$) görülmüştür. Meslekte yeterlik düzeyini yeterli düzeyde değerlendiren okul psikolojik danışmanların psikolojik sağlamlık ve alt boyutlar puan ortalaması, kararsız düzeye göre yüksek hesaplanmıştır. Buna göre okul psikolojik danışmanların meslekte yeterlik düzeyinin yeterli düzeyde bulunması, danışmanların psikolojik sağlamlık özelliğini ($p<0.05$) olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Ayrıca psikolojik sağlamlık kontrol alt boyut puan ortalamasının yeterli ($\bar{X}$=3,71) ve yetersiz ($\bar{X}$=3,46) puanlarında ($p<0.05$) anlamlı düzeyde farklılık görülmüştür. Okul psikolojik danışmanların meslekte yeterlik düzeyinin yeterli olduğu durumda psikolojik sağlamlıklarının daha iyi düzeyde bulundukları söylenebilir.

Araştırmaya katılan okul psikolojik danışmanlarının Psikolojik Sağlamlık toplam puanı ve Kendini Adama, Meydan Okuma ve Kontrol alt boyut puan ortalamalarının okul yönetiminin rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerini desteklemesi düzeylerine göre değişip değişmediğini belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi yapılmıştır.

Tablo 14. Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve Alt Boyut Puanlarının Okul Yönetiminin RPD Hizmetlerini Desteklemesi Düzeylerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi

Ölçek ve Boyutları	D	N	$\bar{X}$	Ss	Varyansın Kaynağı	Kareler toplamı	SD	Kareler Ort.	F	p	Anlamlı Fark
Psikolojik Dayanıklılık	A	241	3,90	,44	Gruplararası	,63	2	,32	1,76	,17	
	B	152	3,82	,41	Grupiçi	72,34	403	,18			
	C	13	3,87	,40	Toplam	72,97	405				
Meydan Okuma	A	241	4,12	,55	Gruplararası	,29	2	,15	,50	,61	
	B	152	4,08	,51	Grupiçi	117,01	403	,29			
	C	13	4,23	,60	Toplam	117,30	405				
Kendini Adama	A	241	3,94	,55	Gruplararası	5,14	2	2,57	8,48	,00	A-B
	B	152	3,71	,55	Grupiçi	122,13	403	,30			
	C	13	3,66	,59	Toplam	127,27	405				
Kontrol	A	241	3,65	,40	Gruplararası	,06	2	,03	,18	,83	
	B	152	3,65	,41	Grupiçi	64,68	403	,16			
	C	13	3,71	,34	Toplam	64,73	405				

A : Desteliyor B: Kısmen Destekliyor C: Desteklemiyor

Okul psikolojik danışmanların çalıştıkları okullardaki okul yönetiminin rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerini desteklemesi durumuna ilişkin psikolojik sağlamlık ve alt boyutlarına ait ortalamalar incelendiğinde, sadece kendini adama alt boyutu puan ortalamasında ($p<0.05$) anlamlı farklılık bulunmuştur. Psikolojik sağlamlık kendini adama alt boyutunun okul yönetiminin rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerini destekleme puan ($\bar{X}$=3,94) ortalaması, okul yönetiminin rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerini kısmen destekleme puan ($\bar{X}$=3,71) ortalamasından daha yüksek hesaplanmıştır. Okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlamlıklarının çalıştıkları okuldaki okul yönetiminin rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinde destek vermesi durumunda olumlu etkilendiği ve kendini adama alt boyutunda etkili olduğu söylenebilir.

Çoklu regresyon analizi, birden fazla bağımsız değişkenin bir bağımlı değişkeni açıklaması için kurulan modelleri test etmek için kullanılır (Durmuş vd. 2013: s.154). Çoklu regresyon modelinde her bir bağımsız değişkenin modele olan katkısını sırayla inceleyebilmek için çoklu aşamalı hiyerarşik regresyon tekniği kullanılmıştır.

Araştırmaya katılan okul psikolojik danışmanların psikolojik sağlamlığına etkisini incelemek üzere, birinci aşamada katılımcı bilgi formunda yer alan bilgileri, ikinci aşamada iş doyumu ölçeği ve üçüncü aşamada öz yeterlik ölçeği alt boyutlarının modele dahil edilerek çoklu aşamalı hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır.

Tablo 15. Katılımcıların Psikolojik Sağlamlığına Etki Eden Değişkenlere İlişkin Çoklu Aşamalı Hiyerarşik Regresyon Analizi (Enter Metodu) Sonuçları

Model	**Değişkenler**	**Bağımlı Değişken Psikolojik Dayanıklılık**						
	Yordayıcı Değişkenler	**B**	**ShB**	**B**	**t**	**p**	**R**	**R^2**
1. Aşama	Sabit	3,63	,21		17,68	,00	,24	,06
	Cinsiyet	,08	,05	,09	1,74	,08		
	Medeni Durum	,08	,05	,10	1,74	,08		
	Yaş	,01	,05	,01	,11	,91		
	Okul Kademesi	-,02	,03	-,04	-,85	,39		
	Kurum Türü	-,06	,07	-,05	-,83	,41		
	Hizmet Süresi	-,04	,05	-,08	-,78	,44		
	Mezuniyet Bölümü	-,03	,06	-,03	-,62	,54		
	Eğitim Düzeyi	,08	,04	,10	1,96	,05		
	Öğrenci Sayısı	,01	,02	,03	,46	,65		
	Psikolojik Danış. Sayısı	,05	,03	,11	1,81	,07		
	Okulun Sosyo-Eko Düzeyi	,05	,04	,08	1,47	,14		
	Okul Yönetim Desteği	-,04	,04	-,05	-,91	,36		
2. Aşama	Sabit	2,43	,22		11,20	,00	,51	,26
	İş Doyumu	,39	,04	,50	10,24	,00		
3. Aşama	OY-Kişisel ve Sosyal Gelişim	-,03	,08	-,03	-,33	,74	,62	,38
	OY-Öncülük Etme ve Değerlendirme	,02	,07	,03	,26	,80		
	OY- Kariyer Gelişimi ve Akademik Gelişim	,14	,06	,21	2,52	,01		
	OY-İşbirliği	,19	,08	,24	2,52	,01		
	OY-Kültürel Kabul	-,03	,05	-,04	-,59	,56		

Tablo 15. incelendiğinde, katılımcı bilgi formunda yer alan bazı değişkenlerin çoklu aşamalı hiyerarşik regresyon analizinin 1. aşamasında regresyona dâhil edildiğinde, bazı değişkenlerin pozitif (β>0) yönde etkilediği bazılarının ise negatif (β<0) yönde etkilediği görülmüştür. Ayrıca çoklu aşamalı hiyerarşik regresyon analizinin 1. aşamasında modelin (R^2=.06, p<0.05) yüzde 5'inin açıklandığı hesaplanmıştır. Çoklu aşamalı hiyerarşik regresyon analizinin 2. aşamasında iş doyumu ölçeği puan ortalaması dahil edilerek yapılan analizde, modelin (R^2=.26, p<0.05) açıklama yüzdesinin artarak yüzde 26'ya ulaştığı görülmüştür. Çoklu aşamalı hiyerarşik regresyon analizinin son aşamasında okul psikolojik danışmanı öz yeterlik ölçeğine ait tüm boyutlar modele dahil edilerek yapılan analizde, modelin (R^2=.38, p<0.05) açıklanma oranının yüzde 12 artış göstererek yüzde 38 düzeyinde açıklandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çoklu aşamalı hiyerarşik regresyon analiz sonucuna göre okul psikolojik danışmanların psikolojik özelliklerinin güçlenmesinde iş doyumu ve öz yeterlik durumlarının etkili olduğu söylenebilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Araştırmanın bu bölümünde, okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlamlık, öz yeterlik algıları ve iş doyumları bağlamında ele alınan istatistiksel analiz bulgularına ilişkin sonuçlar ele alınmaktadır. Araştırma bulgularına ilişkin tartışma ve önerilere yer verilmiştir.

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma, İstanbul ilinde gerçekleştirilmiş ve resmi ve özel kurumlarda çalışan 406 okul psikolojik danışmanı katılmıştır. Okul psikolojik danışmanların cinsiyet, çalıştıkları okul kademesi, kurum türü, çalıştıkları okuldaki öğrenci sayıları, okul yönetiminin RPD faaliyetlerini destekleme düzeyleri, meslekte yeterlik düzeyleri, çalışma ortamından duydukları memnuniyet düzeyleri ve okulun sosyo-ekonomik durumuna ilişkin demografik bilgiler elde edilmiştir.

Araştırma okul psikolojik danışmanların, psikolojik sağlamlık, öz yeterlik ve iş doyumu düzeyleri bağlamında ele alınmıştır. Araştırmada kullanılan ölçeklerin normal dağılım gösterip göstermedikleri incelenmiş olup, tüm ölçek puanlarının normal dağılım gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca veri analizi öncesinde kullanılması planlanan analiz türlerinin varsayımları test edilmiştir. Gerekli düzenlemeler yapılarak bağımlı ve bağımsız değişkenlerin tüm analizlerde varsayımları karşıladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlamlık ve kendini adama, meydan okuma ve kontrol alt boyut puanları ile okul psikolojik danışman öz yeterlik toplam puanı ve kişisel ve sosyal gelişim, öncülük etme ve değerlendirme, kariyer gelişimi ve akademik gelişim, iş birliği ve kültürel kabul alt boyut puanları arasındaki ilişki incelenmiştir. Psikolojik sağlamlık ve alt boyutları ile okul psikolojik danışmanı öz yeterliği ve alt boyutları arasında pozitif yönde, orta düzeyde bir ilişki bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu sonucunda okul psikolojik

danışmanlarının mesleki görev ve sorumluluklar konusunda yeterliğinin fazla olmasının zorlayıcı ve riskli olaylar karşısında mücadele desteği oluşturacağı ve okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlamlığına koruyucu bir işlev üstlenebileceği yorumu yapılabilir. Literatürde yer alan çalışmalar incelendiğinde, psikolojik sağlamlık ve okul psikolojik danışmanı öz yeterliğinin incelendiği araştırmaya rastlanmamuştır. Bu araştırma bulgularıyla benzer olarak değerlendirilebilecek araştırmalar görülmüştür. Özkapu (2019) göçmen öğrencilerin bulunduğu okulda görev yapan psikolojik danışmanların psikolojik sağlamlıkları üzerine yaptığı çalışmada, psikolojik sağlamlık ve genel öz yeterlik algısı arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişkinin bulunduğunu belirtmiştir. Dural (2018) araştırmasında psikolojik sağlamlık ile genel öz yeterlik algısı arasında pozitif ve anlamlı ilişki bulmuştur. Atak (2018) tarafından gerçekleştirilen çalışmada da aynı şekilde psikolojik sağlamlık ve öz yeterlik arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Toplu (2017), şiddete maruz kalan lise öğrencilerinin psikolojik sağlamlıkları ve öz yeterlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda psikolojik sağlamlık ve öz yeterlik arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişkinin bulunduğunu belirtmiştir. Benzer şekilde farklı bir araştırmada (Terzi, 2008) öz yeterliğin psikolojik sağlamlığı yordadığı bulunmuştur. Keye ve Pidgeon (2013) üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışmada akademik öz yeterliğin psikolojik sağlamlığı yordayıcı bir değişken olduğunu bulmuştur. Farklı örneklem gruplarıyla ve değişkenlerle yapılan araştırmalarda psikolojik sağlamlık ve öz yeterlik arasında anlamlı ilişki bulunmuştur (Toraman, 2018; Çelikkaleli ve Kaya, 2016; Traş, Arslan ve Hamarta 2013). Bu araştırmalar dışında psikolojik sağlamlık ve öz yeterlik arasında ilişki bulunmayan araştırmalar da mevcuttur. Garza, Bain and Kupczynski (2014) tarafından 160 üniversite öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilen araştırmada psikolojik sağlamlık ve öz yeterlik arasında anlamlı ilişki saptanmamıştır. Benzer şekilde farklı bir araştırmada (Şahin ve Buzlu, 2017) psikolojik sağlamlık ve öz yeterlik arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Çapri ve Demiröz (2016) psikolojik danışman öz yeterlik algısının engeller karşısında mücadele etme gücünde önemini vurgular. Özetle, psikolojik sağlamlık ve okul psikolojik danışmanı öz yeterliği arasında pozitif ve orta düzeyde ilişkinin bulunması literatürde yer alan çalışmalarla benzerdir.

Okul psikolojik danışmanlarının okul psikolojik danışmanı öz yeterliği ve kişisel ve sosyal gelişim, öncülük etme ve değerlendirme, kariyer gelişimi ve akademik gelişim, iş birliği ve kültürel kabul alt boyutlarının, psikolojik sağlamlık ve kendini adama, meydan okuma ve kontrol alt boyutlarını yordayıp yordamadığını incelenmiştir. Analiz sonuçlarına göre öz yeterlik ölçeği ve alt boyutlarının, okul psikolojik danışmanların psikolojik sağlamlıklarını %27 oranında yordadığı görülmüştür. Ayrıca öz yeterlik ölçeğinin kariyer gelişimi ve akademik gelişim ile iş birliği boyutlarının, psikolojik sağlamlık sonuçları ile yüksek düzeyde ve anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bektaş (2018) evli bireylerin psikolojik sağlamlıklarını inceleyen araştırmasında öz yeterlik ve psikolojik sağlamlık arasında pozitif yönde anlamlı ilişki saptamıştır. Ayrıca öz yeterliğin evli bireylerin psikolojik sağlamlıklarını yordadığını ve psikolojik sağlamlık varyansının yaklaşık olarak %24'ünü açıkladığını bulmuştur. Bulgular göz önünde bulundurulduğunda okul psikolojik danışmanları için okul psikolojik danışmanı öz yeterliğinin psikolojik sağlamlık açısından önemli olduğu dikkat çekmektedir.

Okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlamlık ve kendini adama, meydan okuma ve kontrol alt boyut puanları ile iş doyumu toplam puanı arasındaki ilişki incelenmiştir. Psikolojik sağlamlık ve alt boyutları ile iş doyumu arasında pozitif yönde, orta düzeyde bir ilişkinin bulunduğu ortaya konulmuştur. Bu araştırma sonucunu destekler nitelikte, Mizmizlioğlu (2018) bir grup ruh sağlığı görevlisi üzerinde yaptığı çalışmada, psikolojik sağlamlık ve iş doyumu arasında pozitif yönde zayıf düzeyde bir ilişkinin bulunduğunu ifade etmiştir. Öğretmenlere yapılan araştırmada (Karacabey ve Bozkuş, 2019) psikolojik sağlamlık ve iş tatmini arasında anlamlı ve zayıf bir ilişki bulunmuştur. Farklı bir örneklem grubu olarak hemşirelerin katılımıyla gerçekleştirilen araştırmada (Judkins ve Rind, 2005) psikolojik sağlamlık ve iş doyumu arasında pozitif ilişki bulunmuş ve psikolojik sağlamlık düzeyi yüksek hemşirelerin iş doyumunun yüksek, mesleki stres düzeylerinin düşük olduğu görülmüştür. Bu çalışmayı destekler niteklikte sağlık çalışanlarının katıldığı araştırmada (Başer, 2020) psikolojik sağlamlık ve iş doyumu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Başka araştırmada (Kurt, 2011) psikolojik sağlamlık ve iş doyumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Çetin ve Basım (2011) örneklem grubu bankacılar olan araştırmasında psikolojik sağlamlık ve iş tatmini

arasında pozitif ilişki bulmuştur. Araştırma bulgularının literatürde yer alan araştırmalarla paralel sonuçlar ortaya koyduğu ifade edilebilmektedir.

Okul psikolojik danışmanlarının iş doyumu ölçeğinin psikolojik sağlamlığı yordayıp yordamadığı incelenmiştir. Okul psikolojik danışmanların iş doyumu düzeyinin okul psikolojik danışmanların psikolojik sağlamlıklarını %22 oranında yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Okul psikolojik danışmanının iş doyumu düzeylerinin psikolojik sağlamlık ile orta düzeyde ve anlamlı bir ilişkisi bulunduğu ve göreli önem düzeyine sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bilgiler sonucunda, psikolojik sağlamlığı yüksek okul psikolojik danışmanlarının iş doyumunun yükselmesi sorunlarla baş etme ve çözüm yolları üretme açısından sahip olunan güçten kaynaklanmış olabilir.

Okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlamlık ve kendini adama, meydan okuma ve kontrol boyutlarının cinsiyet değişkeni açısından değişip değişmediği incelenmiştir. Araşturma bulgularına göre okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlamlığı ve alt boyutlarının cinsiyet faktörüne göre istatistiksel anlamda değişiklik göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonucunu destekler nitelikte, Özkapu (2019) Suriyeli çocuklarla çalışan okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlamlık düzeylerinin cinsiyet değişkeni açısından anlamlı düzeyde farklılaşma olmadığını bulmuştur. Öğretmen örneklemin yer aldığı bir çok çalışma da psikolojik sağlamlık ve cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (Gökmen, 2014; Kılınç, 2013; Sezgin, 2012; Yalçın, 2013). Farklı yaş ve meslek gruplarla yapılan araştırmalarda da benzer şekilde psikolojik sağlamlık ve cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (Ülker-Tümlü ve Recepoğlu, 2013; Çelik, 2018; Özer, 2013; Terzi 2008) Ancak araştırma bulgularının benzer olmadığı araştırmalar da mevcuttur. Çolak Sarı (2018) kadın hemşirelerin psikolojik sağlamlık düzeyi erkek hemşirelerden daha yüksek bulunmuştur. Hoşoğlu, Fırıncı Kodaz, Yılmaz Bingöl, Vural Batık (2018) öğretmen adayları psikolojik sağlamlık ve cinsiyet değişkeni açısından incelendiğinde erkek öğretmen adaylarının psikolojik sağlamlığı daha yüksek bulunmuştur. Sonuç olarak literatür incelendiğinde araştırma bulgusunu destekleyen ve desteklemeyen araştırmalar mevcuttur. Araştırma grubunun okul psikolojik danışmanlarından oluşması nedeniyle aldıkları

eğitim göz önüne alındığında cinsiyet değişkeninin psikolojik sağlamlık düzeyini değiştirmediği ileri sürülebilir. Ayrıca rehberlik servisinden beklentilerin kadınlar ve erkekler açısından benzerlik göstermesi, okul ortamında yaşanan rol belirsizliğini ve rol karmaşasını hem kadınların hem erkeklerin yaşaması nedeniyle farklılaşma olmadığı yorumunda bulunulabilir.

Okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlamlık ve kendini adama, meydan okuma ve kontrol boyutlarının çalıştıkları kurum türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Araşturma bulgularına göre psikolojik sağlamlık ve alt boyutlarının okul psikolojik danışmanlarının çalıştıkları kurumun türüne göre istatistiksel anlamda farklılaşma göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Resmi ve özel okullarda görev yapan okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlamlık düzeyi benzer seviyededir. Araştırmadan elde edilen bu bulgu, okul psikolojik danışmanlarının mesleki görev ve sorumluluklarının resmi ve özel okullar için benzer olması, çalışma ortamında karşılaşılabilecek zorlukların her iki kurum türü açısından ortak olması bağlamında değerlendirilebilir.

Okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlamlık ve kendini adama, meydan okuma ve kontrol boyutlarının çalıştıkları okul kademesine göre istatistiksel anlamda farklılaşması incelenmiştir. Araşturma bulgularına göre okul psikoljik danışanların psikolojik sağlamlık ve alt boyutlarının okul psikolojik danışmanların çalıştıkları okul kademesine göre istatistiksel anlamda bir değişim meydana getirmediği sonucuna ulaşılmıştır. Literatür incelendiğinde araştırma bulgusunu destekler niteklikte, Özkapu (2019) tarafından yapılan araştırmada Suriyeli öğrencilerin bulunduğu farklı okul türlerinde görev yapan okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlamlık düzeylerinin anlamlı düzeyde farklılaşmadığını bulunmuştur. Sezgin (2012) öğretmenlerin psikolojik sağlamlık düzeyinde branş değişkenine göre anlamlı bir farklılığın olmadığını bulmuştur. Farklı branşları nedeniyle farklı kademelerde çalışan öğretmenlerin psikolojik sağlamlık düzeyi benzer bulunmuştur. Uçar (2014) araştırmasında farklı okul türlerinde çalışan özel eğitim öğretmenlerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin benzer olduğunu bulmuştur. Bu araştırma bulgusunu destekleyen farklı çalışmada (Karabulut ve Balcı, 2017) okul yöneticilerinin psikolojik sağlamlık düzeyinin okul kademesine göre

anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Demir Polat (2018) araştırmasında farklı okul kademesinde çalışan öğretmenlerin psikolojik sağlamlığının benzer olduğunu belirtmiştir. Okul psikolojik danışmanlarının farklı okul kademelerinde çalışmasına rağmen riskli durumların ortak olduğu ve benzer problemleri çözmeye çalıştığı ayrıca belirli tayin dönemlerinde okul kademesini değiştirebilmelerinin bu bulguda etkili olduğu yorumu yapılabilir.

Okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlamlık ve kendini adama, meydan okuma ve kontrol alt boyutlarının çalışma ortamından duydukları memnuniyet düzeylerine göre farklılaşması incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre, okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlamlıkları memnun olma düzeyi ile kararsız kalma düzeyi ve memnun olma düzeyi ile memnun olmama düzeyi arasında istatistiksel anlamda farklılaşma olduğu görülmüştür. Okul psikolojik danışmanlarının çalışma ortamından memnun olma düzeyinin psikolojik sağlamlığı pozitif yönde ve anlamlı düzeyde farklılaştırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Diğer bir ifadeyle, okul psikolojik danışmanları çalışma ortamından memnun olmaları psikolojik sağlamlıklarını arttırmaktadır. Ayrıca psikolojik sağlamlık kendini adama boyutunda istatistiksel anlamda farklılık görülmüştür. Okul psikolojik danışmanlarının çalışma ortamından memnuniyetleri arttıkça kendini adama düzeylerinin de arttığı sonucu ortaya çıkmıştır. Okul psikolojik danışmanların çalışma ortamından memnun olması, olumlu bir okul ikliminin var olması ve riskli durumların azalması olarak değerlendirilebilir. Bu durumda çalışma ortamından memnun olan okul psikolojik danışmanlarının kendini adama eğilimi gösterdiği yorumu yapılabilir.

Okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlamlık ve kendini adama, meydan okuma ve kontrol alt boyutlarının çalışılan okulun sosyo-ekonomik düzeylerine göre farklılaşması incelenmiştir. Analiz sonucunda, okul psikolojik danışmanların psikolojik sağlamlıkları alt ve yüksek düzeye göre farklılaştığı ve yüksek sosyo-ekonomik lehinde bir etkinin olduğu görülmüştür. Okul psikolojik danışmanların okulun sosyo-ekonomik düzeyinin psikolojik sağlamlık kendini adama boyutunda yüksek ve orta ile yüksek ve alt düzeylerdeki farklılaşmanın yüksek düzeyin lehinde olduğu görülmüştür. Alanyazın incelendiğinde okul psikolojik

danışmanların psikolojik sağlamlığını okulun sosyo-ekonomik düzeyi açısından inceleyen bir araştırma görülmemiştir. Okul psikolojik danışmanları için çalıştığı okulun sosyo-ekonomik düzeyinin alt düzey olması bir risk faktörü olarak değerlendirilebilir. Bu nedenle yüksek sosyo-ekonomik düzeyde olan okullarda çalışan okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlamlıklarının daha yüksek olabileceği yorumu yapılabilir.

Okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlamlık ve kendini adama, meydan okuma ve kontrol alt boyutlarının çalışılan okulun öğrenci sayısına göre farklılaşması incelenmiştir. Analiz sonucunda, okul psikolojik danışmanların psikolojik sağlamlık ve alt boyutlarının çalışılan okulun öğrenci sayısına göre farklılaşma göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Çetin (2019) çalışmasında, öğretmenlerin psikolojik sağlamlığının sınıf mevcuduna göre farklılaşmadığını belirtmiştir. Araştırmanın İstanbul ilinde yapılmış olması, farklı okullarda benzer öğrenci sayısının bulunması nedeniyle farklılaşma olmadığı düşünülebilir.

Okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlamlık ve kendini adama, meydan okuma ve kontrol alt boyutlarının meslekte yeterlik düzeyine göre değişip değişmediği incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlamlık ve alt boyutlarında meslekte yeterlik düzeyinin artması durumunda psikolojik sağlamlığı arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Okul psikolojik danışmanın kendisini meslekte yeterlik düzeyi açısından yeterli olarak değerlendirmesi mesleğinin gerektirdiği görev ve sorumlulukları yerine getirebileceği ve olası riskli koşullara karşı hazır olduğu anlamına gelmektedir. Bu anlamda kendisini meslekte yeterlik düzeyi açısından yeterli gören okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlamlığının yüksek olması öngörülebilen bir bulgu olarak değerlendirilebilir.

Okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlamlık ve kendini adama, meydan okuma ve kontrol alt boyutlarının okul yönetiminin rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerini desteklemesi düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre, okul psikolojik danışmanların psikolojik sağlamlıkları okul yönetiminin rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerini

desteklemesi düzeylerine göre farklılaşma göstermemiştir. Ancak, okul psikolojik danışmanların kendini adama boyutunda okul yönetiminin rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerini desteklemesi ve kısmen desteklemesi düzeylerinde farklılaşma görülmüştür. Diğer bir ifadeyle, okul psikolojik danışmanları okul yönetiminin rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerini desteklemesi durumunda kendini adama eğilimi göstermektedir. Karakuş ve Ünsal (2017) tarafından yapılan araştırmada algılanan sosyal desteğin bireyin ruh sağlığını korumada tampon görevi oluşturduğu ayrıca psikolojik sağlamlık kavramıyla ilişkili olduğu belirlenmiştir. Ayrıca araştırmada özel eğitim öğretmenlerinin okul yöneticilerinden destek aldıklarını bulgulanmıştır. Psikolojik sağlamlık ve mesleki sosyal destek arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Okul psikolojik danışmanlarının okul yönetiminden destek alıp almaması bir risk faktörü olarak değerlendirilebilir ancak görev ve sorumluluklar açısından farklılık oluşturmamaktadır. Araştırma grubunu meydana getiren okul psikolojik danışmanlarının farklı kişilik özelliklerinde bulunması, çevreyle ilişkileri, sorunlara bakış açısı ve problem çözme becerilerinin farklılaşmasından kaynaklanmış olabilir. Okul yönetiminden destek alan okul psikolojik danışmanlarının işlerine karşı motive olarak kendilerini adama eğilimi gösterdiği yorumu yapılabilir.

Okul psikolojik danışmanların psikolojik sağlamlıklarının yordanma düzeyleri, birinci aşamada kişisel bilgi formunda yer alan değişkenler, ikinci aşamada iş doyumu ölçeği ve üçüncü aşamada okul psikolojik danışmanı öz yeterlik ölçeği bağlamında incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre, bazı değişkenler okul psikolojik danışmanların psikolojik sağlamlıklarını ilk aşamada %6 düzeyinde yordamıştır. Eğer bu değişkenlerin yanı sıra iş doyumunun da etkisi incelendiğinde okul psikolojik danışmanların psikolojik sağlamlık oranının %26 düzeyine çıktığı görülmüştür. Bu değişkenlere okul psikolojik danışmanı öz yeterlik değişkeni dahil edilerek okul psikolojik danışmanların psikolojik sağlamlıkları incelendiğinde, bu oranın %38 düzeyine çıktığı görülmüştür. Yani, okul psikolojik danışmanların psikolojik sağlamlıkları bazı değişkenlerin etkisiyle %6 oranında değişim gösterirken, iş doyumunun varlığıyla %26'ya, öz yeterlik değişkeninin varlığıyla da %38'e ulaşmaktadır. Bu durum, iş doyumu ve öz yeterlik değişkenlerinin okul psikolojik danışmanların psikolojik sağlamlıklarını olumlu yönde etkiledikleri ve

psikolojik sağlamlığı arttırıcı rol aldıklarını sonucunu ortaya koymaktadır. Bu sonuçlar, araştırma grubu için okul psikolojik danışmanı öz yeterliğinin yükselmesinin gerek meslek gerek iş yaşamlarında elde edecekleri doyumun olumlu yönde olmasının, riskli, zor ve baş edilmesi gereken yaşantılar karşısında psikolojik sağlamlık kazanmalarında etkili olduğunu göstermektedir.

Bu araştırmada, okul psikolojik danışmanların psikolojik sağlamlık, öz yeterlik ve iş doyumu arasındaki ilişki bazı değişkenler ele alınarak ortaya konulmuştur.

Uygulamalara yönelik öneriler;

- Okul psikolojik danışmanlarının sosyal destek kaynaklarının güçlendirilmesi için okul yönetimi, öğretmenler ve okul çalışanlarının katılımıyla sosyal etkinlikler ve aktiviteler yapılabilir.
- Okul psikolojik danışmanlarına yönelik psikolojik sağlamlık, öz yeterlik ve iş doyumu konularında geniş kapsamlı hizmet içi eğitimler düzenlenebilir.
- Rehberlik araştırma merkezleri tarafından, okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlamlığı, öz yeterliği ve iş doyumunu arttırmaya yönelik meslektaşları ile bir araya gelebileceği okul ziyaretleri ve mesleki ve kişisel gelişimlerine katkı sunacak eğitimler gerçekleştirilebilir.

Araştırmacılara yönelik öneriler;

- Bu araştırmaya İstanbul ilinde çalışan okul psikolojik danışmanları katılmıştır. Çalışma grubunun kapsama alanı genişletilerek ülkemizde MEB'e bağlı resmi ve özel okullarda görev yapan okul psikolojik danışmanlarıyla ilgili bilgiler elde edilebilir.
- Bu araştırmada araştırma grubu olarak okul psikolojik danışmanlarıyla çalışılmıştır. Diğer bir çalışma, ruh sağlığı çalışanları, öğretmenler, akademisyenler, sosyal hizmet uzmanlar vb. meslek alanı örneklem grubu olarak belirlenip çalışılabilir.

- Okul psikolojik danışmanlarının psikolojik sağlamlığının farklı demografik değişkenlerle ele alındığı bir araştırma önerilebilir.
- Okul psikolojik danışmanların psikolojik sağlamlık kavramıyla ilişkilendirdiği değişkenlerin derinlemesine ele alınacağı nitel araştırmaların literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Bakırcıoğlu, R. (2000). Rehberlik ve Psikolojik Danışma. Ankara: Anı Yayınları.

Bandura, A. (1997). Self-Efficacy: The Exercise of Control. New York: Freeman.

Bandura. A. (1986). Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory. Englewood Cliffs. Nj: Prentice-Hall.

Barlı, Ö. (2005). Türk Yöneticisinin Yararlandığı Motivasyonel Araçlar. Ankara: Atlas Yayın Dağıtım.

Başaran, İ. (1991). Örgütsel Davranış İnsan Üretiminin Gücü. Ankara: Gül Yayınevi.

Bir, A. A. (1999). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

Büyüköztürk, Şener. (2013). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı. (18. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Ceylan, A. (1998). Örgütsel Davranışın Bireysel Boyutu. Gebze: GYTE Yayınları.

Coleman, H. (2009). Handbook of School Counseling. New York: Lawrence Erlbaum.

Corey, G. (2008). Psikolojik Danışma, Psikoterapi Kuram ve Uygulamaları (T. Ergene, Çev.). Ankara: Mentis Yayıncılık.

Corey, G., Corey, M. S. & Callanan, P. (1998). Issues And Ethics İn The Helping Professions. Pacific Grove, CA: Brooks Cole.

Çakar, S., F., (2013). Sosyal Bilişsel Öğrenme Kuramı, (Ed: Gündüz, B. ve Çapri, B.), Eğitim Psikolojisi Adana: Karahan Kitabevi.

Çetinkanat, C. (2000). Örgütlerde Güdülenme ve İşdoyumu. Ankara: Anı Yayıncılık.

Erdoğan, İ. (1999). İşletme Yönetiminde Örgütsel Davranış. İstanbul: Beta Yayıncılık.

Eren, E. (2001). Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi. İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım.

Gentry, W. D., & Kobasa, S. C. (1984). Social And Psychological Resources Mediating Stress-İllness Relationships İn Humans. In W. D. Gentry (Eds.), Handbook of behavioral medicine (pp. 87-116). New York: Guilford Press.

Greene, R. (2002). Human Behavior Theory: A Resilience Orientation. (Ed: R. Greene) Resiliency: An İntegrated Approach To Practice, Policy, And Research. Washington, DC: NASW Press.

Gülnar, B. (2007). Örgütlerde İletişim ve İşdoyumu. İstanbul: Literatürk Yayıncılık.

Güney, S. (2000). Yönetim ve Kurum El Kitabı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Herr, E. L., Cramer, S. H., & Niles, S. G. (2004). Career Guidance and Counseling: Through the Lifespan (6th ed.). Boston: Pearson Education Inc.

Hetherington, E. M. & Elmore, A. M. (2003). Risk And Resilience İn Children Coping With Their Parents' Divorce And Remarriage. In S. S. Luthar (Ed.). Resilience And Vulnerabilities: Adaptation İn The Context Of Childhood Adversities. New York:Cambridge University Press, 182-212

Kantar, H., (2008) İşletmede Motivasyon. İstanbul: Kum Saati Yayınları.

Karasar, N. (2014). Bilimsel Araştırma Yöntemi (27. Bas.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Kepçeoğlu, M. (1994). Psikolojik Danışma ve Rehberlik. Ankara: Gül Yayınevi.

Kirby, L. D. & Fraser, M. W. (1997). Risk And Resilience İn Childhood. (Ed: M. Fraser) Risk and resilience in childhood. Washington, DC: NASW Press.
Korkmaz, İ. (2003). Sosyal Öğrenme Kuramı, (Ed: Yeşilyaprak, B.), Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi (s.197-220). Ankara: Pegem yayıncılık.
Kuzgun, Y. (1997). Rehberlik ve Psikolojik Danışma, (5.Baskı), Ankara: ÖSYM Yayınları.
Kuzgun, Y. (2000). Meslek Danışmanlığı. Ankara: Nobel Yayınları,
Luthar, S. (Ed.). (2003). Resilience and vulnerability: Adaptation in the context of childhood adversities. New York: Cambridge University Press.
Luthar, S. S., & Cushing, G. (1999). Measurement Issues in the Empirical Study of Resilience. M. D. Glantz (Ed.), Resilience and development: Positive life adaptations içinde (pp. 129-160). Hingham: Kluwer Academic Publishers.
Masten, A. S. (2014). Ordinary Magic-Resilience İn Development. New York: The Guilford Press.
Masten, A. S. & Powell, J. L. (2003). A Resilience Framework For Research, Policy, And Practice. (Ed: S. Luthar) Resilience And Vulnerabilities: Adaptation İn The Context Of Childhood Adversities. New York: Cambridge University Press.
Masten, A. S. & Reed, M. G. (2002). Resilience İn Development. C. R. Snyder & S. J. Lopez (Ed.), The Handbook Of Positive Psychology İçinde (Pp. 74–88). New York: Oxford University Press.
Miller, P. H. (2006). Gelişim Psikolojisi Kuramları. (Çev. Zeynep Gültekin) İstanbul: İmge Yayınları.
Özgüven, İ. E. (2003). Endüstri Psikolojisi. Ankara: PDREM Yayınları.
Özkalp, E. & Kırel, Ç. (2005). Örgütsel Davranış. Bursa: Ekin Yayınları.
Rutter, M. (1990). Psychosocial Resilience And Protective Mechanisms. In J. Rolfe, D. Masten, D. Cicchetti, K. Neuchterlein, & S. Weintraub (Ed.), Risk And Protective Factors İn The Development Of Psychopathology İçinde (Pp. 316-331). New York: Cambridge University Press.
Savi Çakar, F. (2017). Psikolojik Danışmada Yetkinlik / Yeterlilik. (Editör: F.E. İkiz), Meslek Etiği ve Yasal Konular İçinde (s. 157-173). İstanbul: Lisans Yayıncılık.
Senemoğlu, N. (2012). Gelişim Öğrenme ve Öğretim. Ankara: Pegem Akademi.
Spector, P.,Judge, T. A., Parker,S., Heller, D. & Ilies, R. (2009) İş Tatmini: Kültürlerarası Bir İnceleme. Anderson, N., Öneş, D., Kepir Sinangil, H.ve Viswesvaran, C. (Ed.). Endüstri, İş ve Örgüt Psikolojisi (2. Cilt) Örgüt Psikolojisi (30-50) İstanbul: Literatür Yayıncılık.
Tetik, S., Uçar, G., Yalçın, B., (2008). Örgütlerde İş Tatminini Etkileyen Etmenler ve Emniyet Mensupları ile Yapılan Alan Araştırması. Ankara: MPM Yayınları.
Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği. (2011). Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Alanında Çalışanlar İçin Etik Kurallar (8. bs.). Ankara.
Türk, M. S. (2007). Örgüt Kültürü ve İş Tatmini. Ankara: Gazi Kitabevi.
Werner, E. E. ve Smith, R. S. (2001). Journeys From Childhood To Midlife: Risk, Resilience, And Recovery. Ithaca, NY: Cornell University Press.
Woolfolk, A. (2001). Educational Psychology (8th ed.). Boston, MA: Allyn & Bacon
Wright, M. O., Masten, A. S. & Narayan, A. J. (2013). Resilience Processes İn Development: Four Waves Of Research On Positive Adaptation İn The Context Of Adversity. Goldstein, Sam Ve Brooks, Robert B. (Eds.), Handbook Of Resilience İn Children, 2. Baskı İçinde (15-37), New York: Springer.

Yeşilyaprak, B. (2010). Eğitimde Rehberlik Hizmetleri. Ankara: Nobel Yayıncılık

Makale – Bildiri ve Diğer Basılı Kaynaklar

Abubakar, A., Jamaluddin, S., Symaco, L. & Darusalam, G (2010). Resiliency Among Secondary School Students İn Malaysia: Assessment Measurement Model. The International Journal Of Educational And Psychological Assessment, 4, 68 – 76.

Acar, H. (2019). Rehberlik ve Araştırma Merkezinde Çalışan Öğretmenlerin Genel Öz Yeterlilik Algıları ve İş Doyumu Düzeylerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Hacı Bayram Veli Üniversitesi. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. Ankara.

Afacan, Ş. (2008). Müzik Öğretimi Öz-Yeterlilik Ölçeği. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 9(1), 1-11.

Agabi, C. E. & Wilson, J. P. (2005). Trauma, PTSD and Resilience. Trauma, Violence And Abuse, 6(3), 195-216.

Ağırkan, M. & Kağan, M. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Değer Yönelimleri İle Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasındaki İlişki. Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 19(3), 239-262.

Ahern, N. R. (2006). Adolescent Resilience: An Evolutionary Concept Analysis. Journal Of Pediatric Nursing, 21(3), 175-185.

Akar, A. (2018). Psikolojik Sağlamlık Programının Ergenlerin Psikolojik Sağlamlık Düzeyine Etkisi. Doktora Tezi. Maltepe Üniversitesi. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. İstanbul.

Akgündüz, S. (2006). Örgütsel Stres Kaynaklarının Çalısanların İş Tatmini Üzerindeki Etkisi ve Banka Çalısanları İçin Yapılan Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Akkuş, O. (2010). Rehberlik Araştırma Merkezlerinde Görevli Rehber Öğretmenlerin İş Doyumu Düzeylerinin Değerlendirilmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Aksoy, V. & Diken, İ. H. (2009). Rehber Öğretmenlerin Özel Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberliğe İlişkin Öz-Yeterlik Algılarının İncelenmesi. İlköğretim Online, 8(3), 709-719.

Altınışık, S. (1997). Örgütsel Etkililikte İş Doyumunun Etkisi. Eğitim Yönetimi, 2, 135–153.

Altuntaş, S., & Genç, H. (2018). Mutluluğun Yordayıcısı Olarak Psikolojik Sağlamlık: Öğretmen Örnekleminin İncelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Advance Online Publication. Doi: 10.16986/HUJE.2018046021

Arıdağ, N. Ç. & Ermumcu, E. (2017). Examinations Of Perceived Family Functions, Resilience And Substance Abuse Of University Students. International Online Journal Of Educational Sciences, 9(2), 486-499.

Armstrong, A. & Galligan, R. (2011). Eq And Psychologıcal Resilience To Negatıve Lıfe Events. Personalıty And Indıvıdual Dıfferences, 51, 331-336

Armstrong, M. E., Birnie-Lefcovitch, S. & Ungar, M. T. (2005). Pathways Between Social Support, Family Well-Being, Quality Of Parenting, And Child Resilience: What We Know? Journal Of Child And Family Studies, 14 (2), 269– 281.

Arslan, G. (2015). Ergenlerde Psikolojik Sağlamlık: Bireysel Koruyucu Faktörlerin Rolü. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 5 (44), 73-82.

Arslan, H. (2018). Psikolojik Danışmanların Mutluluk, Psikolojik Sağlamlık Ve Bağımlılık Durumları Arasındaki İlişkiler. Sağlık Bilimlerinde Eğitim Dergisi, 1(1), 17-35 .

Asarlı, Z. (2012). Okullarda Çalışan Psikolojik Danışmanların Okul Psikolojik Danışmanı Öz-Yeterlik Düzeylerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Aşkar, P. & Umay, A. (2001). İlköğretim Matematik Öğretmenliği Öğrencilerinin Bilgisayarla İlgili Öz Yeterlik Algısı. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21, 1-8.

Atak, T. (2018). Demanslı Hastalarla İlgilenen Aile Üyelerinin Bakım Veren Yükünün İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Atıcı, M., Özyürek, R., & Çam, S. (2005). Okul Danışmanlığı Uygulamalarının Yetkinlik Beklentisi Algıları ve Mesleki Benlik Saygısı Üzerindeki Etkilerinin Boylamsal Olarak İncelenmesi. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 24, 7-26.

Bacikova-Sleskova, M., Benka, J. & Orosova, O. (2015). Parental Employ-Ment Status And Adolescents' Health: The Role Of Financial Situation, Parent Adolescent Relationship And Adolescents' Resilience. Psychology & Health, 30(4), 400-422.

Bakioğlu, A. & Gayık Asyalı, S. (2005). Rehber Öğretmenlerin Bulundukları Kariyer Evrelerine Göre Okul Yönetimini Algılayışlarının Niteliksel Olarak İncelenmesi. Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 21, 89-110.

Baldwin, A.L. (1993). Contextual Risk And Resiliency During Late Adolescence, Development And Psychopathology, 741-761.

Bandura, A. (1977). Self-Efficacy: Toward A Unifying Theory Of Behavioral Change. Psychological Review, 84 (2), 191-215.

Bandura, A. (1989). Human Agency İn Social Cognitive Theory. American Psychologist, 44(9), 1175-1184.

Bandura. A. (1994). Self-Efficacy. In V.S. Ramachaudran Encyclopedia Of Human Behavior. Academic Press. New York. 4. 71-81.

Başer, B. (2020) Sağlık Çalışanlarında Tükenmişlik, Psikolojik Dayanıklılık ve İş Tatmini Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksel Lisans Tezi. Yakın Doğu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Lefkoşa.

Bektaş, M. (2018). Evli Bireylerin Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Yordanması. Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Bodenhorn, N. & Skaggs, G. (2005). Development Of The School Counselor Self-Efficacy Scale. Measurement And Evaluation İn Counseling And Development, 38, 14-29.

Bradley, R. H., Whiteside, L, Munford, D. J., Casey, P. H., Kelleher, K. J. & Pope, S. K. (1994). Early İndications Of Resilience And Their Relation To Experiences İn The Home Environments Of Low Birthweight, Premature Children Living İn Poverty. Child Development, 65(2), 346-360.

Campbell-Sills, L., Cohan, S. L. & Stein, M. B. (2006). Relationship Of Resilience To Personality, Coping, And Psychiatric Symptoms İn Young Adults. Behaviour Research And Therapy, 44, 585 – 599.

Can, E. (2010). İlköğretim Okullarında Görevli Rehber Öğretmenlerin Karşılaştıkları Sorunların İncelenmesi. 9. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu (20-22 Mayıs 2010), Elazığ, 911-917.

Canbulat, S. (2007). Duygusal Zekânın Çalışanların İş Doyumları Üzerindeki Etkisinin Araştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Caprara, G. V., Barbaranelli, C., Borgogni, L. & Steca, P. (2003). Efficacy Beliefs As Determinants Of Teacher's Job Satisfaction. Journal Of Educational Psychology, 95(4), 821-832

Carlson, D. J. (2001). Development And Validation Of A College Resilience Questionnaire. Doktora Tezi. University Of Nebraska, Nebraska.

Cervoni, A. & Delucia-Waack, J. (2011). Role Conflict And Ambiguity As Predicotrs Of Job Satisfaction İn High School Counselors, Journal Of School Counseling, 9(1),1-19.

Chung, H. (2008). Resilience And Charachter Strenghts Among College Student. Doktora Tezi. University Of Arizona, Arizona.

Cicchetti, D. (2006). Development And Psychopathology. In D. Cicchetti & D. Cohen (Eds.), Developmental Psychopathology: Vol. 1. Theory And Method (2nd Ed., Pp. 1-23). Hoboken NJ: Wiley

Clark, A.E. (1997). Why Are Woman So Happy At Work. Labour Economics, 4, 341-372.

Clemens, E.V., Milsom, A., & Cashwell, C. S. (2009). Using Leader-Member Exchange Theory To Examine Principal-School Counselor Relationships, School Counselors' Roles, Job Satisfaction And Turnover İntentions. Professional School Counseling, 13, 75-86.

Connor, K. M., & Davidson, J. R. (2003). Development Of A New Resilience Scale: The Connor Davidson Resilience Scale (CD-RISC). Depression And Anxiety, 18, 76–82

Criss, M. M., Pettit, G. S., Bates, J. E., Dodge, K. A. & Lapp, A. L. (2002). Family Adversity, Positive Peer Relationship, And Children's Externalizing Behavior: A Longitudinal Perspective On Risk And Resilience. Child Development, 73, 1220-1237.

Curtis, W.J., & Cicchetti, D. (2007) Emotion And Resilience: A Multilevel İnvestigation Of Hemispheric Electroencephalogram Asymmetry And Emotion Regulation İn Maltreated And Nonmaltreated Children. Developmental Psychopathology, 19, 811–840.

Çapri, B. & Demiröz, Z. (2016). Duygusal Zekâ Düzeyi Ve Psikolojik Danışma Öz-Yeterlik İnançları Arasındaki İlişkide Etkili Psikolojik Danışman Niteliklerinin Aracı Rolü. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 12(3), 1037-1048.

Çelik, O. B. (2018). Elit Sporcuların Ve Sedanter Bireylerin Psikolojik Dayanıklılık Profilleri (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Çelikkaleli, Ö. & Kaya, S. (2016). University Students Interpersonal Cognitive Distortions, Psychological Resilience, And Emotional Self-Efficacy According To Sex And Gender Roles. Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi. 6(2), 187-212,

Çetin, E. (2019) Öğretmenlerin Psikolojik Dayanıklılığı İle Stresle Başaçıkma Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi - İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

Çetin, F. & Basım, H. N. (2011). Psikolojik Dayanıklılığın İş Tatmini ve Örgütsel Bağlılık Tutumlarındaki Rolü. İş, Güç: The Journal Of Industrial Relations & Human Resources, 13(3).

Çolak Sarı, E. (2018). Riskli Birimlerde Çalışan Hemşirelerin Psikolojik Sağlamlıklarının Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Avrasya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Demiröz, S. (2001). Türk Silahlı Kuvvetlerinde Görev Yapan Muvazzaf Subay ve Astsubayların İş Doyumu, Yaşam Doyumu ve İş Streslerinin Analizi. Yüksek Lisans Tezi. Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Doğan, S. (1990). Türkiye'de Rehberlik Kavramı ve Uygulamalarının Gelişiminde Milli Eğitim Şuralarının Rolü. Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi. 2,7, 45-55.

Dural, F. Z. (2018). 25-45 Yaş Arası Yetişkinliklerde Psikolojik Dayanıklılığın Öz Yeterlilik Üzerindeki Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Durlak, J. A. (1998). Common Risk And Protective Factors İn Successful Prevention Programs. American Journal Of Orthopsychiatry, 68(4), 512-520.

Durmuş, A. (2015). Psikolojik Danışmanların Öz-Yeterlikleri İle İş Doyumu ve Yaşam Doyumları Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

Dwyer, M. C. (2000). An Exploration Of Resiliency Amongst College Students: Investigating The Relationship Amongst A Measure Of Resilience, Life Stressors, Social Sources, And Overall Adjustment To College During The First Year. Yüksek Lisans Tezi. Truman State University, Truman.

Eğinli, A. T., (2009). Çalışanlarda İş Doyumu: Kamu ve Özel Sektör Çalışanlarının İş Doyumuna Yönelik Bir Araştırma. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 3(23), 35-52

Ekşi, H., Ismuk, E. & Parlak, S. (2015). Okul Psikolojik Danışmanlarında İş Doyumunun Yordayıcısı Olarak Psikolojik Danışma Özyeterliği ve Dinlenme Becerileri. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 15(2), 84-103.

Eminağaoğlu, N. (2006). Güç Koşullarda Yaşayan Sokak Çocuklarında Dayanıklılık (Sağlamlık). Doktora Tezi. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Er, G. (2009). Ailesi Parçalanmış Olan İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Akademik Sağlamlık Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre Yordanması. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Erdoğan, E. (2010). Polis-Halk İlişkileri Bağlamında, Polisin İş Doyumu ve Halkın Polis Hizmetlerinden Memnuniyet Düzeyinin İncelenmesi. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Erkan, Z. (2011). Okul Psikolojik Danışmanı Öz-Yeterliğini Yordamada Eğitim Yaşantılarına İlişkin Memnuniyetin Rolü. Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.

Ertürk, S. (2011). Kuruma Aidiyet Bağlamında Adanmışlık Algısı İle Kişilik, İş Doyumu ve Stres İlişkisi. Doktora Tezi, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Evram, G., Akıntuğ, Y. & Baysen, E., (2019). Ortaöğretim Kurumlarındaki Rehber Öğretmenlerin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Yeterlik Algıları. Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, 47, 116-133.

Eysenck. H., J., (1982), The Biological Basis Of Cross-Cultural Differences İn Personality: Blood Group Antigens. Psychological Reports. 51, 531-540

Fletcher, D. & Sarkar, M. (2013). Psychological Resilience: A Review And Critique Of Definitions, Concepts And Theory. European Psychologist. 18, 12-23.

Fraser, M. W., Richman, J. M., & Galinsky, M. J. (1999). Risk, Protection, And Resilience: Toward A Conceptual Framework For Social Practice. Social Work Research, 23(3), 131-143.

Gamsız, Ş. (2013). Öğretmenlerde Stres Kaynakları, Öz Yeterlik, A Tipi Kişilik ve İş Doyumu". Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Garcia-Bernal, J., Gargallo-Castel A., Marzo-Navarro M., & Rivera- Torres P. (2005). Job Satisfaction: Empirical Evidence Of Gender Difference, Women İn Management Review, 20(4), 286-327

Garmezy, N. (1991b). Resilience İn Children's Adaptation To Negative Life Events Andstressed Environments. Pediatric Annals, 20, 459–466.

Garmezy, N. G. (1991a). Resiliency And Vulnerability To Adverse Developmental Outcomes Associated With Poverty. American Behavioralscientist, 34(4), 416-430.

Garmezy, N.(1993). Children İn Poverty: Resiliency Despite Risk. Psychiatry, 56 (1), 127 – 136.

Gibson, J.L & Klein S.M. (1970). Employee Attitudes As A Function Of Age And Length Service: A Re-Conceptualisation, Academy Of Management Journal, 13, 411-425.

Gizir, C. A. (2004). Akademik Sağlamlık: Yoksulluk İçindeki Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Akademik Başarılarına Katkıda Bulunan Koruyucu Faktörlerin İncelenmesi. Doktora Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Gizir, C. A. (2007). Psikolojik Sağlamlık, Risk Faktörleri ve Koruyucu Faktörler Üzerine Bir Derleme Çalışması. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 28, 113-128.

Gizir, C. A. & Aydın, G. (2006) Psikolojik Sağlamlık ve Ergen Gelişim Ölçeğinin Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları. Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi, 26, 87- 99.

Glenn N.D., Taylor R. D. , Weaver C.N. (1977) "Age And Job Satisfaction Among Males And Females: A Multivariate Multi-Study", Journal Of Applied Psychology, 62, 190-193.

Gökmen, B. (2014). Özel Eğitim Okulu Yöneticilerinin Psikolojik Dayanıklılık ve İş Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (İstanbul Örneği). Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Gözüm, S. & Aksayan, S. (1999). Öz-Etkililik-Yeterlik Ölçeğinin Türkçe Formunun Güvenirlik ve Geçerliliği. Atatürk Üniversitesi HYO Dergisi, 2(1), 21-34.

Gunby, M. M. A. (2002). Overcoming Adversity: The Protective Role Of Locus Of Control, Attributional Style And Self-Efficacy, İn The Promotion Of Resilience. Unpblished Master's Thesis, Canada: University Of Windsor.

Güler, M. (1990). Endüstri İşçilerinin İş Doyumu ve İş Verimine Depresyon, Kaygı ve Diğer Bazı Değişkenlerin Etkisi. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Güllü, E. (2009). Sınıf Öğretmenlerinin Algılarına Göre İlköğretimokulu Yöneticilerinin Liderlik Stilleri İle Öğretmenlerin İş Doyumu Düzeyleri

Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
Günbayı, İ, & Tokel, A. (2012). İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin İş Doyumu ve İş Stresi Düzeylerinin Karşılaştırmalı Analizi. ODTÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 3 (5), 77-95.
Gündüz, B. (2012). Okul Psikolojik Danışmanlarında Yetkinlik İnancı ve Tükenmişlik. Educational Sciences: Theory & Practice, 12, 1761-1767.
Gündüz, B. & Çelikkaleli, Ö. (2009). Okul Psikolojik Danışmanlarında Mesleki Yetkinlik İnancı. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 5(1), 119-133.
Gürgan U (2006a) Yılmazlık Ölçeği (YÖ): Ölçek Geliştirme, Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 39(2), 45-74.
Gürgan, U. (2006b). Grupla Psikolojik Danışmanın Üniversite Öğrencilerinin Yılmazlık Düzeylerine Etkisi. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
Hanson, M. G. (2006). Counselor Self-Efficacy: Supervision Contributions, İmpact On Performance, And Mediation Of The Relationship Between Supervision And Performance. Unpublished Doctoral Dissertation, Southern Illinois University.
Herman, H., Stewart, D. E., Diaz-Granados, N., Berger, E. L., Jackson, B., & Yuen, T. (2011). What İs Resilience?. Canadian Journal Of Psychiatry, 56, 258–265.
Herrick, A. L., Stall, R., Goldhammer, H., Egan, J. E. & Mayer, K. H. (2014). Resilience As A Research Framework And As A Cornerstone Of Prevention Research For Gay And Bisexual Men: Theory And Evidence. AIDS And Behavior. 18(1), 1-9.
Herrman, H., & Jane-Llopis, E. (2012). Mental Health Promotion İn Public Health. Promotıon & Education Supplement, 2, 42–47.
Hetherington, E. M. & Stanley – Hagan, M (1999). The Adjustment Of Children With Divorced Parents: A Risk And Resiliency Perspective, Journal Of Child Psychology And Psychiatry, 40(1), 129-140.
Hoşoğlu, R. Fırıncı-Kodaz, A. Yılmaz-Bingöl, T. & Vural-Batık, M. (2018) Öğretmen Adaylarında Psikolojik Sağlamlık. Opus Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 8(14), 217-239
Howard, S., Dryden, J., & Johnson, B. (1999). Childhood Resilience: Review And Critique Of Literature. Oxford Review Of Education, 25, 307-323.
Ikonomopoulos, J., Cavazos-Vela, J., Smith, W. D., & Dell'Aquila, J. (2016). Examining The Practicum Experience To Increase Counseling Students' Self-Efficacy. The Professional Counselor, 6(2), 161–173.
Işık, Ş. (2016a) Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği'nin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. The Journal Of Happiness & Well-Being, 4(2), 165-182
Işık, Ş. (2016b) Türkiye'de Kendini Toparlama Gücü Konusunda Yapılmış Araştırmaların İncelenmesi. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 6(45), 65-76.
Izgar, H. (2000). Okul Yöneticilerinin Tükenmişlik Düzeyleri (Bornout) Nedenleri ve Bazı Etken Faktörlere Göre İncelenmesi. Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
İkizer, G. (2014). Van, Türkiye Depremlerini Yaşayanlarda Psikolojik Dayanıklılık İle İlişkili Etkenler. Doktora Tezi. Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Jacelon, C. S., (1997). The Trait And Process Of Resilience. Journal Of Advanced Nursing, 25, 123-129

Jellison, V. D. (2013). High School Counselors Perceived Self-Efficacy and Relationships With Actual And Preferred Job Activities. Doktora Tezi. University Of Cincinnati, Ohio.

Johnson, E., Baker, S. B., Kopala, M., Kiselica, M. S. & Thompson, E. C. (1989). Counseling Self-Efficacy And Counseling Competence İn Prepracticum Training. Counselor Education and Supervision, 28, 205-218.

Johnson, J. L., & Wiechelt, S. A. (2004). Introduction To The Special Issue On Resilience. Substance Use & Misuse, 39(5), 657–670.

Judkins, S., & Rind, R. (2005). Hardiness, Job Satisfaction And Stress Among Home Health Nurses. Home Health Care Management And Practice, 17. 113-118.

Kabasakal, Z. & Arslan, G. (2014). Ergenlikte Görülen Anti-Sosyal Davranışlar, Psikolojik Sağlamlık ve Aile Sorunları Arasındaki İlişki. Uluslararası Hakemli Aile Çocuk ve Eğitim Dergisi, 2(3), 76-90.

Kahvecioğlu, K. (2016). Özel Yetenekli Çocuğu Olan Ebeveynlerin Psikolojik Sağlamlıklarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Karabulut, N. & Balcı, A. (2017). Okul Yöneticilerinin Yılmazlık Düzeyi ve Denetim Odağı İle İlişkisi. Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 7(1), 196-214

Karaırmak, Ö. (2006) Psikolojik Sağlamlık, Risk Faktörleri ve Koruyucu Faktörler. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 26, 129-142.

Karaköse, T. & Kocabaş, İ. (2006). Özel ve Devlet Okullarında Öğretmenlerin Beklentilerinin İş Doyumu ve Motivasyon Üzerine Etkileri. Journal Of Theory And Practice İn Education (Eğitimde Kuram ve Uygulama), 2 (1), 3-14.

Karakuş, S. & Ünsal, S. (2017). Investıgatıon Of The Relatıonshıp Between Psychologıcal Resılıence and Professıonal Socıal Support Levels Of Specıal Educatıon Teachers. Sciences. 8(29), 831-850.

Karataş, Z. & Şahin Baltacı, H. (2013). Ortaöğretim Kurumlarında Yürütülen Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerine Yönelik Okul Müdürü, Sınıf Rehber Öğretmeni, Öğrenci ve Okul Rehber Öğretmeninin (Psikolojik Danışman) Görüşlerinin İncelenmesi, Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 14(2), 427-460.

Keye, M. D. & Pidgeon, A. M. (2013). Investigation Of The Relationship Between Resilience, Mindfulness, And Academic Self-Efficacy. Open Journal Of Social Sciences, 1(6), 1-4.

Kılınç, A. Ç. (2013). İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. Turkish Journal Of Education, 3(1), 70-79.

Kobasa, S. C. (1979). Stressful Life Events, Personality, And Health: An İnquiry İnto Hardiness. Journal Of Personality And Social Psychology, 37(1), 1-11.

Koç, Z. (1998). Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde Görev Yapan Rehber Öğretmenlerin İş Doyumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kurbanoğlu, S. S. (2004). Öz-Yeterlik İnancı ve Bilgi Profesyonelleri İçin Önemi. Bilgi Dünyası, 5(2), 137-152.

Kurt, N. (2011). Çevik Kuvvet Personelinin Stresle Başa Çıkma Tutumları, Psikolojik Dayanıklılıkları ve İş Doyum Düzeyleri. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Larson, L. M. (1998). The Social Cognitive Model Of Counselor Training. The Counseling Psychologist, 26(2), 219-273.

Larson, L. M. & Daniels, J. A. (1998). Review Of The Counseling Self-Efficacy Literature. The Counseling Psychologist, 26(2), 179-218.

Larson, L. M., Suzuki, L. A., Gillespie, K. N., Potenza, M. T., Bechtel, M. A. & Toulouse, A. L. (1992). Development And Validation Of The Counseling Selfestimate Inventory. Journal Of Counseling Psychology, 39(1), 105-120.

Lazarus, R. S. (1993). From Psychological Stress To Emotions: A History Of Changing Outlooks. Annual Review Of Psychology, 44, 1–21.

Lent, R. W., Hill, C. E. & Hoffman, M. A. (2003). Development And Validation Of The Counselor Activity Self-Efficacy Scales. Journal Of Counseling Psychology, 50, 97-108.

Leshner, A. I. (1991). Psychology Research And NIMH: Opportunities And Challenges" American Psychologist, 46(9), 977-979.

Liu, Y., Wang, Z. & Li, Z. (2012). Affective Mediators Of The İnfluence Of Neuroticism And Resilience On Life Satisfaction. Personality And Individual Differences, 52 (7), 833-838.

Locke, E. A., (1976). "The Nature And Causes Of Job Satisfaction" İn Dunnette, M. D. Handbook Of Industrial And Organizational Psychology (1st Ed.), Chicago, IL: Rand Mcnally. 1976. 1297-1349.

Luckner, J. L. & Hanks, J. A. (2003). Job Satisfaction: Perceptions Of A National Sample Of Teachers Of Students Who Are Deaf Or Hard Of Hearing, American Annals Of The Deaf, 148 (1), 5–17.

Luthar, S. S., Cicchetti, D., & Becker, B. (2000). The Construct Of Resilience: A Critical Evaluation And Guidelines For Future Work. Child Development, 71, 543-562

Luthar, S.S., & Brown, P. (2007). Maximizing Resilience Through Diverse Levels Of İnquiry: Prevailing Paradigms, Possibilities, And Priorities For The Future. Developmental Psychopathology, 19(3), 931–955.

Mandleco, B. L. & Peery, J. C., (2000). An Organizational Framework For Conceptualizing Resilience İn Children. Journal Of Child And Adolescent Psychiatric Nursing. 13(3). 99-111

Masten A.S. (2001). Ordinary Magic: Resilience Processes İn Development. American Psychologist, 56, 227–238.

Masten, A. S. (2007). Resilience İn Developing Systems: Progress And Promise As The Fourth Wave Rises. Development And Psychopathology, 19, 921–930.

Masten, A. S. & Obradovic, J. (2006). Competence And Resilience İn Development. Annals Of The New York Academy Of Sciences, 1094, 13–27.

Masten, A. S., Best, K. & Garmezy, N. (1990). Resilience And Development: Contributions From The Study Of Children Who Overcome Adversity, Development And Psychopatholojy, 425-444.

Mccubbin, M. Balling, K. Possin, P. Frierdich, S. & Bryne, B. (2002). Family Resiliency İn Childhood Cancer. Family Relations, 51, 103-111.

Milli Eğitim Bakanlığı (2017) Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği, Resmi Gazete: 30236

Mizmizlioğlu, E., (2018). Bir Grup Ruh Sağlığı Çalışanında İş Doyumunun Psikolojik Dayanıklılık ve Sağlıklı Yaşam Biçimiyle İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi. Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Mullen, P. R. & Lambie, G. W. (2016). The Contribution Of School Counselors' Self- Efficacy To Their Programmatic Service Delivery. Psychology İn The Schools, 53(3), 306-320

Mullholland, D. J., Watt, N. F., Philpott, A. & Sarlin, N. (1991). Academic Performance İn Children Of Divorce: Psychological Resilience And Vulnerability, Psychiatry, 54(3), 268-280

O'Donnell, D. A., Schwab-Stone, M. E. & Muyeed, A. Z. (2002). Multidimensional Resilience İn Urban Children Exposed To Community Violence. Child Development, 73, 1265-1282.

Okpara, J.O. (2006). The Relationship Of Personal Characteristics And Job Satisfaction: A Study Of Nigerian Managers İn The Oil Industry, The Journal Of American Academy Of Business, 10(1), 50

Olsson, C. A., Bond, L., Burns, J. M., Vella-Brodrick, D. A., & Sawyer, S. M. (2003). Adolescent Resilience: A Concept Analysis. Journal Of Adolescence, 26(1), 1 -11.

Oshagbemi, T. (2003). Personal Correlates Of Job Satisfaction: Emprical Evidence Form Uk Universities, International Journal Of Social Economics, 30(12), 1210

Otacıoğlu Gürşen, S. (2008). Müzik Öğretmenliği Okul Deneyimi I Uygulamalarına Katılan Öğretmen Adaylarının Öz Etkililik-Yeterlilik ve Düzeylerinin İncelenmesi. Cumhuriyet Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 32(1), 163-170.

Owen, K. F., Owen, W.D & Ballestero, V. (2009). Counselors And Administrators: The Collaborative Alliance İn Three Countries. Eurasian Journal Of Educational Research, 36, 23-38

Öğülmüş, S. (2001). Bir Kişilik Özelliği Olarak Yılmazlık. I. Ulusal Çocuk Ve Suç Sempozyumu: Nedenler ve Önleme Çalışmaları, 29-30 Mart, Ankara.

Özcan, B. (2005). Anne-Babaları Boşanmış ve Anne-Babaları Birlikte Olan Lise Öğrencilerinin Yılmazlık Özellikleri ve Koruyucu Faktörler Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Özden, C. (2019). Teknoloji ve Tasarım Dersine Yönelik Bilişim Teknolojileri İle Desteklenmiş Öğretim Programının Geliştirilmesi ve Öğrenci Öz Yeterliklerine Etkisinin İncelenmesi. Doktora Tezi. Yakın Doğu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Lefkoşa.

Özen, Y. (2011). Psikolojik Danışmanların İş Memnuniyetlerinin İncelenmesi. İş Ahlakı Dergisi, 4(7), 77-92.

Özer, E., (2013). Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Duygusal Zeka ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri Açısından İncelenmesi. Doktora Tezi. Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya

Özgün, M. S. (2007). Okul Psikolojik Danışmanlarının Kişilik Özellikleri İle Mesleki Öz-Yeterlik Beklentileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Özgüven, İ. E. (1990). Ülkemizde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Faaliyetlerinin Dünü ve Bugünü, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi. 1 (1), 4-15.

Özkan, M., (2017). Öğretmen Adaylarının Psikolojik Sağlamlık, Duygusal Zekâ Özellikleri ve Kariyer Geleceği Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa

Özkapu, Y. (2019). Suriyeli Çocuklarla Çalışan Psikolojik Danışmanların, Kişilik Özellikleri ve Öz Yeterlik Algılarının Psikolojik Sağlamlıkları Üzerindeki Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Pajares. F., (2002). Gender And Perceived Self-Efficacy İn Self-Regulated Learning. Theory İnto Practice. 41(2), 116-125.

Paolini, A. (2012). Impact Of School Counselors Use Of Deliberate Practice And Accountability Measures On Perceived Levels Of Self-Efficacy And Student Academic Success. Doktora Tezi. University of South Florida, Florida.

Parmaksız, İ. & Gök, A. (2018). Okul Psikolojik Danışmanlarının Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Yürütülmesinde Karşılaştıkları Güçlükler. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 47, 247-265 .

Pope, M. (2000). A Brief History Of Career Counseling İn The United States. The Career Development Quarterly, 48, 194-211.

Prince-Embury, S., Saklofske, D.H. & Vesely, A.K. (2015) Measures Of Resiliency. In: Boyle, G.J., Saklofske, D.H. And Matthews, G., Eds., Measures Of Personality And Social Psychological Constructs, Elsevier/Academic Press, Amsterdam, 290-321.

Pyne, J. R. (2011). Comprehensive School Counseling Programs, Job Satisfaction, And The ASCA National Model. Professional School Counseling, 15(2), 88-97.

Roche, D. N., Runtz, M. G., & Hunter, M. A. (1999). Adult Attachment: A Mediator Between Child Sexual Abuse And Later Psychological Adjustment. Journal Of Interpersonal Violence, 14(2), 184–207.

Rutter, M. (1987). Psychosocial Resilience And Protective Mechanisms. American Journal Of Orthopsychiatry, 57, 316-331.

Sali-Bilgiç, H. (2011). Rehber Öğretmenlerin (Psikolojik Danışmanların) Öz Yeterlilikleri. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Savaş, A.C. (2012). İlköğretim Okul Müdürlerinin Duygusal Zekâ ve Duygusal Emek Yeterliklerinin Öğretmenlerin İş Doyumuna Etkisi. Doktora Tezi. Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

Schneider, T. R., Lyons, J. B., & Khazon, S. (2013). Emotional İntelligence and Resilience. Personality And Individual Differences, 55(8), 909–914.

Schonert-Reichl, K. A. (2000). Children And Youth At Risk: Some Conceptual Considerations. Paper Presented At Pan-Canadian Education Research Agenda Symposium, Ottowa, Canada

Seçer, İ. (2011). Investigation Of Burnout Levels Of Psychological Counselors With Respect To Different Variables.Sakarya University Journal Of Education, 1(2), 25-39.

Serinkan C. & Bardakçı A. (2009). Pamukkale Üniversitesi'ndeki Akademik Personelin İş Doyumları ve Tükenmişlik Düzeylerine İlişkin Bir Araştırma. Sosyal Bilimler Dergisi, 21, 115-132.

Sezgin, F. (2012). İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin İncelenmesi. Kastamonu Eğitim Dergisi. 20(2), 489-502.

Sharpley, C. F. & Ridgway, I. R. (1993). An Evaluation Of The Effectiveness Of Self-Efficacy As A Predictor Of Trainees Counseling Skills Performance. British Journal Of Guidance And Counselling, 21, 73-81.

Stewart, M., Reid,G.J. & Mangham, C. (1997). Fostering Children's Resilience. Journal Of Pediatric Nursing, 12 (1), 21-31.

Şahin, D. (2014). Öğretmelerin Öz Duyarlıklarının Psikolojik Sağlamlık ve Yaşam Doyumu Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Şahin, G. & Buzlu, S. (2017). Hemşirelik Öğrencilerinde Psikolojik Sağlamlığın Öz Yeterlik Sosyal Destek ve Etkili Baş Etme İle İlişkisinde Algılanan Stresin Aracı Rolü. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 20 (2), 122-136.

Taşdelen-Karçkay, A. (2008). Farklı Eğitim Programı Mezunu Psikolojik Danışmanların Mesleki Yeterlilikleri ve İş Doyumlarının İncelenmesi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 24, 24-35.

Taşğın, E. & Çetin, F. Ç. (2006) Ergenlerde Major Depresyon: Risk Etkenleri, Koruyucu Etkenler ve Dayanıklılık. Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi, 13(2), 87-94.

Taytaş, M. (2013). Psikolojik Danışmanların Yeterliklerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.

Terzi, Ş. (2006) Kendini Toparlama Gücü Ölçeğinin Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 26, 77-86.

Terzi, Ş. (2008). Üniversite Öğrencilerinde Kendini Toparlama Gücünün İçsel Koruyucu Faktörlerle İlişkisi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 35, 297- 306.

Tezer, E. (2001). İş Doyumu Ölçeğinin Güvenilirlik ve Geçerliği. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 2(16), 33-39.

Theresa, E. N. (2016). The Role Of Guidance And Counselling İn Effective Teaching And Learning İn Schools. International Journal Of Multidisciplinary Studies, 1(2), 36–48.

Toplu, A. (2017). Şiddete Maruz Kalan Ergen Öğrencilerin Psikolojik Sağlamlıkları İle Empati ve Öz Yeterlikleri Arasındaki İlişkinin Demografik Değişkenlerle Birlikte İncelenmesi (Kahramanmaraş İli Örneği). Yüksek Lisans Tezi. Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Toraman, Ç. (2018). Kars İlinde Aile Ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğüne Bağlı Çocuk Evlerinde Kalan Ergenlerin Psikolojik Dayanıklılık, Öz Yeterlilik Ve Sosyal Duygusal Öğrenme Becerileri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Traş, Z., Arslan, C. & Hamarta, E. (2013). An Examination Of Resilience İn University Students İn Terms Of Self-Esteem and Social Self-Efficacy. International Journal Of Academic Research. 5(3), 325-330.

Türkiye Cumhuriyeti, (2001) Resmi Gazete, Sayı: 24376.

Türkiye Cumhuriyeti, (2017). Resmi Gazete Tarih-Sayı/ 1/11/2017-30227(Mükerrer)

Uçar, T. (2014). Özel Eğitim Okulu Öğretmenlerinin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin ve Mesleki Sosyal Destek Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Urbani, S., Smith, M. R., Maddux, C. D., Smaby, M. H., Torres-Rivera, E., & Crews, J. (2002). Skill-Based Training And Counseling Self-Efficacy. Counselor Education & Supervision, 42, 92–106.

Ülker-Tümlü, G. & Recepoğlu, E. (2013). Üniversite Akademik Personelinin Psikolojik Dayanıklılık ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki. Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, 3(3), 205-213.

Ültanır, E. (2002). Öğretmenlerin Mesleki Yeterliliklerinin İncelenmesi: Mesleki Doyum İle Mesleki Yeterlilik Arasındaki İlişki. Abant İzzet Baysal Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4,160-174.

Vanderbilt-Adriance, E (2001). Protective Factors And The Development Of Resilience Among Boys From Low-İncome Families. Yüksek Lisans Tezi. University Of Pittsburg, Pittsburg.

Vanderbilt-Adriance, E., & Shaw, D. S. (2008). Conceptualizing And Re-Evaluating Resilience Across Levels Of Risk, Time, And Domains Of Competence. Clinical Child & Family Psychology Review, 11, 30–58.

Walsh, F., & Mcgoldrick, M., (2013), Bereavement: A Family Life Cycle Perspective. Family Science, 4 (1), 20–27,

Werner, E. E. (2005). Resilience And Recovery: Findings From The Kauai Longitudinal Study. Research, Policy, And Practice İn Children's Mental Health, 19, 11-14.

Wilson, R. S. (1985). Risk And Resilience İn Early Mental Development. Developmental Psychology, 21(5), 795-805.

Wood, R. & Bandura, A. (1989). Impact Of Conceptions Of Ability On Self-Regulatory Mechanisms And Complex Decision Making. Journal Of Personality And Social Psychology, 56(3), 407-415.

Yaka, B. (2005). Psikolojik Danışmanların Temel Psikolojik Danışma Becerilerine İlişkin Yeterlik Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ege Üniversitesi, İzmir.

Yalçın, S. (2013). İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri İle Stres, Psikolojik Dayanıklılık ve Akademik İyimserlik Arasındaki İlişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yayla, E. & İkiz, F. (2017). Psikolojik Danışmanların Etkili Nitelikleri İle Danışma Öz-Yeterlik Düzeyleri Arasındaki İlişki. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi , 7 (48) , 31-44.

Yazıcıoğlu, Y. & Erdoğan, S. (2004). Spss Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Detay Yayıncılık.

Yelboğa, A. (2007). Bireysel Demografik Değişkenlerin İş Doyumu İle İlişkisinin Finans Sektöründe İncelenmesi. Sosyal Bilimler Dergisi, 4 (2), 1-18.

Yeşilyaprak, B. (2000). Ankara İli İlköğretim Okullarında Görevli Rehber Öğretmenler Üzerine Betimsel Bir Araştırma. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yeşilyaprak, B. (2001). Rehber Öğretmenlerin İş Doyumunun Yordanması. Eurasian Journal Of Educational Research, 3(4), 139-143.

Yıldırım, F. & İlhan, İ. (2010). Genel Özyeterlilik Ölçeği Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması. Türk Psikiyatri Dergisi, 21(4), 301-318.

Yıldız, E. (2012). Mesleki Tükenmişlik ve Rehber Öğretmenler Üzerine Bir Araştırma. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(33), 37-61.

Yılmaz. K. & Çokluk-Bökeoglu. Ö. (2008). İlkögretim Okulu Ögretmenlerinin Yeterlilik İnançları. Ankara Üniversitesi Egitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. 41(2). 143- 167

Yiyit, F. (2001). Okul Psikolojik Danışmanlarının Yetkinlik Beklentilerini Ölçmeye Yönelik Bir Ölçek Geliştirme Çalışması. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Yüksel, K., Diken, İ. H., Aksoy, V. & Karaaslan, Ö, (2012). Rehber Öğretmen Adaylarının Özel Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberliğe İlişkin Öz-Yeterlik Algıları. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 31, 137-148.

Zeldin. A. L. & Pajares. F. (2000). Against The Odds: Self-Efficacy Beliefs Of Women İn Mathematical. Scientific. And Technological Careers. American Educational Research Journal. 37(1). 215-246

Demir Polat, D. (2018). Öğretmenlerin Yılmazlık Düzeyleri İle İş Doyumu, Mesleki Tükenmişlik, Örgütsel Bağlılık Düzeyleri Ve Örgüt İklimi Algıları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.

Elektronik Kaynaklar

İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü (2017). https://istanbul.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_04/12163411_2016-2017YstatistikKitabYTaslak.pdf

Ipaye, T. (2018). Guidance and counselling, 156–165. http://ncert.nic.in/textbook/pdf/lehe108.pdf

Safe Place to Learn (2004). Consequences of Harassment Based on Actual or Perceived Sexual Orientation and Gender Non-Conformity and Steps for Making Schools Safer. A Report of the California Safe Schools Coalition. http://www.casafeschools.org/SafePlacetoLearnLow.html

Sameroff, A. (2005). Early resilience and its developmental consequences. In: Encyclopedia on early childhood development [online]. (Elde edilme tarihi: 17 Mart 2020) http://www.child-encyclopedia.com/resilience/according-experts/early-resilience-and-its-developmental-consequences

EKLER

EK I: KATILIMCI ONAY FORMU

Sayın Katılımcı,

Bu araştırma, Dr. Öğretim Üyesi Gülşah TURA danışmanlığında ‘Okul Psikolojik Danışmanlarının (Rehber Öğretmenlerin) Psikolojik Sağlamlık, Öz Yeterlik ve İş Doyumu Açısından İncelenmesi’ isimli yüksek lisans tez çalışması kapsamında veri toplama amacıyla yapılmaktadır. Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgiler, ikinci bölümde psikolojik sağlamlık ölçeği, üçüncü bölümde okul psikolojik danışmanı öz yeterlik ölçeği ve son bölümde iş doyumu ölçeği yer almaktadır.

Araştırmanın hedefi okul psikolojik danışmanları (rehber öğretmenlerin) psikolojik sağlamlık, öz yeterlik ve iş doyumu düzeylerinin belirlenmesidir. Araştırma İstanbul ilinde yapılmaktadır.

Araştırma T.C. Millî Eğitim Bakanlığı’nın ve okul/kurum yönetiminin izni ile gerçekleşmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çalışmada sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Veriler sadece araştırmada kullanılacak ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır.

Uygulamalar, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda bırakabilirsiniz.

Katılımı onaylamadan önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz.

Saygılarımla,

Beyza Betül DOĞAN
beyzabetuldogan@gmail.com

Yukarıda bilgileri bulunan araştırmaya katılmayı kabul ediyorum. ( )

Yukarıda bilgileri bulunan araştırmaya katılmayı kabul etmiyorum. ( )

EK II: VERİ TOPLAMA FORMU

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Cinsiyetiniz	Kadın ( ) Erkek ( )
Yaşınız	20-29 ( ) 30-39 ( ) 40-49 ( ) 50 ve üzeri ( )
Çalıştığınız il	İstanbul ( ) Diğer ( ) Diğer şıkkını işaretlediyseniz araştırmaya devam etmeyiniz.
Medeni durumunuz	Bekar ( ) Evli ( )
Çalıştığınız okul kademesi	Anaokulu ( ) İlkokul ( ) Ortaokul( ) Lise( ) RAM( )
Çalıştığınız kurum türü	Devlet ( ) Özel ( )
Hizmet süreniz	1-5 yıl ( ) 6-10 yıl ( ) 11-15 yıl ( ) 16 yıl ve üzeri ( )
Mezun olduğunuz bölüm	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ( ) Psikoloji ( ) Sosyoloji - Felsefe ( ) Diğer ( )
En son mezun olduğunuz eğitim düzeyiniz	Lisans ( ) Yüksek Lisans ( ) Doktora( )
Okulunuzda bulunan öğrenci sayısı	0-500 ( ) 501-1000 ( ) 1001-1500 ( ) 1501-2000 ( ) 2000 ve üzeri ( )
Okulunuzda çalışan (siz dahil) okul psikolojik danışmanı sayısı	1 ( ) 2 ( ) 3 ( ) 4 ( ) 5 ve üzeri ( )
Okulunuzun bulunduğu sosyoekonomik düzey	Alt ( ) Orta ( ) Yüksek ( )
Okul yönetiminizin psikolojik danışma ve rehberlik faaliyetlerini destekleme düzeyi	Tamamen destekliyor ( ) Kısmen destekliyor ( ) Hiç desteklemiyor ( )
Mesleki yeterlilik düzeyiniz	Yeterli ( ) Kararsızım ( ) Yetersiz ( )
Bulunduğunuz çalışma ortamından memnuniyet düzeyiniz	Memnunum ( ) Kararsızım ( ) Memnun Değilim ( )

PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK ÖLÇEĞİ

Aşağıda insanların yaşam durumlarını betimleyen ifadeler yer almaktadır. Her bir ifadeyi dikkatle okuyarak katılma derecenizi belirtiniz. Okuduğunuz cümlelerin doğru veya yanlış cevapları yoktur, önemli olan sizin kişisel görüşünüzdür. Bu nedenle okuduğunuz cümle üzerinde uzun süre düşünmeden, içinizden gelen ilk cevabı vermeniz gerekmektedir. İlginiz için teşekkür ederim.

0 Kesinlikle Katılmıyorum	1 Katılmıyorum	2 Ne katılıyorum ne katılmıyorum	3 Katılıyorum	4 Kesinlikle katılıyorum

1. Çalışmaktan çok keyif alıyorum.	0	1	2	3	4
2. Hayatın benim için monotonlaşmaya başladığını hissediyorum.	0	1	2	3	4
3. Çok çalışarak her zaman amacıma ulaşabilirim.	0	1	2	3	4
4. Çıkabilecek sorunları önceden kestirerek önlemlerimi alırım.	0	1	2	3	4
5. Devam ettiğim işime/okuluma/mesleğime yürekten bağlıyım.	0	1	2	3	4
6. Hayatımda ilginç ve zaman harcamaya değer şeylerin var olduğunu düşünüyorum.	0	1	2	3	4
7. Her yeni deneyimin yaşamımı zenginleştirdiğini düşünüyorum.	0	1	2	3	4
8. Hep aynı yaşam tarzına bağlı kalmak yerine riskli de olsa yeni şeyler denemeyi tercih ederim.	0	1	2	3	4
9. İnsan hatalarından öğrenir ve gelişir.	0	1	2	3	4
10. Kaderimi değiştirebileceğime inanırım.	0	1	2	3	4
11. Yargılarıma ve kararlarıma daima güvenirim.	0	1	2	3	4
Kişisel özgürlüklerimin sınırlandırılmasına genellikle büyük tepki gösteririm.	0	1	2	3	4
13. Kendimle ilgili bir şeyler öğrenmek benim için heyecan vericidir.	0	1	2	3	4
14. “Öldürmeyen şey güçlendirir” cümlesi beni ifade ediyor.	0	1	2	3	4
15. Önceden yaptığım bir programın dışına çıkmak zorunda kaldığımda rahatsız olurum.	0	1	2	3	4
16. Yeni şeyler denemekten hoşlanırım.	0	1	2	3	4
17. Yaşamımda olan önemli değişikleri, kişisel gelişimim için bir fırsat olarak görürüm.	0	1	2	3	4
18. Keyif aldığım etkinliklere düzenli olarak katılırım.	0	1	2	3	4
19. Yarın bana ne olacağı bugün yaptıklarıma bağlıdır.	0	1	2	3	4
20. Yeni bir işe/projeye/göreve başladığımda ayrıntılı bir plan yapmayı tercih ederim.	0	1	2	3	4
21. Yapacak bir şeylerimin olması benim için önemlidir.	0	1	2	3	4

OKUL PSİKOLOJİK DANIŞMANI ÖZ-YETERLİK ÖLÇEĞİ

Aşağıda okul psikolojik danışmanlarının sorumlu oldukları etkinlikleri gösteren bir liste verilmiştir. Her bir etkinliği gerçekleştirmek için sahip olduğunuz mevcut yeteneğe ilişkin yeterlik algınızı aşağıda tanımlanan 5'li derecelendirmeye göre, her bir maddenin yanında yer alan size en uygun olan yanıtı daire içine alarak belirtiniz. Lütfen, her maddeyi, gelecekteki ya da geçmişteki değil, okuldaki mevcut durumunuza veya şu an ki mevcut hislerinize göre cevaplayınız. **Bu derecelendirmeyi kullanınız**: 1= Hiç güvenmiyorum, 2= Çok az güveniyorum, 3= Orta düzeyde güveniyorum, 4= Oldukça güveniyorum, 5= Çok güveniyorum

Lütfen, her maddeye ilişkin cevabınızı en iyi yansıtan sayıyı yuvarlak içine alınız.

1.Okulun misyonunun öğrencilerin akademik, kariyer ve kişisel gelişimleriyle bütünleşmesini savunma	1	2	3	4	5
2.Öğrencinin öğrenmesini ve başarısını olumlu ve olumsuz yönde etkileyebilecek durumların farkında olma	1	2	3	4	5
3.Okul başarısına katkı sağlayan davranış örüntülerini belirlemek için verileri analiz etme	1	2	3	4	5
4.Profesyonel bir okul psikolojik danışmanı olarak kendimi ve okul psikolojik danışmanlığının amaç ve hedeflerini savunma	1	2	3	4	5
5.Okul rehberlik programının faydalılığını kanıtlamak amacıyla ölçülebilir sonuçlar geliştirme	1	2	3	4	5
6.Öğrenci başarısını arttırmak için öğretmenler, okul çalışanları ve idarecilerle iş birliği içinde olma ve onlara müşavirlik yapma	1	2	3	4	5
7.Bireysel psikolojik danışma için öğrenciyle danışma ilişkisi kurma	1	2	3	4	5
8.Grupla psikolojik danışma liderliğini başarılı bir şekilde yürütme	1	2	3	4	5
9.Okul psikolojik danışma ve rehberlik programının uygun kısımlarını büyük gruplara (sınıf gibi) etkin bir şekilde sunma	1	2	3	4	5
10.Öğrencilerin etkililiklerini ve başarılarını etkileyecek problemleri çözmek için ebeveynler, veli ve ailelerle iş birliği yaparak müdahalede bulunma	1	2	3	4	5
11.Öğrencilere zaman ve görev yönetimi becerilerini nasıl uygulayacaklarını öğretme	1	2	3	4	5
12.Okulda öğrenilenler ile iş hayatındaki uygulamalar arasındaki ilişkinin anlaşılmasına yardımcı olma	1	2	3	4	5
13.Öğrencilere, velilere ve öğretmenlere öğrenme stillerinin okul performansını nasıl etkilediğine ilişkin seviyelerine uygun açıklamalar yapma	1	2	3	4	5
14.Öğrencilere, iş dünyasını incelemek için gerekli becerileri kazanabilecekleri, yaşlarına uygun programlar sunma	1	2	3	4	5
15.Tüm öğrencilerin kariyer tercihlerini yapmalarına yardımcı olacak programlar uygulama	1	2	3	4	5
16.Öğrencilere, kişisel, akademik ve mesleki başarıya yönelik problem çözme becerilerini uygulamayı öğretme	1	2	3	4	5
17.Okul psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri için ticari amaçla hazırlanan materyallerin okula uygunluğunu değerlendirme	1	2	3	4	5
18.Çatışma çözme becerilerini öğretme ve bu konuda öğrencilere model olma	1	2	3	4	5

19.Okulda bütün öğrenciler için güvenli bir çevre sağlama	1	2	3	4	5
20.Bir kişi ya da grubun diğerlerini rahatsız veya tehdit ettiği durumlara müdahale etme	1	2	3	4	5
21.Öğrencilere, çevreleri ile (akranları, öğretmenleri, okul çalışanları, aileleri, vb.) etkili iletişim kurma becerilerini öğretme	1	2	3	4	5
22.Okul psikolojik danışmanları için oluşturulmuş etik kurallara ve yasal yükümlülüklere uyma	1	2	3	4	5
23.Öğrencilere, akran baskısı ile baş edebilmelerini sağlayacak teknikleri öğretme	1	2	3	4	5
24.Farklı yaş ve gelişim düzeylerine sahip öğrencilerle uygun bir şekilde iletişim kurabilme	1	2	3	4	5
25.Okulun psikolojik danışma programını oluştururken ve uygularken öğrencilerin gelişim dönemlerini dikkate alma	1	2	3	4	5
26.Okuldaki her öğrenciyle bir şekilde bağlantı ve iletişim kurabilme	1	2	3	4	5
27.Öğrencilere, yaşamlarındaki olası kriz durumlarıyla (akran intiharı, ebeveyn ölümü, istismar vb.) baş etme mekanizmalarını öğretme, geliştirme ve/veya destekleme	1	2	3	4	5
28.Farklı sosyo-ekonomik düzeylerden gelen öğrenciler ve ailelerle etkili bir şekilde psikolojik danışma yapma	1	2	3	4	5
29.Benden daha farklı bir kültürel geçmişe sahip öğrencilerin ve velilerin bakış açılarını ve yaşantılarını anlama	1	2	3	4	5
30.Öğretmenlere öğrencileriyle etkililiklerini artırmada yardımcı olma	1	2	3	4	5
31.Öğrencilerle cinselliğe ve cinsel yönelime ilişkin konuları yaşlarına uygun biçimde tartışma	1	2	3	4	5
32.Öğretmen veya veli toplantıları gibi büyük grupların önünde konuşma	1	2	3	4	5
33.Eğitim sürecinde öğrenci başarısını ve gelişimini destekleyen teknolojileri kullanma	1	2	3	4	5
34.Okul personeli, veli ve okul dışındaki kurum ve kişilerle yazılı iletişim kurma	1	2	3	4	5
35.Öğrencilerin öğrenmede başarılı olmalarını sağlayacak tutum, davranış ve becerileri tanımlama ve bunları kazanmaları konusunda onlara yardımcı olma	1	2	3	4	5
36.Okulun tamamını ilgilendiren sorunların değerlendirilmesinde kullanılacak stratejileri seçme ve uygulama	1	2	3	4	5
37.Olumlu bir okul iklimi geliştirmek için, psikolojik danışma ve rehberlik etkinliklerinin tüm okul tarafından kullanılmasını teşvik etme	1	2	3	4	5
38.Okul genelinden elde edilen değerlendirme sonuçlarının yorumlarına dayanarak okulu iyileştirme planları geliştirme	1	2	3	4	5
39.Özel durumlar ve gruplara yönelik yetenek, başarı, ilgi, değer ve kişilik değerlendirme ölçütlerini belirleme	1	2	3	4	5
40.Öğrenci sorunlarına yönelik önleyici bir yaklaşım uygulama	1	2	3	4	5
41.Olumlu öğrenme ortamını geliştirmeye odaklanan okul genelindeki girişimlere liderlik etme	1	2	3	4	5
42.Öğrencilere yönelik hizmetlere destek sağlayacak okul dışındaki kurumlarla işbirliği yapma	1	2	3	4	5
43.Kriz durumlarında tüm okula rehberlik etme ve kaynak sağlama	1	2	3	4	5

İŞ DOYUMU ÖLÇEĞİ

Bu ölçek işinizden sağladığınız doyum düzeyinizi saptamak amacıyla geliştirilmiştir. Ölçekte 4 seçenekli 10 soru bulunmaktadır. Lütfen her soruyu dikkatle okuyunuz ve her soruda size verilen seçeneklerden durumunuzu en iyi yansıtan seçeneğe çarpı (X) işareti koyunuz.

1. İşinizde bilgi ve becerilerinizi kullanabiliyor musunuz?

( )	( )	( )	( )
Hemen hemen hiçbir durumda	Pek az durumda	Bazı durumlarda	Hemen hemen bütün durumlarda

2. İşinizde görevleriniz belirli midir?

( )	( )	( )	( )
Hemen hemen hiçbir durumda	Pek az durumda	Bazı durumlarda	Hemen hemen bütün durumlarda

3. Yaptığınız iş size başarı ve övünme hissi veriyor mu?

( )	( )	( )	( )
Hemen hemen hiçbir durumda	Pek az durumda	Bazı durumlarda	Hemen hemen bütün durumlarda

4. İşinizde kendinizi çoğunlukla tatmin olmuş hisseder misiniz?

( )	( )	( )	( )
Hemen hemen hiçbir durumda	Pek az durumda	Bazı durumlarda	Hemen hemen bütün durumlarda

5. Her gün işinize ne derece istekli gelirsiniz?

( )	( )	( )	( )
Çok az istekli	Az istekli	Çok istekli	Pek çok istekli

6. Görevlerinizi tanımlamanız gerekirse aşağıdaki cevaplardan hangisini seçersiniz?

( )	( )	( )	( )
İşim monoton	Oldukça monoton	Fazla monoton değil	Hiç monoton değil

7. İşinizi ne derece seviyorsunuz?

( )	( )	( )	( )
Çok az Seviyorum	Az seviyorum	Çok seviyorum	Pek çok seviyorum

8. Yapmakta olduğunuz işi en sevdiğiniz arkadaşınıza ne derece tavsiye edersiniz?

( )	( )	( )	( )
Çok az	Az	Çok	Pek çok

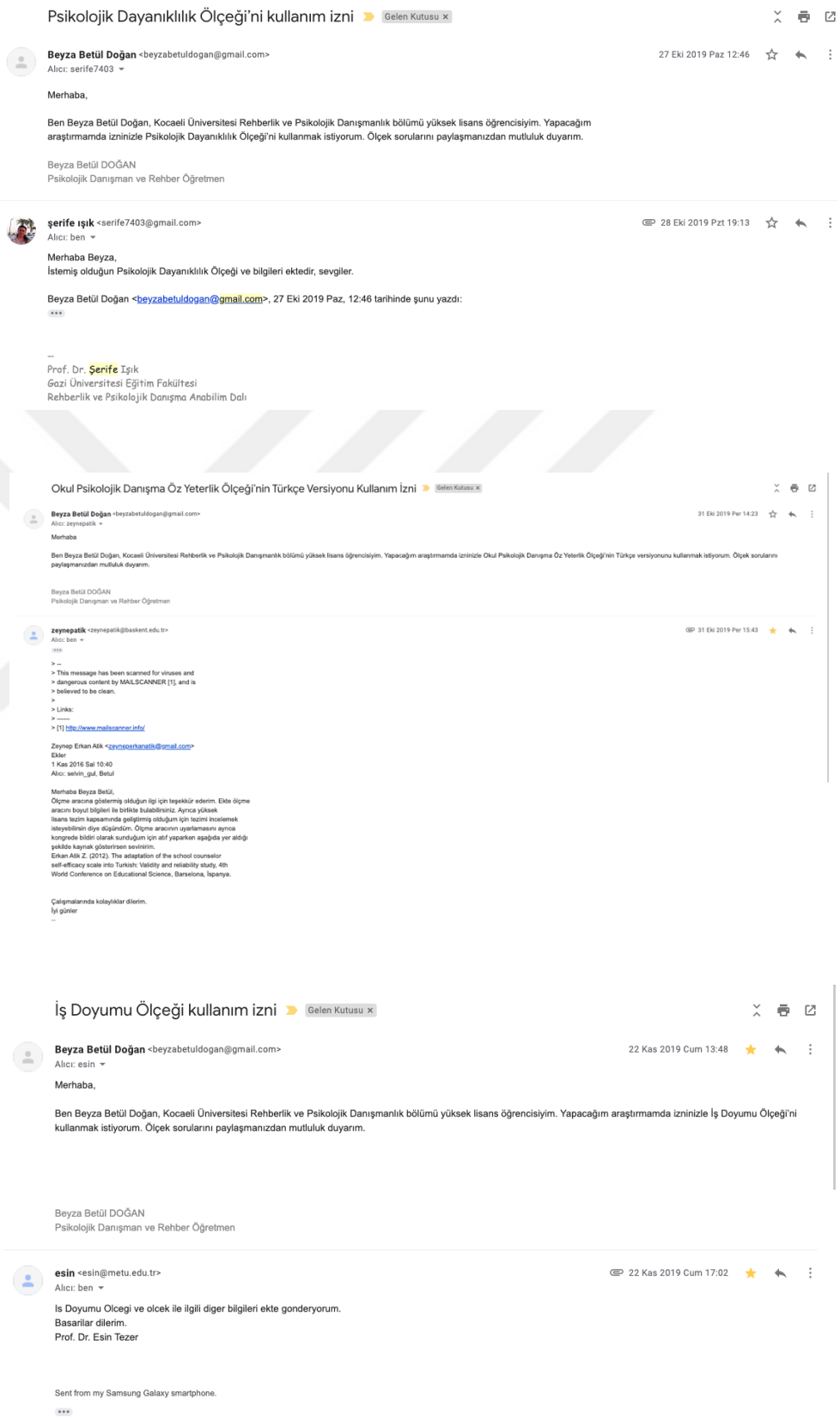
9. Sizin yapmakta olduğunuz işi yapan diğer kişiler genellikle işlerini ne derece severler?

( )	( )	( )	( )
Çok az	Az	Çok	Pek çok

10. İşinizdeki başarılarınızın amirlerinizce yeteri kadar takdirle karşılandığına inanıyor musunuz?

( )	( )	( )	( )
Hiç inanmıyorum	Az inanıyorum	Çok inanıyorum	Pek çok inanıyorum

EK III: ÖLÇEK İZİNLERİ

Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği'ni kullanım izni

Beyza Betül Doğan <beyzabetuldogan@gmail.com> 27 Eki 2019 Paz 12:46
Alıcı: serife7403

Merhaba,

Ben Beyza Betül Doğan, Kocaeli Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümü yüksek lisans öğrencisiyim. Yapacağım araştırmamda izninizle Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği'ni kullanmak istiyorum. Ölçek sorularını paylaşmanızdan mutluluk duyarım.

Beyza Betül DOĞAN
Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmen

şerife ışık <serife7403@gmail.com> 28 Eki 2019 Pzt 19:13
Alıcı: ben

Merhaba Beyza,
İstemiş olduğun Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ve bilgileri ektedir, sevgiler.

Beyza Betül Doğan <beyzabetuldogan@gmail.com>, 27 Eki 2019 Paz, 12:46 tarihinde şunu yazdı:

--
Prof. Dr. Şerife Işık
Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Rehberlik ve Psikolojik Danışma Anabilim Dalı

Okul Psikolojik Danışma Öz Yeterlik Ölçeği'nin Türkçe Versiyonu Kullanım İzni

Beyza Betül Doğan <beyzabetuldogan@gmail.com> 31 Eki 2019 Per 14:23
Alıcı: zeynepatik

Merhaba

Ben Beyza Betül Doğan, Kocaeli Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümü yüksek lisans öğrencisiyim. Yapacağım araştırmamda izninizle Okul Psikolojik Danışma Öz Yeterlik Ölçeği'nin Türkçe versiyonunu kullanmak istiyorum. Ölçek sorularını paylaşmanızdan mutluluk duyarım.

Beyza Betül DOĞAN
Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmen

zeynepatik <zeynepatik@baskent.edu.tr> 31 Eki 2019 Per 15:43
Alıcı: ben

> --
> This message has been scanned for viruses and
> dangerous content by MAILSCANNER [1], and is
> believed to be clean.
>
> Links:
> ------
> [1] http://www.mailscanner.info/

Zeynep Erkan Atik <zeyneperkanatik@gmail.com>
Ekler
1 Kas 2016 Sal 10:40
Alıcı: selvin_gul, Betul

Merhaba Beyza Betül,
Ölçme aracına göstermiş olduğun ilgi için teşekkür ederim. Ekte ölçme aracını boyut bilgileri ile birlikte bulabilirsiniz. Ayrıca yüksek lisans tezim kapsamında geliştirmiş olduğum için tezimi incelemek isteyebilirsin diye düşündüm. Ölçme aracının uyarlamasını ayrıca kongrede bildiri olarak sunduğum için atıf yaparken aşağıda yer aldığı şekilde kaynak gösterirsen sevinirim.
Erkan Atik Z. (2012). The adaptation of the school counselor self-efficacy scale into Turkish: Validity and reliability study, 4th World Conference on Educational Science, Barselona, İspanya.

Çalışmalarında kolaylıklar dilerim.
İyi günler
--

İş Doyumu Ölçeği kullanım izni

Beyza Betül Doğan <beyzabetuldogan@gmail.com> 22 Kas 2019 Cum 13:48
Alıcı: esin

Merhaba,

Ben Beyza Betül Doğan, Kocaeli Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümü yüksek lisans öğrencisiyim. Yapacağım araştırmamda izninizle İş Doyumu Ölçeği'ni kullanmak istiyorum. Ölçek sorularını paylaşmanızdan mutluluk duyarım.

Beyza Betül DOĞAN
Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmen

esin <esin@metu.edu.tr> 22 Kas 2019 Cum 17:02
Alıcı: ben

Is Doyumu Olcegi ve olcek ile ilgili diger bilgileri ekte gonderyorum.
Basarilar dilerim.
Prof. Dr. Esin Tezer

Sent from my Samsung Galaxy smartphone.

EK IV: ANKET VE ARAŞTIRMA İZİN BELGESİ

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-20-E.6606037 28/04/2020
Konu : Anket ve Araştırma İzin Talebi.

VALİLİK MAKAMINA

İlgi: a) Kocaeli Üniversitesinin 12.03.2020 tarihli ve 5437 sayılı yazısı.
b) Bakanlığımızın 21.01.2020 tarih ve 1563890/ 2020/2 No'lu genelgesi
c) Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma ve Anket Komisyonunun 27.04.2020 tarihli tutanağı.

Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Beyza Betül DOĞAN'ın **"Okul Psikolojik Danışmanlarının (Rehber Öğretmenlerin) Psikolojik Sağlamlık, Öz Yeterlilik ve İş Doyumu Açısından İncelenmesi"** konulu tezine dair araştırma çalışmasını ilimiz genelinde bulunan eğitim kurumlarında görev yapan rehber öğretmenlerine; kişisel bilgi formu, psikolojik sağlamlık ölçeği, okul psikolojik danışmanı öz-yeterlik ölçeği ve iş doyumu ölçeğini uygulama istemi hakkındaki ilgi (a) yazı ve ekleri Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanılmaması, **katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılmaması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Bakanlık emri esasları dâhilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında) bilgi verilmesi kaydıyla e-posta ile uygulanması** Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Levent YAZICI
İl Milli Eğitim Müdürü

Ek:
1- Genelge.
2- Komisyon Tutanağı.

OLUR
28/04/2020

Dr. Hasan Hüseyin CAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Milli Eğitim Müdürlüğü Binbirdirek M. İmran Öktem Cad.
No:1 Eski Adliye Binası Sultanahmet Fatih/İstanbul
E-Posta: sgb34@meb.gov.tr

Bilgi İçin Aydın BALTA VHKİ
Tel: (0 212) 384 34 00-3628

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. https://evraksorgu.meb.gov.tr adresinden 3f8f-299f-38ec-8af3-cdcd kodu ile teyit edilebilir.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Beyza Betül DOĞAN

Doğum Yeri ve Yılı: İstanbul, 1993

İletişim: beyzabetuldogan@gmail.com

EĞİTİM BİLGİLERİ

Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı (2017-2020)

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Psikoloji Anabilim Dalı Lisans Programı (2012-2015)

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı Lisans Programı (2011-2015)

Eyüpsultan Anadolu Lisesi, İstanbul (2007-2011)

İŞ DENEYİMİ

Millî Eğitim Bakanlığı – Okul Psikolojik Danışmanı (2016-halen)